

(الف) پوشیده شدن حق و آشکار شدن باطل

(ب) ناشناخته بودن معروف و خیر در جامعه و شناخته بودن منکر و گناه

(ج) رواج دروغ بر خدا و پیامبرش

(د) کم بها شدن قرآن

۲. برای نجات از گمراهی و تشخیص راه حق، امیرالمؤمنین علیه السلام چه پیشنهادی به مردم می دهند؟

شناسایی پشت کنندگان به صراط مستقیم، تا راه رستگاری را تشخیص دهند.

تشخیص دادن پیمان شکنان، تا بتوانند به عهد خود با قرآن وفادار بمانند.

شناختن فراموش کنندگان قرآن، تا بتوانند پیرو قرآن باشند.

و همه اینها را از اهلش بخواهند چون نظر دادن و حکم کردنشان، نشان دهنده دانش آنهاست و هرگز با دین مخالفت نمی کنند و در دین اختلاف ندارند.

۳. فکر می کنید مصداق پیشنهاد امام علی علیه السلام چه کسانی اند؟ امامان معصوم بعد از ایشان

مسلمانان به هشدارهای امیرالمؤمنین علی علیه السلام توجه نکردند و در نتیجه بنی امیه بر مردم حاکم شدند و دنیای اسلام را تا حد زیادی به دوران جاهلیت بازگرداندند.

با وجود این شرایط سخت و بحرانی امامان علیهم السلام به شکل های مختلف با حاکمان ستمگر- در قالب مسئولیت های دوگانه مقام امامت- مبارزه کردند:

۱. تعلیم و تفسیر قرآن کریم اقدامات امامان علیهم السلام

۲. حفظ سخنان و سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در قالب مرجعیت دینی

۳. تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو

۴. تربیت شخصیت های اسلامی

۱. تعلیم و تفسیر قرآن کریم: حاکمان ستمگر به افراد فاقد صلاحیت میدان می دادند (مغلول) تا قرآن را مطابق با اندیشه های باطل خود تفسیر کنند. (علت)

امامان معارف و رهنمودهای قرآن را در هر فرصتی که به دست می آوردند برای مردم آشکار می ساختند. (علت) در نتیجه مشتاقان معارف اسلامی، توانستند از این کتاب الهی بهره ببرند. (مغلول)

۲. حفظ سخنان و سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: حاکمان ستمگر منع از نوشتن حدیث کردند که آثار زیان باری برای مسلمانان داشت. ولی حضرت علی علیه السلام و حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها به این ممنوعیت توجه نکردند،

و سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را به فرزندان و یاران خود آموختند.
و از آنان خواستند این آموخته ها را به نسل های بعد منتقل کنند.

حدیث زنجیره طلایی (سلسلة الذهب) یک نمونه از اقدامات امام رضا علیه السلام در مرجعیت دینی و انتقال حدیث به نسل بعد:

وقتی امام رضا علیه السلام به اجبار مأمون از مدینه به پایتخت حکومت مأمون عباسی یعنی مرو می رفت، در مسیر، در نیشابور، هزاران نفر به استقبال ایشان آمدند و گروه زیادی قلم آماده کرده بودند تا سخنان امام علیه السلام را بنویسند و برای خود و آیندگان نگه دارند. وقتی امام علیه السلام در جمعشان قرار گرفت به او اصرار کردند تا برایشان سخن بگوید.

ایشان فرمودند: من از پدرم امام کاظم علیه السلام شنیدم و ایشان از پدرش امام صادق علیه السلام و ایشان از پدرش امام باقر علیه السلام و ایشان از پدرش امام سجاد علیه السلام و ایشان از پدرش امام حسین علیه السلام و ایشان از پدرش امام علی علیه السلام و ایشان از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شنید که فرمود: خداوند می فرماید:

كَلِمَةُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِي فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ مِنْ عَذَابِي

كَلِمَةُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَلْعَةٌ مُحْكَمَةٌ مِنْ أَسْتِ، هَر كَسَ بِهَ اِيْنَ قَلْعَةَ مُحْكَمٍ مِنْ وَارَدَ شَوْءٌ، اَزْ عَذَابِ مَنْ دَرِ اَمَانِ اِسْتِ.

پس از اندکی درنگ فرمود:

بشروطها و انا من شروطها (لزوم پذیرش ولایت امام علیه السلام) اما به شرط های آن، و من از جمله شرط های آن هستم.

مقصود امام علیه السلام این بود که توحید تنها یک لفظ و شعار نیست، بلکه باید در زندگی اجتماعی ظاهر شود و تجلی توحید در زندگی اجتماعی با ولایت امام که همان ولایت خداست میسر می شود.

- به دلیل توالی و پشت سرهم آمدن اسامی امامان معصوم علیهم السلام این حدیث به سلسلة الذهب یعنی زنجیره طلایی مشهور است.
- شیوه بیان امام علیه السلام در این حدیث نشان می دهد چگونه احادیث پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از امامی به امام دیگر منتقل می شده است.

۳. تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو: با گسترش سرزمین های اسلامی، سؤال های زیادی

در زمینه های

اخلاق افکار نظام کشورداری

پدید آمد. ائمه علیهم السلام با اینکه با حاکمان زمان خود مخالف بودند،

به دور از انزوا و گوشه گیری

اما و با حضور سازنده و فعال

با تکیه بر علم الهی خود

ثمره این حضور سازنده فراهم آمدن کتاب های بزرگ در حدیث و سیره ائمه علیهم السلام در کنار سیره

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و قرآن کریم است. (تقلین) از جمله نهج البلاغه از سخنان امام علی علیه السلام

صحیفه سجادیه از دعا های امام سجاد علیه السلام

علاوه بر این، دانشمندان اسلامی و راویان حدیث سخنان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و امامان معصوم

علیهم السلام را جمع آوری کردند که مهم ترین آن کتب اربعه است:

۱. کافی از کلینی ۳. تهذیب از شیخ طوسی

۲. من لا یحضره الفقیه از شیخ صدوق ۴. استبصار از شیخ طوسی

۴. تربیت شخصیت های اسلامی: ائمه علیهم السلام شخصیت های برجسته ای تربیت کردند که در علم ایمان تقوا

سرآمد انسان های زمان خویش بودند.

و اندیشه های اسلام راستین را در میان مسلمانان گسترش می دادند.

یاران برجسته رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: سلمان فارسی، عمار، ابوذر، مقداد

یاران برجسته امام علی علیه السلام: علاوه بر سلمان فارسی، عمار، ابوذر، مقداد که پس از رحلت رسول

خدا صلی الله علیه و آله و سلم گرد امام علی علیه السلام جمع شدند؛ دانشمندانی مجاهد و صاحب فضیلت هم یار ایشان

بودند.

پیشروان عرفان و مغنویت: اویس قرنی، کمیل بن زیاد، میثم تمار، رشید هجری

مفسر قرآن: عبدالله بن عباس

پیشتازان جهاد و مبارزه: مالک اشتر و محمد بن ابی بکر

اینان در پایه گذاری فرهنگ اسلامی نقش برجسته ای داشتند.

امام سجاد علیه السلام در شرایط سخت بعد از عاشورا با صبر و بردباری و هوشیاری به تعلیم علاقه مندان به اهل بیت علیهم السلام پرداخت. اسامی ۱۷۰ نفر از شاگردان ایشان یا کسانی که از ایشان حدیث نقل می کنند در تاریخ ثبت شده است.

یاران برجسته امام سجاد علیه السلام: ابو حمزه ثمالی، سعید بن جبیر که در دانش و تقوا و بصیرت و جهاد نام آور بودند.

سعید بن جبیر چون از امام سجاد علیه السلام پیروی می کرد به وسیله فرماندار بنی امیه به صورتی فجیع به شهادت رسید.

دوران امام باقر علیه السلام:

- عصر شکل گیری و حضور اندیشه های گوناگون و مذاهب مختلف در جامعه بود.
- حتی منکران خدا به ترویج افکار خود می پرداختند.
- مأمون عباسی، میان صاحبان مذاهب و ادیان، جلسات مناظره تشکیل می داد و خود به تماشا و داوری می نشست.
- در این شرایط ائمه علیهم السلام به تربیت افرادی متخصص در زمینه های اعتقادی، علمی و فقهی اقدام کردند که سرآمد دانشمندان زمان خود بودند.

بهره مندی از محضر ائمه علیهم السلام اختصاص به شیعیان نداشت و هر طالب علمی می توانست از دانش آنان استفاده کند؛ مثل:

ابوحنیفه، امام مذهب حنفی محمد بن ادریس، امام مذهب شافعی

مالک بن انس، پیشوای مذهب مالکی سفیان ثوری

تلاش ائمه علیهم السلام سبب شد که:

- ❖ حقیقت اسلام برای جویندگان حقیقت پوشیده نماند.
- ❖ و کسانی که طالب حقیقت اند بتوانند در میان انبوه تحریفات به تعلیمات اصیل اسلام دست یابند و راه حق را از باطل تشخیص دهند.
- ❖ و تعلیمات ایشان ذخیره بزرگی از علم دین برای آیندگان پدید آورد که مجتهدان و دانشمندان در همه زمان ها بتوانند از این ذخیره بزرگ استفاده کنند و احکام اسلام را مطابق با زمان برای مردم بیان کنند.

بررسی صفحه ۱۲۹

در درس قبل با شرایط و مشکلات اجتماعی عصر ائمه علیهم السلام آشنا شدیم اکنون توضیح دهید که اقدام این بزرگواران، پاسخ گوی کدام یک از مشکلات آن دوره بوده است؟

اقدام اول یعنی تعلیم و تفسیر قرآن کریم

- پاسخگوی مشکل تحریف معارف اسلامی و جعل احادیث بود.
- و همچنین سبب شد که مردم الگوهای نامناسب را بهتر بشناسند و به تفسیر و برداشت آنان از قرآن اعتماد نکنند.

اقدام دوم حفظ سخنان و سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

- سبب شد که آثار ناگوار ممنوعیت نوشتن حدیث توسط خلیفه دوم، کمتر شود.
- و تعداد قابل توجهی از سخنان آن حضرت، نزد علمای شیعه حفظ گردد.
- و جاعلان حدیث شناخته شوند و گروه های زیادی از محققان به خصوص شیعه، به احادیث این جاعلان اعتنا نکنند. (در مقابل تحریف معارف، معارف صحیح به گوش مردم برسد).
- هم چنین باعث شد که مردم تفاوت رهبری و حکومت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با حاکمان جور را درک کنند این حکومت ها رانمونه رهبری اسلامی نشمارند.

اقدام سوم تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو

- اقدامی در مقابل تحریف معارف اسلامی و جعل احادیث بود.
- همچنین در برابر ارائه الگوهای نامناسب؛ این الگوهای نامناسب، نظرات و دیدگاه هایی ارائه می کردند که با حقیقت اسلام سازگاری کمتری داشت.

خلاصه مطلب در جدول زیر آمده است:

اقدام امامان علیهم السلام	پاسخگوی این مشکلات اجتماعی سیاسی بعد از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
تعلیم و تفسیر قرآن کریم	تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث ارائه الگوهای نامناسب
حفظ سخنان و سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم	ممنوعیت نوشتن احادیث پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت
تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو	تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث ارائه الگوهای نامناسب

نمونه سؤالات درس دهم

آیات و روایات

۱. حضرت علی علیه السلام آینده نابسامان جامعه اسلامی پس از خویش را چگونه ترسیم کردند؟

۱. در آن زمان، چیزی پوشیده تر از حق و آشکارتر از باطل و رایج تر از دروغ بر خدا و پیامبرش نباشد.

۲. نزد مردم آن زمان، کالایی کم بهاتر از قرآن نیست وقتی بخواهد به درستی خوانده شود و کالایی رایج تر و فراوان تر از قرآن نیست وقتی بخواهند به صورت وارونه و به نفع دنیا طلبان معنایش کنند.

۳. در آن ایام، در شهرها چیزی ناشناخته تر از معروف و خیر و شناخته تر از منکر و گناه نیست.

۲. چرا امام علی علیه السلام راه حل نهایی در دوره عقب گرد مسلمانان را هدایت خواستن از امامان عظیم السلام می دانستند؟ چون نظر دادن و حکم کردن آنها، نشان دهنده دانش آنهاست و هرگز با دین مخالفت نمی کنند و در دین اختلاف ندارند.

۳. حضرت علی علیه السلام به مسلمانان فرمودند در دوره نابسامان جامعه اسلامی در چه صورتی می توان راه رستگاری را تشخیص داد؟ در صورتی که ابتدا پشت کنندگان به صراط مستقیم را شناسایی کنید.

۴. حضرت علی علیه السلام به مسلمانان فرمودند در دوره نابسامان جامعه اسلامی چگونه می توانید به عهد خود با قرآن وفادار بمانید؟ وقتی که پیمان شکنان را تشخیص دهید.

۵. از دیدگاه حضرت علی علیه السلام مسلمانان چگونه می توانند در دوره نابسامان جامعه اسلامی پیرو قرآن باشند؟ وقتی که فراموش کنندگان قرآن را بشناسند.

۶. از دیدگاه حضرت علی علیه السلام قرآن در دوره نابسامان جامعه اسلامی، در چه صورت کم بهاترین می شود؟ وقتی بخواهد به درستی خوانده شود.

۷. از دیدگاه حضرت علی علیه السلام قرآن در دوره نابسامان جامعه اسلامی، در چه صورت رایج ترین و فراوان ترین می شود؟ وقتی بخواهند به صورت وارونه و به نفع دنیا طلبان معنایش کنند.

۸. درمورد حدیث " کَلِمَةُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِي فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ مِنْ عَذَابِي بِشَرُوطِهَا وَ أَنَا مِنْ شَرُوطِهَا " به این سؤالات پاسخ دهید:

الف. این حدیث در چه مکانی بیان شد؟ وقتی امام رضا علیه السلام به اجبار مأمون از مدینه به پایتخت حکومت مأمون عباسی می رفت در مسیر در نیشابور

ب. کدام امام این حدیث را فرمودند؟ امام رضا علیه السلام

ج. این حدیث سخن کیست؟ از سخنان خداوند است.

د. در چه موضوعی بیان شده است؟ توحید و ولایت

ه. چگونه این حدیث امروزه به دست ما رسیده است؟ در نیشابور، هزاران نفر به استقبال امام علیه السلام آمدند و گروه زیادی قلم آماده کرده بودند تا سخنان ایشان را بنویسند و برای خود و آیندگان نگه دارند.

و. این حدیث به چه معروف است و چرا؟ حدیث سلسله الذهب (زنجره طلایی) / به دلیل توالی و پشت سر هم آمدن اسامی امامان معصوم علیهم السلام

ز. مقصود امام رضا علیه السلام از عبارت "بشروطها و انا من شروطها" چه بود؟ مقصود امام علیه السلام این بود که توحید تنها یک لفظ و شعار نیست، بلکه باید در زندگی اجتماعی ظاهر شود و تجلی توحید در زندگی اجتماعی با ولایت امام که همان ولایت خداست میسر می شود.

تعیین درستی یا نادرستی جملات:

۹. نهایی ترین راه حل در دوره نابسامان جامعه اسلامی پس از حضرت علی علیه السلام از دیدگاه ایشان، هدایت خواستن از امامان علیهم السلام بود. درست

۱۰. حدیث سلسله الذهب نمونه ای از مجاهدت امامان در راستای ولایت ظاهری است. نادرست

۱۱. بر اساس حدیث سلسله الذهب امنیت از عذاب الهی فقط پذیرش یگانگی خداست. نادرست

۱۲. شاگردان امامان علیهم السلام اندیشه های اسلام راستین را در میان مسلمانان گسترش دادند. درست

۱۳. دوران امام سجاد علیه السلام عصر شکل گیری و حضور اندیشه های گوناگون و مذاهب مختلف در جامعه بود. نادرست

۱۴. بهره مندی از محضر ائمه اطهار علیهم السلام فقط به شیعیان اختصاص نداشت. درست

کامل کردنی

۱۵. طبق سخن امام علی علیه السلام در دوره نابسامان جامعه اسلامی پس از ایشان، در شهرها چیزی ناشناخته تر از و شناخته تر از نیست. معروف و خیر/ منکر و گناه

۱۶. یک نمونه انتقال حدیث پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از امامی به امام دیگر است. حدیث سلسله الذهب

۱۷. تجلی که همان ولایت تحقق پیدا می کند. امام / خدا

۱۸. فرماندار بنی امیه را به دلیل پیروی از امام، به وضع فجیعی به شهادت رساند. سعید بن جبیر

کوتاه پاسخ:

۱۹. حضرت علی علیه السلام با پیش بینی آینده نابسامان جامعه اسلامی چه اقدامی انجام دادند؟ ایشان در زمان های مختلف وسخرانی های متعدد مسلمانان را نسبت به عاقبت رفتارشان بیم داد.

۲۰. اقدامات امامان علیه السلام در قالب مرجعیت دینی را نام ببرید. ۱. تعلیم و تفسیر قرآن کریم ۲. حفظ سخنان و سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ۳. تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو ۴. تربیت شخصیت های اسلامی

۲۱. چرا حاکمان ستمگر به افراد فاقد صلاحیت میدان می دادند؟ تا قرآن را مطابق با اندیشه های باطل خود تفسیر کنند.

۲۲. با وجود تحریف در حوزه تفسیر قرآن مشتاقان معارف اسلامی چگونه توانستند از این کتاب الهی بهره ببرند؟ امامان معارف و رهنمودهای قرآن را در هر فرصتی که به دست می آوردند برای مردم آشکار می ساختند.

۲۳. نتیجه اقدامات امامان علیه السلام در حوزه تعلیم و تفسیر قرآن چه بود؟ مشتاقان معارف اسلامی توانستند از معارف قرآن بهره ببرند.

۲۴. نام دو کتاب حدیث از سخنان امامان علیه السلام را بنویسید. نهج البلاغه از سخنان امام علی علیه السلام و صحیفه سجاده از سخنان امام سجاد علیه السلام

۲۵. تلاش و مجاهدت امامان علیه السلام را می توان در قالب کدام مسئولیت های مقام امامت بررسی نمود؟ ۱. اقدامات مربوط به مرجعیت دینی ۲. مجاهده در راستای ولایت ظاهری

۲۶. فراهم آمدن کتاب های حدیثی مانند نهج البلاغه و صحیفه سجاده، به کدام یک از اقدامات امامان علیه السلام اشاره دارد؟ تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو (از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی)

۲۷. ثمره حضور سازنده امامان علیه السلام در تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو چه بود؟ فراهم آمدن کتاب های بزرگ در حدیث و سیره ائمه اطهار علیه السلام در کنار سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و قرآن کریم

۲۸. مهم ترین منابع حدیث شیعیان چه نام دارد؟ آنها را نام ببرید. کتب اربعه ۱/ کافی از کلینی

۲. من لا یحضره الفقیه از شیخ صدوق ۳. تهذیب از شیخ طوسی ۴. استبصار از شیخ طوسی

۲۹. دو شاگرد از یاران امام سجاد علیه السلام نام ببرید. ابو حمزه ثمالی، سعید بن جبیر

۳۰. چهار یار نزدیک پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را نام ببرید. سلمان فارسی، عمار، ابوذر، مقداد

۳۱. چه کسانی در پایه گذاری فرهنگ اسلامی نقش برجسته ای داشتند؟ یاران و شاگردان امام علی علیه السلام

۳۲. از یاران امام علی علیه السلام پیشتازان جهاد و مبارزه را نام ببرید. مالک اشتر و محمد بن ابی بکر

۳۳. کدام یار امام امام علی علیه السلام مفسر قرآن بود؟ عبدالله بن عباس

۳۴. از یاران امام علی علیه السلام پیشروان عرفان و معنویت را نام ببرید. اویس قرنی، کمیل بن زیاد، میثم تمار، رُشید هَجَری

۳۵. چه کسانی پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله از یاران امام علی علیه السلام شدند؟ سلمان فارسی، عمار، ابوذر، مقداد

۳۶. غیر شیعیانی که از محضر ائمه علیهم السلام بهره مند شدند را نام ببرید. ابوحنیفه، امام مذهب حنفی- محمد بن ادریس، امام مذهب شافعی- مالک بن انس، پیشوای مذهب مالکی - سفیان ثوری

تشریحی:

۳۷. حضرت علی علیه السلام چگونه سرنوشت و آینده نابسامان جامعه اسلامی را پیش بینی کرد؟ ایشان وقتی رفتار مسلمانان روزگار خود را مشاهده می کرد، با روشن بینی و درک عمیقی که از نتیجه رفتارها و وقایع داشت؛ سرنوشت و آینده نابسامان جامعه اسلامی را پیش بینی کرد.

۳۸. از اقدامات مرجعیت دینی امامان "تعلیم و تفسیر قرآن کریم" را توضیح دهید. حاکمان ستمگر به افراد فاقد صلاحیت میدان می دادند تا قرآن را مطابق با اندیشه های باطل خود تفسیر کنند. امامان معارف و رهنمودهای قرآن را در هر فرصتی که به دست می آوردند برای مردم آشکار می ساختند. در نتیجه مشتاقان معارف اسلامی توانستند از این کتاب الهی بهره ببرند.

۳۹. از اقدامات مرجعیت دینی امامان "حفظ سخنان و سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم" را توضیح دهید. حاکمان ستمگر منع از نوشتن حدیث کردند که آثار زیان باری برای مسلمانان داشت. ولی حضرت علی علیه السلام و حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها به این ممنوعیت توجه نکردند و سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را به فرزندان و یاران خود آموختند و از آنان خواستند این آموخته ها را به نسل های بعد منتقل کنند.

۴۰. از اقدامات مرجعیت دینی امامان "تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو" را توضیح دهید.

با گسترش سرزمین های اسلامی، سؤال های زیادی در زمینه های احکام، اخلاق، افکار و نظام کشورداری پدید آمد. ائمه علیهم السلام با اینکه با حاکمان زمان خود مخالف بودند، اما به دور از انزوا و

گوشه گیری و با حضور سازنده و فعال و با تکیه بر علم الهی خود، درباره همه مسائل اظهار نظر می کردند و مسلمانان را از معارف خود بهره مند می ساختند.

۴۱. از اقدامات مرجعیت دینی امامان " تربیت شخصیت های اسلامی " را توضیح دهید. امامان شاگردان بزرگی تربیت کردند که در علم، تقوا و جهاد در راه خدا سرآمد روزگار خود بودند و اندیشه های اسلام راستین را در میان مسلمانان گسترش دادند.

۴۲. دوران امام باقر علیه السلام چه شرایطی به وجود آمد و ائمه علیهم السلام چه اقدامی کردند؟ این دوران

- عصر شکل گیری و حضور اندیشه های گوناگون و مذاهب مختلف در جامعه بود.
- حتی منکران خدا به ترویج افکار خود می پرداختند.
- مأمون عباسی، میان صاحبان مذاهب و ادیان، جلسات مناظره تشکیل می داد و خود به تماشا و داوری می نشست.
- در این شرایط ائمه علیهم السلام به تربیت افرادی متخصص در زمینه های اعتقادی، علمی و فقهی اقدام کردند که سرآمد دانشمندان زمان خود بودند.

۴۳. تلاش ائمه علیهم السلام در زمینه های مختلف چه نتایجی به همراه داشت؟ تلاش ائمه علیهم السلام سبب شد که:

- ❖ حقیقت اسلام برای جویندگان حقیقت پوشیده نماند.
- ❖ و کسانی که طالب حقیقت اند بتوانند در میان انبوه تحریفات به تعلیمات اصیل اسلام دست یابند و راه حق را از باطل تشخیص دهند.
- ❖ و تعلیمات ایشان ذخیره بزرگی از علم دین برای آیندگان پدید آورد که مجتهدان و دانشمندان در همه زمان ها بتوانند از این ذخیره بزرگ استفاده کنند و احکام اسلام را مطابق با زمان برای مردم بیان کنند.

تعیین گزینه درست

۴۴. دستور امیرالمؤمنین علیه السلام برای یافتن راه حل نهایی، جهت نجات مردم از گمراهی و تشخیص راه حق کدام است؟

الف. راه رستگاری، وفاداری و پیروی از حق را از اهلش طلب کنید. ☆

ب. پیمان شکنان قرآن را شناسایی کنید تا بتوانید پیروان قرآن را تشخیص دهید.

۴۵. کتاب های "نهج البلاغه و صحیفه سجادیه" پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله مرهون توجه امامان معصوم علیهم السلام بود که نمونه ای از آن در به ظهور رسید.

الف. ولایت معنوی - تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو

ب. مرجعیت دینی - تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو ☆

۴۶. ثمره حضور سازنده و فعال امامان معصوم علیهم السلام و اظهار نظر آنان در مورد مسائل جدید چه بود؟

الف. به وجود آمدن چهره های برجسته در میان شاگردان امامان و نفوذ آنان در دستگاه خلافت

ب. فراهم آمدن کتاب های بزرگ در حدیث و سیره انمه اظهار علیهم السلام در کنار سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ☆

۴۷. با توجه به فرمایشات امیرالمؤمنین علیه السلام لازمه پیروی از قرآن چیست؟

الف. شناخت کسانی که قرآن را فراموش کرده اند ☆ ب. وفای عهد خویش با قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام

۴۸. حدیث سلسله الذهب در مسیر کدام شهر بیان گردیده است و آن چه نشان دهنده انتقال احادیث نبوی از امامی به امام دیگر است، کدام قسمت از حدیث می باشد؟

الف. مرو - شیوه بیان امام ☆ ب. مدینه - سند نقل حدیث

درس یازدهم: جهاد در راستای ولایت ظاهری

ولایت ظاهری یعنی امامان علیهم السلام بعد از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می بایست رهبری جامعه را بر عهده می گرفتند و قوانین اسلام را اجرا می کردند. ولی این هدف تحقق پیدا نکرد و جامعه با موانعی که به وجود آمد، در آن مسیری که پیامبر ترسیم کرده بود، (یعنی تعیین امیرالمؤمنین علی علیه السلام و یازده تن از فرزندان و ذریه او از طرف خداوند به امامت) پیش نرفت.

امامان علیهم السلام بزرگوار به دو علت با حاکمان زمان خود مبارزه می کردند:

اول: رهبری و اداره جامعه از جانب خداوند به آنان سپرده شده بود و لازم بود برای انجام دادن این وظیفه به پاخیزند و در صورت وجود شرایط و امکانات، حاکمان غاصب را برکنار کنند تا با تشکیل حکومتی بر مبنای اسلام راستین، قوانین دین را به اجرا درآورند و عدالت را برقرار سازند.

دوم: این حاکمان غاصب، قوانین اسلام را زیر پا می گذاشتند و به مردم ستم می کردند؛ امامان علیهم السلام نیز وظیفه داشتند که بر اساس امر به معروف و نهی از منکر با آنان مقابله کنند.

و مانع زیر پا گذاشتن قوانین اسلام شوند.
و از حقوق مردم دفاع نمایند.

تدبر در قرآن صفحه ۱۳۵

۴۳

آیه زیر بیشتر ناظر بر کدام یک از دو جهت فوق است؟

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا

آیا نیدید کسانی را که گمان می برند به آنچه بر تو نازل شده و به آنچه پیش از تو نازل شده، ایمان دارند، در حالی که می خواهند حکم طاغوت را بپذیرند، با آنکه به آنان دستور داده شده که به طاغوت، کفر ورزند و شیطان می خواهد آنان را به گمراهی عمیق بکشانند. بیشتر به دلیل اول اشاره دارد.

اصول کلی امامان } عدم تایید حاکمان

در مبارزه با حاکمان } معرفی خویش به عنوان امام برحق

انتخاب شیوه های درست مبارزه

۱. عدم تایید حاکمان

✓ امامان علیهم السلام هیچ یک از حاکمان غاصب را به عنوان جانشین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تایید نمی کردند.

✓ و این موضوع (عدم تایید حاکمان ستمگر) را به شیوه های مختلف به مردم اطلاع می دادند.
✓ آنان در غصب خلافت و جانشینی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم همه حاکمان ستمگر را یکسان می دیدند. ولی تفاوت های اخلاقی و رفتاری آنان را در نظر می گرفتند و اگر حاکمی در موردی طبق دستور اسلام عمل می کرد، آن مورد را تأیید می کردند.

۲. معرفی خویش به عنوان امام برحق

امامان علیهم السلام همیشه خود را به عنوان امام و جانشین برحق پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم معرفی می کردند به گونه ای که مردم بدانند تنها آنها جانشینان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و امامان برحق جامعه اند.
مثلا امام صادق علیه السلام در روز عرفه و در مراسم حج که جمعیت زیادی از مسلمانان سراسر سرزمین های اسلامی حضور داشتند، در میان انبوه جمعیت، حق حکومت را از آن خود اعلام نمودند و فرمودند: "ای مردم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم امام و رهبر بود، پس از او علی علیه السلام و سپس حسن و حسین و علی بن الحسین و محمد بن علی علیهم السلام به ترتیب امام بودند و اکنون من امام هستم".
این بزرگواران، همچنین یارانی تربیت می کردند که در عین سخت گیری حاکمان،

- ❖ با شجاعت و ایثار به مناطق مختلف می رفتند.
- ❖ و برای پیشبرد اهداف ائمه علیهم السلام تلاش می کردند.
- ❖ و جایگاه امام را برای مردم توضیح می دادند.

۳. انتخاب شیوه های درست مبارزه

امامان علیهم السلام شیوه مبارزه با حاکمان را متناسب با شرایط زمان انتخاب می کردند به گونه ای که

- هم تفکر اسلام راستین باقی بماند.
 - هم به تدریج، بنای ظلم و جور بنی امیه و بنی عباس سست شود.
 - و هم روش زندگی امامان علیهم السلام به نسل های آینده معرفی شود.
- امامان علیهم السلام در شرایط مختلف سیاسی و فرهنگی روش مناسب زمان خود را برگزیده و عمل کردند. و رفتارشان در طول ۲۵۰ سال بعد از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تا امامت امام عصر علیهم السلام مکمل یکدیگر بود، مانند یک شخص که ۲۵۰ سال زندگی کرده و در این مدت مسیری را طی کرده، ولی مسیر یک دست نبوده و گاه هموار و گاه ناهمواری داشته است. (گاه صلح، و گاه قیام) ولی این مسیر به یک هدف ختم می شود.

علت تقیه: خشونت و ستمگری حاکمان بنی امیه و بنی عباس به گونه ای بود که اگر کسانی به عنوان

پیرو و شیعه امامان شناخته می شدند، به سختی آزار و اذیت می شدند و در بسیاری مواقع به شهادت می رسیدند.

تعریف تقیه: امامان علیهم السلام می کوشیدند آن بخش از اقدامات و مبارزات خود را که دشمن به آن حساسیت دارد، در قالب تقیه پیش ببرند. یعنی اقدامات خود را مخفی نگه دارند، به گونه ای که در عین ضربه زدن به دشمن، کمتر ضربه بخورند. مواردی مثل ارتباط میان امامان علیهم السلام و یاران آنها در نقاط مختلف سرزمین اسلامی.

نتیجه تقیه امامان: امامان علیهم السلام با مخفی کردن این ارتباط ها نمی گذاشتند حاکمان بنی امیه و بنی عباس، یاران صمیمی و قابل اعتماد و فداکار آنان را شناسایی کنند و به شهادت برسانند.

مروری کوتاه بر زندگی ۲۵۰ ساله امامان علیهم السلام بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

۱. امام علی علیه السلام: بعد از اینکه از حق مسلم خود در رهبری جامعه اسلامی محروم ماند،

- برای حفظ نظام نوپای اسلامی سکوت کرد.
- ولی گوشه گیری در پیش نگرفت.
- هر جا کاری را خلاف موازین اسلام می دید، انتقاد می کرد.
- هر جا که از وی کمک می خواستند، آنان را یاری می نمود.

تا اینکه مردم بعد از خلیفه سوم به سوی امام علیه السلام آمدند و یک صدا از ایشان خواستند که حکومت را بپذیرد.

- امام علیه السلام وقتی حکومت را به دست گرفت، به سرعت دستور برکناری فرمانداران فاسد و ظالمی همچون معاویه را داد.
- و به برقراری عدالت در جامعه پرداخت.

۲. امام حسن علیه السلام:

- مانند پدر بزرگوارشان، دستور جهاد علیه معاویه را صادر کرد.

معاویه با صرف هزینه های زیاد، توانست بیشتر فرماندهان سپاه را از نبرد با خود منصرف کند و با حيله ها و نیرنگ های گوناگون، بسیاری از مردم را با خود همراه سازد.

- امام با سنجیدن شرایط، سرانجام صلاح را بر آن دید که بر خلاف میل خود، از جنگ دست بردارد و با معاویه قرارداد صلح امضا کند.
- در این قرارداد از معاویه بیعت گرفت که [شیعیان و یاران امیرالمؤمنین علی علیه السلام را آزار ندهد. و برای خود جانشین تعیین نکند.]

اما معاویه یکی پس از دیگری، بندهای قرارداد را زیر پا گذاشت و در آخر نیز، یزید را جانشین خود کرد.

۳. امام حسین علیه السلام:

- ❖ در زمان معاویه همان روش برادر بزرگوارش را پیش گرفت، و تا معاویه زنده بود (به مدت ده سال) علیه او جهاد نکرد.
- ❖ ولی با انتقادهای شدید از معاویه مردم را آگاه می کرد.
- ❖ وقتی یزید به حکومت رسید، امام روش خود را تغییر داد و متناسب با شرایط جدید، تصمیم گرفت زیر بار بیعت یزید نرود و علیه او قیام کند.

دلیل این تصمیم (جهاد علیه یزید) امام حسین علیه السلام: رفتار و کردار یزید آن قدر از اسلام دور بود که امام علیه السلام می دانست اگر یزید به حکومتش ادامه دهد، **حقیقت اسلام نابود** خواهد شد.

تبیین قیام امام حسین علیه السلام و بیعت نکردن با یزید از زبان خود امام علیه السلام:

- به حق عمل نمی شود و کسی مانع باطل نمی گردد.
- در چنین شرایطی مؤمن حق دارد که برای ملاقات خدا آماده شود و علیه باطل قیام کند.
- من مرگ در این راه را جز سعادت و زندگی با ظالمین را جز ذلت و خواری نمی بینم.
- اگر مردم زیر بار بیعت کسی مثل یزید بروند، از اسلام چیزی باقی نمی ماند و مرگ اسلام را باید اعلام کرد.

۴. امام سجاد علیه السلام:

بعد از شهادت امام حسین علیه السلام سرکوبی شیعیان و طرفداران اهل بیت علیهم السلام به شدت آغاز شد. گروهی از مردم کوفه که امام را همراهی نکرده بودند، از عمل خود پشیمان شدند و توبه کردند و علیه یزید قیام کردند.

قیام توابین و سایر گروه ها سرکوب شد و بنی امیه هر کس را که احتمال می داد طرفدار اهل بیت علیهم السلام است، اذیت و آزار می داد.

به دلایل بالا، امام سجاد علیه السلام

- در کنار گسترش معارف از طریق دعا
- به تجدید حیات نهضت شیعیان پرداخت.
- انسان هایی فداکار و معتقد و دارای بینش عمیق، تربیت کرد.
- بار دیگر با علاقه مندان اهل بیت علیهم السلام ارتباط برقرار نمود.

به دلیل همین اقدامات بار دیگر تشیع به عنوان یک جریان بزرگ فکری و سیاسی در جامعه حضور فعال پیدا کرد.

۵. امام باقر علیه السلام: در اثر [فعالیت های امام سجاد علیه السلام و قوت گرفتن مجدد شیعیان و ضعف تدریجی بنی امیه] زمان معرفی اسلام اصیل در دوران امام باقر علیه السلام فرا رسید.

- ✓ ایشان یک نهضت علمی و فرهنگی بزرگ را آغاز کرد.
- ✓ اولین اقدام امام علیه السلام، تربیت شاگردان و دانشمندانی بود که بتوانند اعتقادات اهل بیت علیهم السلام را در میان مردم گسترش دهند.
- ✓ این اقدام به منزله پایه گذاری یک مدرسه علمی بزرگ در مدینه بود که با توجه به ظهور فرقه های گوناگون در جهان اسلام، اقدامی ضروری به شمار می رفت. در این مدرسه علمی معارف اصیل اسلامی تدریس می شد.
- ✓ در عین حال امام علیه السلام پیوسته شایستگی حاکمان غاصب و جبار بنی امیه را زیر سؤال می برد.
- ✓ و نظر اسلام را درباره امامت و خلافت بیان می کرد.
- ✓ امام علیه السلام معتقد بود که زمان قیام علیه این حاکمان هنوز فرا نرسیده است. به همین جهت وقتی برادر امام به نام زید، برای سازمان دادن یک قیام به ایشان مراجعه کرد، امام علیه السلام او را از این کار بازداشت و او نیز اطاعت کرد.

۶. امام صادق علیه السلام: در این دوران ناخشنودی نسبت به دستگاه بنی امیه به اوج رسیده بود. در این شرایط، دو جریان علیه امویان فعالیت می کردند، یکی عباسیان و دیگری علویان. علویان دوستداران اهل بیت علیهم السلام بودند. به همین جهت

➤ امام صادق علیه السلام مبارزه خود را علنی تر کرد و حتی قیام زید بن علی، عموی خود را، تأیید نمود.

البته بر اثر اشتباهات مسلمانان و روی آوردن آنها به بنی عباس و پیروز شدن بنی عباس بر بنی امیه، دوران اختناق و سخت گیری نسبت به علویان دوباره آغاز شد.

➤ امام صادق علیه السلام در تمام دوران امامت خود، جهاد علمی امام باقر علیه السلام را ادامه داد و هزاران شاگرد در رشته های مختلف معارف اسلام تربیت کرد.

۷. امام کاظم علیه السلام: دوران ایشان دوران اختناق شدید بود.

- ❖ اما ایشان دست از مبارزه برنداشت و آن را به صورت آشکار و مخفی، ادامه داد.
- ❖ و به تربیت شیعیان پرداخت.

آن امام، سال های طولانی را نیز در زندان های خلفای عباسی به سر برد تا اینکه به وسیله هارون در زندان به شهادت رسید.

۸. امام رضا علیه السلام: ده سال از امامت ایشان در دوره هارون عباسی بود که دوران بسیار سختی محسوب می شد.

با روی کار آمدن مأمون، زمینه فعالیت شیعیان بیشتر و بر تعداد علاقه مندان به امام افزوده شد؛ به طوری که مأمون برای جلب امام و علویان به خود، به اجبار و زور امام را ولیعهد و جانشین خود معرفی کرد؛ اما بعدها به خاطر ناکامی در نقشه های خود، امام را به شهادت رساند.

۹. دوره امام جواد، امام هادی و امام حسن عسکری (علیهم السلام):

با شهادت امام رضا علیه السلام مرحله بسیار سختی برای شیعیان و علویان پدید آمد. به طوری که حتی ارتباط معمولی و رفت و آمد به خانه امام جواد علیه السلام نیز مشکل شد.

پس از این، امام هادی علیه السلام را به اجبار به سامرا که مرکز خلافت بود، آوردند و در محلی که یک پادگان نظامی بود، منزل دادند و بالاخره در همین محل به شهادت رساندند.

امام حسن عسکری علیه السلام نیز در همین محل و به همین ترتیب به شهادت رسید.

با وجود همه این سخت گیری ها،

❖ این سه امام بزرگوار، معارف بازمانده از پدران گرامی خود را حفظ کردند و از طریق

شاگردان به نسل های بعد رساندند و مانع نابودی مکتب اهل بیت علیهم السلام شدند.

❖ به عنوان مثال "زیارت جامعه کبیره" یکی از منابع معرفتی شیعه است که توسط امام هادی علیه

السلام بیان شده و یاران آن امام برای ما شیعیان نقل کرده اند. این زیارت که مانند یک درس امام

شناسی است، سبب شناخت بهتر امامت ← شده است.

و ویژگی های ائمه اطهار علیهم السلام

❖ در این دوره بود که فعالیت وکلا و نمایندگان امامان اوج گرفت.

❖ وکلا از سوی آن بزرگواران به عنوان وکیل و نماینده در شهرهایی که شیعیان حضور داشتند،

منصوب می شدند.

نقش وکلا در دوره سه امام آخر: کار این وکلا، ارتباط پیوسته با شیعیان و تعیین وظایف آنان بود.

آنان مخفیانه خدمت امام می رسیدند و پیام امام را به مردم می رساندند. تشکیل این نظام ارتباطی، مانع

از هم پاشیدگی شیعیان در این دوره گردید.

❖ ارتباط از طریق وکیل، زمینه را برای غیبت امام عصر علیه السلام نیز آماده می کرد.

در زمان امامت امام عصر علیه السلام در دوره غیبت صغری، چهارنایب خاص، به ترتیب یکی پس از

دیگری، رابط میان ایشان و مردم بودند. و چون مردم در دوره قبل ارتباط از طریق "وکیل" را

یادگرفته بودند، در این دوره هم به نایبان امام مراجعه می کردند. وقتی دوره غیبت کبری (طولانی) فرا

رسید، این شیوه ارتباط نیز قطع شد و رهبری و راهنمایی جامعه در شکل و قالب دیگری ادامه یافت.

(ولایت معنوی)

وظیفه ما در برابر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امامان علیهم السلام

می دانیم که در نتیجه فداکاری های آن بزرگواران بود که [دین اسلام تداوم یافت.
و پیام الهی، یعنی قرآن حفظ شد.]

آنان جان و همه زندگی خود را برای نجات و رستگاری انسان ها، فدا کردند و اکنون نیز ناظر بر ما هستند تا ببینند ما چه می کنیم.

پیام حدیث: پس وظیفه ما به عنوان پیروان و شیعیان آنان این است که به گونه ای زندگی کنیم که سبب بدبینی دیگران نسبت به شیعیان نشویم و بدانیم شیعه بودن تنها به اسم نیست، بلکه **اسم باید با عمل صالح همراه باشد** تا پیرو حقیقی آنان شویم. (امام صادق علیه السلام «مایه زینت ما باشید، نه مایه زشتی ما»)

نمونه سؤالات درس یازدهم

آیات و روایات:

۱. با توجه به آیه "أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أَنزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنزَلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَكَّمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا" چرا امامان باید با حاکمان غاصب زمان خود مبارزه می کردند؟ زیرا رهبری و اداره جامعه از جانب خداوند به آنان سپرده شده بود و لازم بود برای انجام دادن این وظیفه به پاخیزند و در صورت وجود شرایط و امکانات، حاکمان غاصب را برکنار کنند تا با تشکیل حکومتی بر مبنای اسلام راستین، قوانین دین را به اجرا درآورند و عدالت را برقرار سازد.

۲. سؤالات زیر مربوط به این حدیث امام صادق علیه السلام را پاسخ دهید. "ای مردم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم امام و رهبر بود، پس از او علی علیه السلام و سپس حسن و حسین و علی بن الحسین و محمد بن علی علیهم السلام به ترتیب امام بودند و اکنون من امام هستم".

الف. این حدیث در کجا بیان شد؟ در روز عرفه و در مراسم حج که جمعیت زیادی از مسلمانان سراسر سرزمین های اسلامی حضور داشتند

ب. موضوع حدیث چیست؟ معرفی خویش به عنوان امام برحق (از اصول کلی امامان در مبارزه با حاکمان)

ج. مربوط به کدام قلمرو اقدامات امامان معصوم علیهم السلام است؟ ولایت ظاهری

۳. امام حسین علیه السلام چه دلایلی در تبیین بیعت نکردن با یزید و قیام علیه او می فرماید؟

- به حق عمل نمی شود و کسی مانع باطل نمی گردد.
- در چنین شرایطی مؤمن حق دارد که برای ملاقات خدا آماده شود و علیه باطل قیام کند.
- من مرگ در این راه را جز سعادت و زندگی با ظالمین را جز ذلت و خواری نمی بینم.

➤ اگر مردم زیر بار بیعت کسی مثل یزید بروند، از اسلام چیزی باقی نمی ماند و مرگ اسلام را باید اعلام کرد.

۴. این جمله امام صادق علیه السلام «مایه زینت ما باشید، نه مایه زشتی ما» را تحلیل کنید. ما باید به گونه ای زندگی کنیم که سبب بدبینی دیگران نسبت به شیعیان نشویم و بدانیم شیعه بودن تنها به اسم نیست، بلکه اسم باید با عمل صالح همراه باشد تا پیرو حقیقی آنان شویم.

تعیین درستی یا نادرستی جملات:

۵. چون مردم طالب حکومت حق نبودند امامان نیز با حاکمان زمان خود مبارزه نکردند. نادرست

۶. چون حاکمان ستمگر حق امامان علیهم السلام را غصب کرده بودند هیچ کارشان مورد تایید نبود. نادرست

۷. امامان علیهم السلام تفاوت اخلاقی و رفتاری بین حاکمان ستمگر را در نظر می گرفتند و برخی کارهایشان را تایید می کردند. درست

۸. امامان، برخی از حاکمان زمان خود را کاملاً تایید می کردند. نادرست

۹. امام علی علیه السلام به مدت ۲۵ سال ناچار به سکوت بود و در این مدت گوشه گیری کرد. نادرست

۱۰. امام حسن علیه السلام از همان ابتدا روش صلح با معاویه را در پیش گرفت. نادرست

۱۱. امام باقر علیه السلام به برادرش زید اجازه قیام علیه حاکمان ستمگر را نداد و او هم اطاعت کرد. درست

۱۲. علویان دوستداران اهل بیت علیهم السلام بودند. درست

کامل کردن:

۱۳. رفتار امامان علیهم السلام در دوره ۲۵۰ ساله بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم یکدیگر بود. مکمل

۱۴. امامان علیهم السلام تمام حاکمان را در یکسان می دیدند. غصب خلافت

کوتاه پاسخ:

۱۵. اصول کلی امامان در مبارزه با حاکمان را نام ببرید. ۱. عدم تایید حاکمان ۲. معرفی خویش به عنوان امام برحق ۳. انتخاب شیوه های درست مبارزه

۱۶. امامان علیهم السلام شیوه مبارزه با حاکمان را بر چه اساس انتخاب می کردند؟ متناسب با شرایط زمان خود

۱۷. چرا امام علی علیه السلام برای گرفتن حق مسلم خود در رهبری جامعه اسلامی سکوت کرد؟ برای حفظ نظام نوپای اسلامی.

۱۸. چه عاملی باعث شد امام علی علیه السلام بعد از ۲۵ سال، حکومت را به دست بگیرند؟ مردم بعد از خلیفه سوم به سوی امام علی علیه السلام آمدند و یک صدا از ایشان خواستند که حکومت را بپذیرد.

۱۹. آیا معاویه به شرایط قرارداد با امام حسن علیه السلام پایبند ماند؟ خیر، معاویه یکی پس از دیگری، بندهای قرارداد را زیر پا گذاشت و در آخر نیز، یزید را جانشین خود کرد.

۲۰. چرا لازم بود که امامان علیهم السلام برای تشکیل حکومت اسلامی به پاخیزند و در صورت وجود شرایط و امکانات، حاکمان غاصب را برکنار کنند؟ تا با تشکیل حکومتی بر مبنای اسلام راستین، قوانین دین را به اجرا درآورند و عدالت را برقرار سازد.

۲۱. در دوران امامت کدام امام بار دیگر تشیع به عنوان یک جریان بزرگ فکری و سیاسی در جامعه حضور فعال پیدا کرد؟ امام سجاد علیه السلام

۲۲. اولین اقدام امام باقر علیه السلام، چه بود؟ تربیت شاگردان و دانشمندانی بود که بتوانند اعتقادات اهل بیت علیهم السلام را در میان مردم گسترش دهد.

۲۳. کدام امام در دوران خود یک نهضت علمی و فرهنگی بزرگ را آغاز کرد؟ امام باقر علیه السلام

۲۴. چرا اقدامات علمی (مدرسه علمی) امام باقر علیه السلام بسیار ضروری بود؟ به دلیل ظهور فرقه های گوناگون در جهان اسلام

۲۵. در دوران کدام امام ناخشنودی نسبت به دستگاه بنی امیه به اوج رسیده بود؟ امام صادق علیه السلام

۲۶. در دوران امام صادق علیه السلام، دو جریان علیه امویان فعالیت می کردند، آنها را نام ببرید. یکی عباسیان و دیگری علویان.

۲۷. چه عاملی سبب شد دوران اختناق و سخت گیری نسبت به علویان در دوران امام صادق علیه السلام دوباره آغاز شود؟ اشتباهات مسلمانان و روی آوردن آنها به بنی عباس و پیروز شدن بنی عباس بر بنی امیه.

۲۸. امام کاظم علیه السلام، در دوره کدام خلیفه عباسی به شهادت رسید؟ هارون

۲۹. امامت امام رضا علیه السلام هم دوره با کدام خلیفه عباسی بود؟ هارون (ده سال) و مأمون

۳۰. در دوران کدام امام حتی ارتباط معمولی و رفت و آمد به خانه امام نیز مشکل شد؟ امام جواد علیه السلام به بعد

۳۱. خلفای عباسی کدام امامان را به سامرا که مرکز خلافت بود، آوردند و در محلی که یک پادگان نظامی بود، منزل دادند؟ امام هادی و امام حسن عسکری علیهم السلام

۳۲. فعالیت وکلا در زمان کدام امامان اوج گرفت؟ دوران سه امام، امام جواد، امام هادی و امام حسن عسکری علیهم السلام

تعریف اصطلاحات

۳۳. تقیه: امامان علیهم السلام می کوشیدند آن بخش از اقدامات و مبارزات خود را که دشمن به آن حساسیت دارد، در قالب تقیه پیش ببرند. یعنی اقدامات خود را مخفی نگه دارند، به گونه ای که در عین ضربه زدن به دشمن، کمتر ضربه بخورند.

تشریحی:

۳۴. چرا امامان علیهم السلام با حاکمان زمان خود مبارزه می کردند؟ به دو علت

اول: رهبری و اداره جامعه از جانب خداوند به آنان سپرده شده بود و لازم بود برای انجام دادن این وظیفه به پاخیزند و در صورت وجود شرایط و امکانات، حاکمان غاصب را برکنار کنند تا با تشکیل حکومتی بر مبنای اسلام راستین، قوانین دین را به اجرا درآورند و عدالت را برقرار سازد.

دوم: این حاکمان غاصب، قوانین اسلام را زیر پا می گذاشتند و به مردم ستم می کردند؛ امامان علیهم السلام نیز وظیفه داشتند که بر اساس امر به معروف و نهی از منکر با آنان مقابله کنند و مانع زیر پا گذاشتن قوانین اسلام شوند و از حقوق مردم دفاع کنند.

۳۵. از اصول کلی امامان علیهم السلام در مبارزه با حاکمان "عدم تایید حاکمان" را توضیح دهید. امامان علیهم السلام هیچ یک از حاکمان غاصب را به عنوان جانشین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تایید نمی کردند و این موضوع را به شیوه های مختلف به مردم اطلاع می دادند. آنان در غصب خلافت و جانشینی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم همه حاکمان ستمگر را یکسان می دیدند ولی تفاوت های اخلاقی و رفتاری آنان را در نظر می گرفتند و اگر حاکمی، در موردی، طبق دستور اسلام عمل می کرد، آن مورد را تأیید می کردند.

۳۶. از اصول کلی امامان علیهم السلام در مبارزه با حاکمان "معرفی خویش به عنوان امام برحق" را توضیح دهید. امامان علیهم السلام همیشه خود را به عنوان امام و جانشین برحق پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم معرفی می کردند به گونه ای که مردم بدانند تنها آنها جانشینان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و امامان برحق جامعه اند. این بزرگواران، همچنین یارانی تربیت می کردند که در عین سخت گیری حاکمان،

❖ با شجاعت و ایثار به مناطق مختلف می رفتند.

❖ و برای پیشبرد اهداف ائمه علیهم السلام تلاش می کردند.

❖ و جایگاه امام را برای مردم توضیح می دادند.

۳۷. یاران امامان علیهم السلام چگونه در معرفی آنان به عنوان امام برحق تأثیر داشتند؟

امامان علیهم السلام، یارانی تربیت می کردند که در عین سخت گیری حاکمان،

❖ با شجاعت و ایثار به مناطق مختلف می رفتند.

❖ و برای پیشبرد اهداف ائمه علیهم السلام تلاش می کردند.

❖ و جایگاه امام را برای مردم توضیح می دادند.

۳۸. به چه دلیل امامان علیهم السلام شیوه مبارزه با حاکمان را متناسب با شرایط زمان انتخاب می کردند؟

تا

• هم تفکر اصیل اسلام راستین باقی بماند.

• هم به تدریج، بنای ظلم و جور بنی امیه و بنی عباس سست شود.

• و هم روش زندگی امامان علیهم السلام به نسل های آینده معرفی شود.

۳۹. چرا امامان علیهم السلام گاهی روش تقیه را برای مبارزات خود انتخاب می کردند؟ خشونت و ستمگری حاکمان بنی امیه و بنی عباس به گونه ای بود که اگر کسانی به عنوان پیرو و شیعه امامان شناخته می شدند به سختی آزار و اذیت می شدند و در بسیاری مواقع به شهادت می رسیدند. امامان علیهم السلام با مخفی کردن این ارتباط ها نمی گذاشتند حاکمان بنی امیه و بنی عباس، یاران صمیمی و قابل اعتماد و فداکار آنان را شناسایی کنند و به شهادت برسانند.

۴۰. امامان علیهم السلام در چه مواردی تقیه می کردند؟ مثال بزنید. امامان علیهم السلام می کوشیدند آن بخش از اقدامات و مبارزات خود را که دشمن به آن حساسیت دارد، در قالب تقیه پیش ببرند. مواردی مثل ارتباط میان امامان علیهم السلام و یاران آنها در نقاط مختلف سرزمین اسلامی

۴۱. چرا روش امامان علیهم السلام در دوره های مختلف یکسان نبود؟ (یا تحلیل مکمل بودن روش امامان علیهم السلام) امامان علیهم السلام در شرایط مختلف سیاسی و فرهنگی روش مناسب زمان خود را برگزیده و عمل کردند. و رفتارشان در طول ۲۵۰ سال بعد از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تا امامت امام عصر علیه السلام مکمل یکدیگر بود، مانند یک شخص که ۲۵۰ سال زندگی کرده و در این مدت مسیری را طی کرده ولی مسیر یک دست نبوده و گاه هموار و گاه ناهمواری داشته است. (گاه صلح، و گاه قیام) ولی این مسیر به یک هدف ختم می شود.

۴۲. در دوره ای که امام علی علیه السلام از رهبری جامعه اسلامی محروم شد چه اقداماتی انجام داد؟

• برای حفظ نظام نوپای اسلامی سکوت کرد.

• ولی گوشه گیری در پیش نگرفت.

• هر جا کاری را خلاف موازین اسلام می دید، انتقاد می کرد.

• هر جا که از وی کمک می خواستند، آنان را یاری می نمود.

۴۳. وقتی امام علی علیه السلام بعد از خلیفه سوم حکومت را به دست گرفت چه اقداماتی انجام داد؟

• به سرعت دستور برکناری فرمانداران فاسد و ظالمی همچون معاویه را داد.

• و به برقراری عدالت در جامعه پرداخت.

۴۴. معاویه چگونه توانست بر امام حسن علیه السلام پیروز شود؟ معاویه با صرف هزینه های زیاد، توانست بیشتر فرماندهان سپاه را از نبرد با خود منصرف کند و با حيله ها و نیرنگ های گوناگون، بسیاری از مردم را با خود همراه سازد.

۴۵. چرا امام حسن علیه السلام تصمیم گرفت با معاویه قرارداد صلح امضا کند؟ چون معاویه با صرف هزینه های زیاد، توانست بیشتر فرماندهان سپاه را از نبرد با خود منصرف کند و با حيله ها و نیرنگ های گوناگون، بسیاری از مردم را با خود همراه سازد. در نتیجه امام با سنجیدن شرایط، سرانجام صلاح را بر آن دید که بر خلاف میل خود، از جنگ دست بردارد و با معاویه قرارداد صلح امضا کند.

۴۶. امام حسن علیه السلام در قرارداد صلح با معاویه چه شرایطی را تعیین کرد؟ اول اینکه معاویه، شیعیان و یاران امیرالمؤمنین علی علیه السلام را آزار ندهد. و دیگر آنکه و برای خود جانشین تعیین نکند.

۴۷. روش امام حسین علیه السلام در ارتباط با معاویه چگونه بود؟ در زمان معاویه همان روش برادر بزرگوارش را پیش گرفت، و تا معاویه زنده بود (به مدت ده سال) علیه او جهاد نکرد. ولی با انتقادهای شدید از معاویه مردم را آگاه می کرد.

۴۸. چرا امام حسین علیه السلام در برابر حکومت یزید تصمیم به قیام علیه او گرفت؟ این تصمیم متناسب با شرایط جدید بود، رفتار و کردار یزید آن قدر از اسلام دور بود که امام علیه السلام می دانست اگر یزید به حکومتش ادامه دهد، حقیقت اسلام نابود خواهد شد.

۴۹. آغاز دوران امامت امام سجاد علیه السلام جامعه با چه تحولاتی همراه بود؟ بعد از شهادت امام حسین علیه السلام سرکوبی شیعیان و طرفداران اهل بیت علیهم السلام به شدت آغاز شد. گروهی از مردم کوفه که امام را همراهی نکرده بودند، از عمل خود پشیمان شدند و توبه کردند و علیه یزید قیام کردند. قیام توأبین و سایر گروه ها سرکوب شد و بنی امیه هر کس را که احتمال می داد طرفدار اهل بیت علیهم السلام است، اذیت و آزار می داد.

۵۰. امام سجاد علیه السلام در دوران امامت خود چه اقداماتی انجام دادند؟

- در کنار گسترش معارف از طریق دعا
- به تجدید حیات نهضت شیعیان پرداخت.
- انسان هایی فداکار و معتقد و دارای بینش عمیق، تربیت کرد.
- بار دیگر با علاقه مندان اهل بیت علیهم السلام ارتباط برقرار نمود.

۵۱. چه عاملی سبب شد در دوران امامت امام سجاد علیه السلام بار دیگر تشیع به عنوان یک جریان بزرگ فکری و سیاسی در جامعه حضور فعال پیدا کرد؟ به دلیل اقدامات امام سجاد علیه السلام در این زمینه ها:

- در کنار گسترش معارف از طریق دعا
- به تجدید حیات نهضت شیعیان پرداخت.

- انسان هایی فداکار و معتقد و دارای بینش عمیق، تربیت کرد.
- بار دیگر با علاقه مندان اهل بیت علیهم السلام ارتباط برقرار نمود.

۵۲. چه عواملی سبب معرفی اسلام اصیل در زمان امام باقر علیه السلام شد؟ به دلیل فعالیت های امام سجاد علیه السلام و قوت گرفتن مجدد شیعیان و ضعف تدریجی بنی امیه

۵۳. امام باقر علیه السلام در دوران امامت خود چه اقداماتی انجام دادند؟

- ✓ ایشان یک نهضت علمی و فرهنگی بزرگ را آغاز کرد.
- ✓ اولین اقدام امام علیه السلام، تربیت شاگردان و دانشمندانی بود که بتوانند اعتقادات اهل بیت علیهم السلام را در میان مردم گسترش دهد.
- ✓ که مانند پایه گذاری یک مدرسه علمی بزرگ در مدینه بود و در آن معارف اصیل اسلامی تدریس می شد.
- ✓ امام علیه السلام پیوسته شایستگی حاکمان غاصب و جبار بنی امیه را زیر سؤال می برد.
- ✓ و نظر اسلام را درباره امامت و خلافت بیان می کرد.
- ✓ امام علیه السلام معتقد بود که زمان قیام علیه این حاکمان هنوز فرا نرسیده است.

۵۴. امام صادق علیه السلام در دوران امامت خود چه اقداماتی انجام دادند؟

- امام صادق علیه السلام مبارزه خود را علنی تر کرد و حتی قیام زید بن علی، عموی خود را، تأیید نمود.
- ایشان در تمام دوران امامت خود، جهاد علمی امام باقر علیه السلام را ادامه داد و هزاران شاگرد در رشته های مختلف معارف اسلام تربیت کرد.

۵۵. چه عاملی سبب شد که امام صادق علیه السلام قیام زید بن علی، عموی خود را، تأیید نماید؟ در این دوران ناخشنودی نسبت به دستگاه بنی امیه به اوج رسیده بود. در این شرایط، دو جریان علیه امویان فعالیت می کردند، یکی عباسیان و دیگری علویان. علویان دوستداران اهل بیت علیهم السلام بودند.

۵۶. امام کاظم علیه السلام در دوران امامت خود چه اقداماتی انجام دادند؟

- ❖ با اینکه دوران ایشان دوران اختناق شدید بود، اما ایشان دست از مبارزه برنداشت و آن را به صورت آشکار و مخفی، ادامه داد.
- ❖ و به تربیت شیعیان پرداخت.

۵۷. چه عاملی سبب شد که مأمون امام رضا علیه السلام را به عنوان ولیعهد و جانشین بعد از خود انتخاب کند؟ با روی کار آمدن مأمون، زمینه فعالیت شیعیان بیشتر و بر تعداد علاقه مندان به امام افزوده شد؛ به طوری که مأمون برای جلب امام و علویان به خود، به اجبار و زور امام را ولیعهد و جانشین خود معرفی کرد؛ اما بعدها به خاطر ناکامی در نقشه های خود، امام را به شهادت رساند.

۵۸. اقدامات سه امام آخر (امام جواد، امام هادی و امام حسن عسکری (علیهم السلام))، چه بود؟

- ❖ این سه امام بزرگوار، معارف بازمانده از پدران گرامی خود را حفظ کردند و از طریق شاگردان به نسل های بعد رساندند و مانع نابودی مکتب اهل بیت علیهم السلام شدند.
- ❖ در این دوره بود که فعالیت وکلا و نمایندگان امامان اوج گرفت. وکلا از سوی آن بزرگواران به عنوان وکیل و نماینده در شهرهایی که شیعیان حضور داشتند، منصوب می شدند.
- ❖ ارتباط از طریق وکیل، زمینه را برای غیبت امام عصر علیه السلام نیز آماده می کرد.

۵۹. زیارت جامعه کبیره از کیست و حاوی چه مضامینی است؟ "زیارت جامعه کبیره" یکی از منابع معرفتی شیعه است که توسط امام هادی علیه السلام بیان شده و یاران آن امام برای ما شیعیان نقل کرده اند. این زیارت مانند یک درس امام شناسی است که سبب شناخت بهتر امامت و ویژگی های ائمه اطهار علیهم السلام شده است.

۶۰. کار وکلا چه بود؟ کار وکلا، ارتباط پیوسته با شیعیان و تعیین وظایف آنان بود. آنان مخفیانه خدمت امام می رسیدند و پیام امام را به مردم می رساندند.

۶۱. ارتباط از طریق وکیل در دوره سه امام آخر چه نتایجی به همراه داشت؟ تشکیل این نظام ارتباطی، مانع از هم پاشیدگی شیعیان در این دوره گردید. همچنین زمینه را برای غیبت امام عصر علیه السلام نیز آماده می کرد.

۶۲. ارتباط از طریق وکیل، در دوره سه امام آخر، چگونه زمینه را برای غیبت امام عصر علیه السلام آماده می کرد؟ در زمان امامت امام عصر علیه السلام در دوره غیبت صغری، چهارنایب خاص، به ترتیب یکی پس از دیگری رابط میان ایشان و مردم بودند و چون مردم در دوره قبل ارتباط از طریق "وکیل" را یادگرفته بودند، در این دوره هم به نایبان امام مراجعه می کردند.

۶۳. وظیفه ما در قبال زحمات امامانمان در حفظ دین و تلاش برای هدایت ما چیست؟ این است که به گونه ای زندگی کنیم که سبب بدبینی دیگران نسبت به شیعیان نشویم و بدانیم شیعه بودن تنها به اسم نیست، بلکه اسم باید با عمل صالح همراه باشد تا پیرو حقیقی آنان شویم.

تعیین گزینه درست

۶۴. این سخن امام صادق علیه السلام که: "ای مردم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم امام و رهبر بود، پس از او علی علیه السلام و سپس حسن و حسین و علی بن الحسین و محمد بن علی علیهم السلام به ترتیب امام بودند و اکنون من امام هستم" در تبیین کدام عنوان مورد استناد قرار گرفته است؟

الف. اصول کلی امامان در مبارزه با حاکمان ☆ ب. تفکر اسلام راستین باقی بماند.

۶۵. با توجه به اصول کلی مبارزات امامان علیهم السلام شرط مهم در انتخاب روش مبارزه با حاکمان غاصب، کدام است؟

الف. هیچ یک از اعمال حاکمان تأیید نشود. ☆ ب. حفظ سخنان و سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

۶۶. تقیه مربوط به کدام اقدام و مسئولیت ائمه علیهم السلام بوده و کدام یک از موارد آن است؟

الف. معرفی خویش به عنوان امام برحق- مرجعیت دینی- ارتباط میان امامان و یاران آن ها در نقاط مختلف سرزمین اسلامی

ب. انتخاب شیوه های درست مبارزه- ولایت ظاهری- ارتباط میان امامان و یاران آن ها در نقاط مختلف سرزمین اسلامی ☆

۶۷. تداوم یافتن دین اسلام و حفظ پیام الهی یعنی قرآن، نتیجه چه چیزی است؟

الف. فداکاری های پیامبر و امامان علیهم السلام ☆ ب. افزایش فعالیت و کلا در دوران اختناق برای امامان علیهم السلام

۶۸. امامان علیهم السلام در مبارزه ای که با حاکمان جور داشتند از اصولی پیروی می کردند. کدام عبارت، بیانگر توضیح مناسبی برای آن می باشد؟

الف. اگر حاکمی در موردی بر طبق دستور اسلام عمل می کرد، آن مورد را تأیید می کردند. ☆

ب. آنان به دور از انزوا، شجاعانه و با صراحت درباره همه مسائل اظهار نظر می کردند.

درس دوازدهم: عصر غیبت امام زمان علیه السلام

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه در

سپیده دم جمعه

نیمه شعبان سال ۲۵۵ ه.ق

در سامرا متولد شدند.

و تا ۲۶۰ ه. ق در کنار پدر بزرگوارشان زندگی می کردند. و بعد از شهادت پدر بزرگوارشان در همین سال امامت ایشان در ۵ سالگی آغاز شد.

نقش امام حسن عسکری علیه السلام در حفظ و معرفی امام دوازدهم

- ✓ در مدت این پنج سال ایشان را از گزند حاکمان عباسی که تصمیم به قتل وی داشتند، حفظ نمود.
- ✓ و با آنکه در محاصره نیروها و جاسوسان حاکمان بود، ایشان را به بعضی از یاران نزدیک و مورد اعتماد خود نشان می داد.
- ✓ و به عنوان امام بعد از خود معرفی می کرد.

در مدت امامت امام دوازدهم که هنوز هم ادامه دارد امام عجل الله تعالی فرجه، دو نوع غیبت داشتند:

غیبت صغری از سال ۲۶۰ ه.ق تا سال ۳۲۹ ه.ق (۶۹ سال) طول کشید. امام عجل الله تعالی فرجه در مدت غیبت صغری از طریق چهار نفر از یاران صمیمی و مورد اعتماد، پیوسته با پیروان خود در ارتباط بود و آنان را رهبری می کرد. این چهار شخصیت بزرگوار به "نواب اربعه" و "نواب خاص" معروف اند.

غیبت کبری شش روز مانده به درگذشت آخرین نایب، امام عصر عجل الله تعالی فرجه برای ایشان نامه ای نوشت و فرمود به فرمان خداوند پس از او جانشینی نیست و مرحله دوم غیبت؛ یعنی غیبت کبری آغاز می شود. چون این دوره **طولانی** است به آن غیبت کبری می گویند.

بررسی علت غیبت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه

خداوند نعمت هدایت را با وجود امامان علیهم السلام تمام و کامل کرده (علت) تا راه رسیدن به رستگاری برای انسان ها هموار شود. (معلول)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خود و امام علی علیه السلام را **پدران امت** معرفی فرموده است. و دلسوزی پدر برای فرزندان خود قابل توصیف نیست. اما فرزندان ناسپاس، قدر پدر مهربان خود را نشناختند و چنان در مسیر گمراهی پیش رفتند که یازده رهبر آسمانی خود را شهید کردند.

پس علت غیبت چه کسانی هستند؟

هم **حاکمان** بنی امیه و بنی عباس، که ظالمانه و غاصبانه حکومت را به دست گرفتند و عاملان اصلی به شهادت رساندن امامان بودند.

و هم **بیشتر مردم** که **تسلیم** این حاکمان شده بودند.

و با آنان **مبارزه** نمی کردند.

و وظیفه **امر به معروف و نهی از منکر** را انجام نمی دادند.

اگر مردم آن دوره با این حاکمان ظالم، مبارزه می کردند، خلافت در اختیار امامان قرار می گرفت و آن بزرگواران بیش از پیش مردم را به سوی توحید و عدل دعوت می کردند و جامعه بشری در **مسیر صحیح کمال** پیش می رفت.

به نقل تاریخ، سخت گیری حاکمان بنی عباس نسبت به امام دهم و یازدهم تا حدی شدت یافته بود که آن بزرگواران را در **محاصره کامل** قرار داده بودند. زیرا آنان از اخباری که از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و سایر امامان علیهم السلام رسیده بود، مطلع بودند.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم درباره دوازده جانشین خود با مردم سخن گفته بود و امام مهدی عجل الله تعالی فرجه را به عنوان آخرین امام

و قیام کننده علیه ظلم ← معرفی کرده بود.
و برپاکننده عدل در جهان

امیرالمؤمنین علی علیه السلام و سایر امامان علیهم السلام نیز از آن حضرت و مأموریتی که از جانب خدا دارد، یاد کرده بودند. به همین دلیل حاکمان بنی عباس در صدد بودند حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه را به محض تولد به قتل برسانند.

به همین دلیل خداوند آخرین ذخیره و حجت خود را از نظرها پنهان کرد تا امامت در شکلی جدید و از پس پرده غیبت ادامه یابد. (یعنی امامت ادامه دارد و زمین از حجت خدا خالی نیست.)

مدت غیبت کبرای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه: تا فراهم آمدن شرایط برای تشکیل حکومت جهانی ایشان از نظرها پنهان است. این غیبت آن قدر ادامه می یابد که نه تنها مسلمانان، بلکه جامعه انسانی شایستگی درک ظهور و بهره مندی کامل از وجود آخرین حجت الهی را پیدا کند.

امام علی علیه السلام: زمین از حجت خدا (امام) خالی نمی ماند. اما خداوند به علت ← **ستمگری** انسان ها آنان را از وجود حجت در میانشان بی بهره ساخت. (حتی یغیروا ما بانفسهم) **وزیاده رویشان در گناه**

تدبر در قرآن صفحه ۱۵۰

خداوند در قرآن کریم، علت از دست دادن نعمت ها را این گونه بیان کرده است:

ذلک بان الله لم یک مغیرا نعمة انعمها علی قوم حتی یغیروا ما بانفسهم و ان الله سمیع علیم

خداوند نعمتی را که به قومی ارزانی کرده است، تغییر نمی دهد مگر آنکه آنها، خود وضع خود را تغییر دهند. همانا خداوند شنوا و داناست.

با تفکر در این آیه، عبارت های زیر را کامل کنید. (پیام آیه I)

۱. اگر مردم نعمتی را که خدا به آنها داده است درست استفاده نکنند، آن نعمت از آنها گرفته می شود.

۲. زمینه ساز هلاکت یا عزت و سربلندی یک جامعه رفتار افراد خود آن جامعه است.

معنای غیبت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه: امام از نظرها غایب است به این معنی است که در جامعه ظهور ندارد، یعنی ما ایشان را نمی بینیم؛ ولی او در بین ماست و از وضع ما با خبر است. یعنی حضور دارد.

در میان مردم حضور دارد.	تا اینکه زمان ظهور و
از معابر و خیابان ها عبور می کند.	و عده الهی و ندای آسمانی
به نقاط مختلف می رود.	فرا می رسد. هان آن روز،
سخن مردم را می شنود.	روز شادی فرزندان علی علیه
و بر جماعت مردم سلام می کند.	السلام و پیروان اوست.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام: حجت خدا
(مفهوم صحیح غیبت در حدیث)

خورشید پشت ابر

- ✓ این تشبیه از خود حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه است.
- ✓ چون بهره مندی از ایشان در عصر غیبت کاهش می یابد این تشبیه به کار رفته است.
- ✓ در دوره غیبت نه امکان حکومت و ولایت ظاهری آن امام هست.
- ✓ و نه امکان تشکیل جلسات درس و تعلیم معارف و احکام دین توسط ایشان. (مرجعیت دینی)
- ✓ بهره مندی از ایشان منحصر در "ولایت معنوی" می شود که نیازمند به ظاهر بودن بین مردم نیست.

ولایت معنوی امام عجل الله تعالی فرجه در دوران غیبت: ایشان به اذن خداوند از احوال انسان ها آگاه است، افراد مستعد به ویژه شیعیان و محبان خویش را از کمک ها و امدادهای معنوی خویش برخوردار می سازد. امام عصر عجل الله تعالی فرجه در نامه ای به شیخ مفید از علمای بزرگ اسلام، می فرماید:

"ما از اخبار و احوال شما آگاهیم و هیچ چیز از اوضاع شما بر ما پوشیده و مخفی نیست"

هم اکنون نیز امام عصر عجل الله تعالی فرجه سرپرست، حافظ و یاور مسلمانان است. **نمونه هایی از یاری رسانی** های آن حضرت عجل الله تعالی فرجه:

- هدایت باطنی افراد - دستگیری از درماندگان

- حل بعضی از مشکلات علمی علما - و دعا برای مؤمنان

■ خبر دادن از پاره ای از رویدادها

چه بسیارند افرادی که از یاری امام برخوردار می شوند، بدون اینکه ایشان را بشناسند.

نکته مهم: تمام امامان از ولایت معنوی برخوردارند و علاوه بر راهنمایی های ظاهری، می توانند به **اذن** خداوند، از طریق معنوی و غیبی نیز نیازهای مؤمنان را پاسخ دهند و آنان را به سوی **مقصود** هدایت کنند. **(هدایت معنوی)**

در عصر امامان دیگر هم، انسان هایی که آمادگی لازم را کسب کرده بودند، مورد توجه معنوی ائمه اطهار علیهم السلام قرار می گرفتند و نور حکمت و معرفت بر قلب های آنان می تابید و هدایت می یافتند.

پس دوره غیبت به معنی عدم امامت امام عصر عجل الله تعالی فرجه نیست بلکه **رهبری حقیقی** مسلمانان هم اکنون نیز به عهده ایشان است؛ اما این رهبری را انسان های عادی حس نمی کنند. همان طور که برخی انسان ها فواید خورشید پشت ابر را در نمی یابند و مشاهده نمی کنند. اگر شب، عالم را فراگیرد و خورشید هیچ گاه طلوع نکند، آن زمان است که نعمت خورشید پشت ابر نیز بر همگان روشن خواهد شد.

البته آن حضرت عجل الله تعالی فرجه دو مسئولیت "تعلیم و تبیین دین (مرجعیت دینی)" و "حکومت و ولایت ظاهری" خود را به **عالمان دین** واگذار کرده است.

نمونه سؤالات درس دوازدهم

آیات و روایات

۱. از دیدگاه امیرالمؤمنین علیه السلام عامل بی بهره شدن مردم از وجود حجت در میانشان چیست؟
ستمگری انسان ها و زیاده رویشان در گناه

۲. با توجه به آیه شریفه "ذلک بان الله لم یک مغیرا نعمة انعمها علی قوم حتی یغیروا ما بانفسهم و ان الله سمیع علیم" به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف. نتیجه استفاده درست نکردن نعمتی که خدا به انسان داده چیست؟ آن نعمت از آنها گرفته می شود.

ب. زمینه ساز هلاکت یا عزت و سربلندی یک جامعه چیست؟ رفتار افراد خود آن جامعه است. (حتی یغیروا ما بانفسهم)

۳. این که امیرالمؤمنین علی علیه السلام می فرماید امام زمان عجل الله تعالی فرجه در میان مردم حضور دارد و از معابر و خیابان ها عبور می کند و ... بیانگر چه موضوعی است؟ غیبت به معنی عدم حضور نیست بلکه ما ایشان را نمی بینیم. (یعنی حضور دارند ظهور ندارند.)

۴. امیرالمؤمنین علی علیه السلام چه روزی را روز شادی فرزندان و پیروان خود می داند؟ زمان ظهور و وعده الهی و ندای آسمانی

۵. برای درک معنای درست غیبت امام علی علیه السلام چه می فرمایند؟ حجت خدا در میان مردم حضور دارد، از معابر و خیابان ها عبور می کند، به نقاط مختلف می رود، سخن مردم را می شنود و بر جماعت مردم سلام می کند.

۶. نامه امام عصر عجل الله تعالی فرجه به شیخ مفید که فرمودند: "ما از اخبار و احوال شما آگاهیم و هیچ چیز از اوضاع شما بر ما پوشیده و مخفی نیست"

الف. بیانگر چه مطالبی است؟

- ❖ ولایت معنوی امام و رهبری ایشان در دوران غیبت برای افراد مستعد
- ❖ هم اکنون نیز امام عصر عجل الله تعالی فرجه سرپرست، حافظ و یاور مسلمانان است.
- ❖ دوره غیبت به معنی عدم امامت امام عصر عجل الله تعالی فرجه نیست بلکه رهبری حقیقی مسلمانان هم اکنون نیز به عهده ایشان است.

ب. به کدام مسئولیت امام زمان عجل الله تعالی فرجه اشاره دارد؟ ولایت معنوی

تعیین درستی یا نادرستی جملات

۷. غیبت صغری امام زمان عجل الله تعالی فرجه در سال ۲۶۰ ه. ق شروع شد و تا سال ۳۲۹ ه. ق ادامه داشت. درست

۸. امام عجل الله تعالی فرجه در دوران غیبت کبری با نواب اربعه در ارتباط بود و مردم را اینگونه رهبری می کرد. نادرست

۹. علت نام گذاری غیبت کبری مدت طولانی آن است. درست

۱۰. در دوران غیبت امکان ولایت ظاهری نیست ولی مرجعیت دینی ایشان ادامه دارد. نادرست

۱۱. بهره مندی از امام زمان عجل الله تعالی فرجه در دوران غیبت منحصر در "ولایت معنوی" می شود. درست

۱۲. امام زمان عجل الله تعالی فرجه در ولایت معنوی فقط شیعیان و محبان خویش را از کمک ها و امدادهای معنوی خویش برخوردار می سازد. نادرست

۱۳. افراد بسیاری که از یاری امام برخوردار می شوند، ایشان را نمی شناسند. درست

۱۴. اگر مردم با حاکمان ظالم بنی امیه و بنی عباس، مبارزه می کردند، جامعه بشری در مسیر صحیح کمال پیش می رفت. درست

کامل کردن:

۱۵. حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه در سپیده دم نیمه شعبان سال ۲۵۵ ه. ق در به دنیا آمد. جمعه / سامرا

۱۶. چهار شخصیت بزرگواری که در دوران غیبت صغری با امام در ارتباط بودند به و معروف اند. "نواب اربعه" / "نواب خاص"

۱۷. خداوند نعمت هدایت را با وجود امامان علیهم السلام تمام و کامل کرده تا برای انسان ها هموار شود. راه رسیدن به رستگاری

۱۸. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم امام مهدی عجل الله تعالی فرجه و و برپاکننده عدل در جهان معرفی کرده بود. آخرین امام/ و قیام کننده علیه ظلم

کوتاه پاسخ:

۱۹. چرا در زمان امامان دهم و یازدهم سخت گیری حاکمان بنی عباس بیشتر شد و آن بزرگواران را در محاصره کامل قرار داده بودند؟ زیرا آنان از اخباری که از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و سایر امامان علیهم السلام در مورد امامت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه رسیده بود، مطلع بودند.

۲۰. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم چه کسانی را پدران امت معرفی کرد؟ خود و امام علی علیه السلام

۲۱. معنای غیبت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه چیست؟ امام از نظرها غایب است به این معنی است که در جامعه ظهور ندارد یعنی ما ایشان را نمی بینیم؛ ولی او در بین ماست و از وضع ما با خبر است. یعنی حضور دارد.

۲۲. نمونه هایی از یاری رسانی های امام مهدی عجل الله تعالی فرجه را نام ببرید.

■ هدایت باطنی افراد - دستگیری از درماندگان - خبر دادن از پاره ای از رویدادها

- حل بعضی از مشکلات علمی علما ■ و دعا برای مؤمنان

۲۳. حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه دو مسئولیت "تعلیم و تبیین دین (مرجعیت دینی)" و "حکومت و ولایت ظاهری" خود را در دوره غیبت به چه کسانی واگذار کرده است؟ به عالمان دین

تعریف اصطلاحات

۲۴. غیبت صغری: امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه) از سال ۲۶۰ ه.ق تا سال ۳۲۹ ه.ق (۶۹ سال) در غیبت بودند یعنی مردم او را نمی دیدند و فقط در این مدت ایشان از طریق چهار نفر از یاران صمیمی و مورد اعتماد، پیوسته با پیروان خود در ارتباط بوده و آنان را رهبری می کردند.

۲۵. غیبت کبری: پس از اینکه دوره غیبت صغری تمام شد مرحله دوم غیبت؛ یعنی غیبت کبری آغاز گردید که تا کنون ادامه دارد چون این دوره طولانی است به آن غیبت کبری می گویند.

تشریحی:

۲۶. نقش امام حسن عسکری علیه السلام در حفظ و معرفی امام دوازدهم چه بود؟

- ✓ در مدت این پنج سال ایشان را از گزند حاکمان عباسی که تصمیم به قتل وی داشتند، حفظ نمود.
- ✓ و با آنکه در محاصره نیروها و جاسوسان حاکمان بود، ایشان را به بعضی از یاران نزدیک و مورد اعتماد خود نشان می داد.
- ✓ و به عنوان امام بعد از خود معرفی می کرد.

۲۷. علت غیبت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه) را بنویسید. علت غیبت؛ هم حاکمان بنی امیه و بنی عباس بودند، که ظالمانه و غاصبانه حکومت را به دست گرفتند و عاملان اصلی به شهادت رساندن امامان بودند و هم بیشتر مردم که تسلیم این حاکمان شده بودند و با آنان مبارزه نمی کردند و وظیفه امر به معروف و نهی از منکر را انجام نمی دادند. اگر مردم آن دوره با این حاکمان ظالم، مبارزه می کردند، خلافت در اختیار امامان قرار می گرفت و آن بزرگواران بیش از پیش مردم را به سوی توحید و عدل دعوت می کردند و جامعه بشری در مسیر صحیح کمال پیش می رفت.

۲۸. غیبت کبری امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه) تا کی ادامه دارد؟ تا فراهم آمدن شرایط برای تشکیل حکومت جهانی، این غیبت آن قدر ادامه می یابد که نه تنها مسلمانان، بلکه جامعه انسانی شایستگی درک ظهور و بهره مندی کامل از وجود آخرین حجت الهی را پیدا کند.

۲۹. چرا حاکمان بنی عباس در صدد بودند حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه) را به محض تولد به قتل برسانند؟ زیرا پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم درباره دوازده جانشین خود با مردم سخن گفته بود و امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه) را به عنوان آخرین امام، و قیام کننده علیه ظلم و برپاکننده عدل در جهان معرفی کرده بود. امیرالمؤمنین علی علیه السلام و سایر امامان علیهم السلام نیز از آن حضرت و مأموریتی که از جانب خدا دارد، یاد کرده بودند.

۳۰. چرا امام زمان در دوران غیبت به "خورشید پشت ابر" تشبیه شده اند؟ چون بهره مندی از ایشان در عصر غیبت کاهش می یابد، این تشبیه به کار رفته است. در دوره غیبت نه امکان حکومت و ولایت ظاهری آن امام هست و نه امکان تشکیل جلسات درس و تعلیم معارف و احکام دین توسط ایشان.

۳۱. چگونگی ولایت معنوی امام عجل الله تعالی فرجه در دوران غیبت را توضیح دهید. ایشان به اذن خداوند از احوال انسان ها آگاه است، افراد مستعد به ویژه شیعیان و محبان خویش را از کمک ها و امدادهای معنوی خویش برخوردار می سازد.

۳۲. آیا هدایت از طریق ولایت معنوی فقط اختصاص به دوره غیبت کبری و امامت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه دارد؟ خیر، تمام امامان از ولایت معنوی برخوردارند و علاوه بر راهنمایی های ظاهری، می توانند به اذن خداوند، از طریق معنوی و غیبی نیز نیازهای مؤمنان را پاسخ دهند و آنان را به سوی مقصود هدایت کنند. در عصر امامان دیگر هم، انسان هایی که آمادگی لازم را کسب کرده بودند، مورد توجه معنوی ائمه اطهار علیهم السلام قرار می گرفتند و نور حکمت و معرفت بر قلب های آنان می تابید و هدایت می یافتند.

۳۳. چه کسانی رهبری حقیقی امام زمان عجل الله تعالی فرجه در دوران غیبت را حس نمی کنند؟ چرا؟ این رهبری را انسان های عادی حس نمی کنند. همان طور که برخی انسان ها فواید خورشید پشت ابر را در نمی یابند و مشاهده نمی کنند. اگر شب، عالم را فراگیرد و خورشید هیچ گاه طلوع نکند، آن زمان است که نعمت خورشید پشت ابر نیز بر همگان روشن خواهد شد.

تعیین گزینه درست

۳۴. با توجه به روایات معصومین علیهم السلام و نامه امام زمان عجل الله تعالی فرجه به شیخ مفید، ارتباط ایشان با جامعه چگونه است؟

الف. رهبری حقیقی مسلمانان هم اکنون با امام زمان عجل الله تعالی فرجه است و ایشان سرپرست، حافظ و یاور مسلمین است. ☆

ب. افراد مستعد و به ویژه شیعیان از راه های خاص تحت هدایت هستند و مرجعیت علمی ایشان ادامه دارد.

۳۵. چرا امام زمان عجل الله تعالی فرجه را غایب نامیده اند و این غیبت تا چه زمانی ادامه خواهد یافت؟

الف. مردم عادی امام را نمی بینند - جامعه انسانی شایستگی بهره مندی از حجت الهی را پیدا کند. ☆

ب. ایشان در میان مردم حضور ندارند - بشریت وعده های الهی در مورد حکومت صالحان و برپایی عدالت را ببیند.

۳۶. در روایات، علت محرومیت مردم از ولایت ظاهری و بهره مند شدن مؤمنان از محضر مبارک امام عصر مانند "خورشید پشت ابر" چگونه بیان شده است؟

الف. قدر ناشناسی و ناسپاسی شیعیان ب. ستمگری انسان ها و زیاده روی آن ها در گناه ☆

۳۷. از دقت در این کلام امیرالمؤمنین علیه السلام که: "زمین از حجت خدا (امام) خالی نمی ماند. اما خداوند به علت ستمگری انسان ها و زیاده رویشان در گناه آنان را از وجود حجت در میانشان بی بهره می سازد." چه موضوعی فهمیده می شود و تطابق مفهومی با کدام عبارت قرآنی دارد؟

الف. علت غیبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه - حتی یغیروا ما بانفسهم ☆

ب. علت پشت ابر بودن خورشید - و من ینقلب علی عقبیه فلن یضر الله شیئا

درس سیزدهم: در انتظار ظهور

عقیده به "موعود" و "منجی" در اسلام و به خصوص در تشیع، اعتقادی عمیق و استوار است. این عقیده در میان ارادتمندان به اهل بیت علیهم السلام چنان ریشه دارد که آثار و جلوه های آن در زندگی روزانه شان مشاهده می شود.

زندگی انسان ها همواره صحنه مبارزه حق و باطل بوده و هست. (حضور در هر دو جبهه تطابق معنایی دارد با آیه "ذلک بان الله لم یک مغیرا نعمة انعمها علی قوم حتی یغیروا ما بانفسهم و ان الله سمیع علیم")

جبهه حق:

- ❖ در این جبهه خداپرستانی حضور دارند که در راه عدالت و دفاع از حقوق محرومان و مستضعفان تلاش کرده اند.
- ❖ و صفحات تاریخ را زیبایی و شکوه بخشیده اند.

جبهه باطل:

- ❖ در این جبهه، خودخواهان و خودپرستانی بوده اند که شرک و ستمگری پیشه ساخته اند.
 - ❖ و برای رسیدن به امیال خود، از انسان ها بهره کشی کرده اند.
 - ❖ و فساد و بی بند و باری را رواج داده اند.
- امروزه نیز در صحنه نبرد جهانی، دو جبهه حق و باطل حضور دارند و مستکبران بر محرومان و مستضعفان ستم می کنند و حق طلبان نیز به مبارزه با آنان می پردازند.
- اعتقاد خداپرستان در رابطه با سرانجام مبارزات بین این دو جبهه**
- خداپرستان معتقدند که چون خدای حکیم، جهان را اداره می کند، جامعه بشری بالاخره به سمت کمال خواهد رفت و حق و عدل بر باطل و ظلم، پیروز خواهد شد و اداره جهان به دست حق طلبان خواهد افتاد. (تطابق معنایی دارد با سه آیه زیر که در تدبر آمده) و همچنین با شعر
- (صبحی گره از زمان وا خواهد شد / راز شب تار بر ملا خواهد شد)
- در راه عزیزی است که با آمدنش / هر قطب نما قبله نما خواهد شد)

تدبر در قرآن صفحه ۱۵۷

۵۲

قرآن کریم، در برخی از آیات درباره آینده زندگی انسان ها در زمین سخن گفته و وعده هایی داده است.

وعد الله الذین آمنوا منکم و عملوا الصالحات لیستخلفنهم فی الارض کما استخلف الذین من قبلهم و لیمکنن لهم دینهم الذی ارتضی لهم و لیبذلنهم من بعد خوفهم امنا یعبدوننی لایشرکون بی شینا

خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و عمل صالح انجام داده اند، وعده داده است که آنان را جانشین در زمین قرار دهد، همان طور که قبل از آنان کسانی را جانشین قرار داد، و دینشان را که برای آنان پسندیده، مستقر سازد و بیم و ترسشان را به امنیت مبدل سازد. [به گونه ای که دیگر] مرا بپرستند و به من شرک نوزند.

و نريد ان نمى على الذين استضعفوا فى الارض و نجعلهم ائمة و نجعلهم الوارثين
ما مى خواهيم بر مستضعفان زمین، منت نهيم و آنان را پیشوایان [مردم] قرار دهيم و آنان را وارثان [زمین] قرار دهيم.

و لقد كتبنا فى الزبور من بعد الذكر أن الارض يرثها عبادى الصالحون
به راستی در زبور، پس از ذکر (تورات) نوشته ایم که زمین را بندگان شایسته من به ارث می برند.

در این آیات بیندیشید و بگویید چه آینده ای برای هر یک از موارد زیر بیان شده است؟

۱. مؤمنین صالح، جانشینان خداوند بر روی زمین خواهند بود.

۲. مستضعفین، پیشوایان مردم و وارثان زمین خواهند بود.

۳. بندگان شایسته، زمین را به ارث می برند.

۴. دین حق، در زمین مستقر می شود.

موعود و منجی در ادیان

طرح کلی پیامبران در مورد تحقق این وعده الهی که حق در آینده تاریخ بر باطل پیروز است: عقیده اصلی همه پیامبران این است که گر چه مستکبران نمی خواهند، اما؛

- ❖ روزی جامعه بشری آماده پذیرش حق خواهد شد.
- ❖ و یک رهبر و ولی تعیین شده از جانب خداوند ظهور می کند.
- ❖ و حکومتی عادلانه در جهان تشکیل می دهد.

اما تعلیمات هر پیامبری جز پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله و سلم دستخوش دگرگونی (تحریف) شد. یکی از این تحریف ها مربوط به **چگونگی ظهور و تشکیل حکومت جهانی بود.**

ولی همه در **اصل الهی بودن پایان تاریخ** و **ظهور ولی خدا برای برقراری حکومت جهانی** اتفاق نظر دارند.

پس **اعتقاد به منجی** در بین پیروان پیامبران **مشترک** است و فرصت ارزشمندی است برای همکاری بین آنها جهت **تحقق آرمان** های بزرگ همه پیامبران الهی، مثل: خداپرستی، عدالت، اخلاق، و نفی حاکمیت کفر و ستم بر جهان. این همکاری **سبب** نزدیکی و همدلی حق طلبان و مانع توطئه های ستمگران می شود.

موعود در اسلام

اعتقاد مسلمانان:

- ✓ در آخرالزمان منجی انسان ها، ظهور خواهد کرد و جهان را به نهایت عدل خواهد رساند.
- ✓ این منجی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه است که از نسل پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می باشد.

کتاب حدیث اهل سنت:

- تأکید شده بر اینکه امام مهدی عجل الله تعالی فرجه از نسل پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و حضرت فاطمه سلام الله علیها است.
- اما معتقدند که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه هنوز به دنیا نیامده است.

اعتقاد ما شیعیان:

- ✓ بر اساس سخنان صریح پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه اطهار علیهم السلام موعود و منجی انسان ها، دوازدهمین امام
- ✓ و فرزند امام حسن عسکری علیه السلام است.
- ✓ و با توجه خاص خداوند، به حیات خود ادامه می دهد.
- ✓ تا اینکه به اذن خداوند، ظهور می کند.
- ✓ و حکومت جهانی اسلام را تشکیل می دهد.

فایده مشخص بودن پدر و مادر امام زمان عجل الله تعالی فرجه

اگر ماجراجویان فریبکاری بخواهند خود را مهدی موعود معرفی کنند به زودی شناخته می شوند و مردم هوشیار، فریب آنها را نمی خورند.

فواید اعتقاد به زنده بودن امام زمان عجل الله تعالی فرجه و حضور ایشان در جامعه:

اول:

- ❖ پیروان آن حضرت از یک سو، امام خود را حاضر و ناظر بر خود می یابند.
- ❖ و از سوی دیگر، آنان می توانند خواسته های خود را با امام خود همانند دوستی صمیمی در میان بگذارند.
- ❖ و برای به دست آوردن رضایت ایشان تلاش کنند.

دوم: جامعه به صورت های گوناگون از هدایت های امام و از ولایت معنوی ایشان برخوردار می گردد.

- مسئولیت های منتظران
۱. تقویت معرفت و محبت به امام عجل الله تعالی فرجه
 ۲. پیروی از فرمان های امام عصر جل الله تعالی فرجه
 ۳. آماده کردن خود و جامعه برای ظهور
 ۴. دعا برای ظهور امام عجل الله تعالی فرجه
- (وظایف پیروان امام زمان عجل الله تعالی فرجه در دوران غیبت)

۱. تقویت معرفت و محبت به امام عجل الله تعالی فرجه

فرزندانی به پدر و مادر خود محبت بیشتری دارند که به دلسوزی و مهربانی آنان بیشتر آگاه شده اند. پیامبر و امام از پدر و مادر نیز برای مؤمنان مهربان ترند و آنان که چنین معرفتی را به دست آورده اند، محبت بیشتری به پیامبر و امام دارند. (رابطه معرفت و آگاهی با میزان محبت رابطه ای مستقیم است.) افزایش معرفت به امام عصر عجل الله تعالی فرجه و تقویت محبتی که به دنبال آن می آید، وظیفه هر مسلمانی است.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: هرکس دوست دارد خدا را در حال [ایمان کامل و ولایت و محبت امام عصر را بپذیرد. و مسلمانی مورد رضایت او ملاقات کند،

(شرط ایمان کامل و مسلمانی مورد رضایت خدا پذیرش ولایت و محبت امام عصر عجل الله تعالی فرجه است.)

دلیل ضرورت شناخت امام و محبت به او این است که عصر غیبت، عصر تردیدهاست. در این دوره، فتنه های گوناگون و اندیشه های رنگارنگ پیدا می شوند و بی ایمانی را تبلیغ می کنند. مؤمن حقیقی، با افزایش معرفت خود، تردیدها را کنار می زند و با یقین، برای فردای روشن آماده می شود.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به امام علی علیه السلام فرمود: بزرگ ترین مردمان در ایمان و یقین، کسانی اند که در روزگاران آینده زندگی می کنند، آنان پیامبرشان را ندیده اند، امام آنها در غیبت است و فقط به سبب خواندن قرآن و احادیث معصومین علیهم السلام (و تفکر در آنها) ایمان می آورند. (تفکر در قرآن و روایات اهل بیت علیهم السلام یک راه برای تقویت معرفت و محبت به امام عصر عجل الله تعالی فرجه است.)

عوامل مؤثر در شناخت و محبت به امام زمان عجل الله تعالی فرجه و از بین رفتن تردیدها

- ✓ شناخت جایگاه امام در پیشگاه الهی
- ✓ آشنایی با شیوه حکومت داری ایشان به هنگام ظهور
- ✓ آشنایی با ویژگی های ایشان در سخنان معصومین علیهم السلام

تفکر در حدیث صفحه ۱۶۱

با توجه به توضیحات قبل، با تفکر در این حدیث بگویید ما چگونه می توانیم امام زمان خویش را

بشناسیم؟ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: "من مات و لم يعرف امام زمانه مات میتة جاهلیة" (هر کس بمیرد و امام زمان خود را نشناسد، به مرگ جاهلی مرده است).

باید در آیات و روایات اهل بیت علیهم السلام تفکر کنیم تا بتوانیم با اهمیت تداوم مسئولیت های سه گانه رسالت؛ یعنی مرجعیت دینی، ولایت و رهبری جامعه و ولایت معنوی، آشنا شویم. زیرا این مسئولیت ها در شکل امامت انجام می شود و اگر کسی امام زمان خود را نشناخته باشد قطعا از او پیروی هم نخواهد کرد و اگر کسی از امام زمانش پیروی نکند، عملا از رسالت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم بی بهره می ماند. و این همان چیزی که مردم عصر جاهلیت با آن مواجه بودند. (یعنی کسی که امام زمان خود را نشناسد به عصر جاهلیت بازگشت می کند. / انقلبتم علی اعقابکم)

۲. پیروی از فرمان های امام عصر عجل الله تعالی فرجه

منتظر حقیقی تلاش می کند که در عصر غیبت، پیرو امام باشد و از ایشان تبعیت کند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: **خوشا به حال کسی که به حضور قائم برسد، در حالی که پیش از قیام او پیرو او باشد.**

چند نمونه از دستورات امام عصر عجل الله تعالی فرجه که پیروان آن حضرت به دنبال آن هستند:

- مراجعه به عالمان دین
- عمل به احکام فردی و اجتماعی دین
- مقابله با طاغوت

یکی از علانم پیروی از امام عصر عجل الله تعالی فرجه: تشکیل حکومت اسلامی در عصر غیبت و برکنار کردن حاکمان ستمگر است.

۳. آماده کردن خود و جامعه برای ظهور

- منتظر، عصر غیبت را عصر آماده باش برای یاری امام عجل الله تعالی فرجه می داند.
- و خود را سربازی برای یاری آن حضرت به حساب می آورد.
- او هر لحظه منتظر است که ندای امام عجل الله تعالی فرجه در جهان طنین انداز شود
- و مردم را برای پیوستن به حق فراخواند.

امام صادق علیه السلام: یاران مهدی علیه السلام مردمانی مقاوم، سرشار از یقین به خدا و استوارتر از صخره ها هستند؛ اگر به کوه ها روی آورند، آنها را متلاشی می کنند.

امام علی علیه السلام: امام عجل الله تعالی فرجه با این شرط با مردم بیعت می کند که:

- در امانت خیانت نکنند.
- پاکدامن باشند.
- اهل دشنام و کلمات زشت نباشند.
- لباس های فاخر نپوشند.
- به حقوق مردم تجاوز نکنند.
- به یتیمان ستم نکنند.

- به ظلم و ستم خونریزی نکنند.
- به خانه ای هجوم نبرند.
- کسی را به ناحق آزار ندهند.
- ساده زیست باشند.
- بر مرکب های گران قیمت سوار نشوند.
- در راه خدا به شایستگی جهاد نمایند.
- دنیال شهوت رانی نباشند.
- شراب ننوشند.
- به پیمان خود عمل کنند.
- ثروت و مال را احتکار نکنند.

کسانی می توانند هنگام ظهور این ویژگی ها را داشته باشند که: (انتظار مثبت)

- ❖ قبل از ظهور امام، در صحنه فعالیت های اجتماعی و نبرد دائمی حق و باطل در جبهه حق **حضوری فعال** داشته باشند.
- ❖ و با **ایستادگی** در مقابل شیاطین درون و برون، ویژگی هایی همچون شجاعت، عزت نفس و پاکدامنی را در خود پرورانده باشند.

و کسانی این ویژگی ها را هنگام ظهور نمی توانند داشته باشند که: (انتظار منفی)

- ❖ در عصر غیبت تنها با گریه و دعا سر کنند.
- ❖ و در صحنه نبرد حق طلبان علیه مستکبران **حضور نداشته** باشند.
- ❖ در روز ظهور، به علت **عدم آمادگی**، مانند قوم موسی علیه السلام به امام مهدی عجل الله تعالی فرجه خواهند گفت: تو و پروردگارت بروید و بجنگید، ما اینجا می نشینیم."

در حقیقت انتظار، یک عمل است، یک قیام است.

- ✓ منتظر، تسلیم وضع موجود نمی شود؛ به امید آینده ای روشن تلاش می کند.
- ✓ از یأس و ناامیدی سخن نمی گوید.
- ✓ منتظر، به همان اندازه که به آینده امید دارد و مشتاق امام زمان عجل الله تعالی فرجه است، از گذشته نیز درس می آموزد و عاشق سید الشهداء علیه السلام است و به حماسه بزرگش عشق می ورزد.

۱. گذشته سرخ

جامعه شناسان می گویند "پویایی جامعه شیعه به دو عامل بستگی دارد: ۲. آینده سبز

۱. گذشته سرخ: یعنی اعتقاد به عاشورا، آمادگی برای شهادت و ایثار.

۲. آینده سبز: یعنی انتظار برای سرنگونی ظالمان و گسترش عدالت در جهان، زیر پرچم امام عصر

عجل الله تعالی فرجه

ویژگی های یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه

- ✓ پیشتازان تحول جهانی
- ✓ سازندگان تمدن اسلامی
- ✓ هسته مرکزی این یاران ۳۱۳ نفر به تعداد یاران پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در **جنگ بدر** هستند.

- ✓ به فرموده امام باقر علیه السلام تعدادی از یاران امام عجل الله تعالی فرجه، زن هستند.
- ✓ در احادیث آمده، بیشتر یاران امام عجل الله تعالی فرجه را جوانان تشکیل می دهند.

۴. دعا برای ظهور امام عجل الله تعالی فرجه

در انتظار ظهور بودن از **برترین اعمال** عصر غیبت است. زیرا فرج و گشایش واقعی برای دین داران با ظهور آن حضرت حاصل می شود.

امیرمؤمنان علیه السلام: منتظر فرج الهی باشید و از لطف الهی مأیوس نشوید و بدانید که **محبوب ترین** کارها نزد خداوند، انتظار فرج است.

لازمة این انتظار، دعا برای ظهور امام عصر عجل الله تعالی فرجه است.

امام عجل الله تعالی فرجه در زمانی ظهور می کنند که:

- مردم جهان از همه مکتب های غیر الهی و مدعیان برقراری عدالت در جهان ناامید شده اند.
- و با تبلیغی که منتظران واقعی کرده اند، دل های مردم به سوی آن منجی الهی جلب شده است.
- بیشتر مردم همین که ندای امام عجل الله تعالی فرجه و طرفداران ایشان را می شنوند، با شوق به سوی آن حضرت می شتابند.
- اما مستکبران و ظالمان در مقابل امام عجل الله تعالی فرجه می ایستند که در نهایت شکست می خورند و حکومت جهانی امام عجل الله تعالی فرجه تشکیل می شود.
- با تشکیل حکومت امام عصر عجل الله تعالی فرجه همه اهداف انبیا تحقق می یابد.

اهداف تمام انبیا ۱. عدالت گستری

که با ظهور امام ۲. آبادانی

عصر عجل الله تعالی فرجه ۳. شکوفایی عقل و علم

تحقق می یابد: ۴. امنیت کامل

۵. فراهم شدن زمینه رشد و کمال

۱. عدالت گستری

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: با ظهور امام عصر عجل الله تعالی فرجه خداوند زمین را از قسط و عدل پر خواهد کرد، بعد از اینکه از ظلم و جور پر شده باشد.

❖ در جامعه مهدوی، قطب مرفه و فقیر، طبقه مستکبر و طبقه مستضعف وجود ندارد.

امام باقر علیه السلام: آن چنان امام مهدی عجل الله تعالی فرجه میان مردم مساوات برقرار می کند که نیازمندی پیدا نخواهد شد تا به او زکات داده شود. (وضیعت اقتصادی مردم بعد از ظهور)

- ❖ در جامعه مهدوی خبری از فقر و بینوایی نیست.
- ❖ حس تعاون و یاری دادن به یکدیگر در همه جا دیده می شود.
- ❖ مردم به قدری به یکدیگر اطمینان دارند که اجازه برداشت از اموال شخصی خود را به دیگری می دهند.

۲. آبادانی: برکت و آبادانی همه سرزمین ها را فرا می گیرد. مثلاً بسیاری از زمین های بین عراق و شام که الان کویری است، همه سرسبز و خرم خواهد شد.

امام صادق علیه السلام: در آن هنگام زمین، ذخائر خود را آشکار می کند و برکات خود را ظاهر می سازد.

۳. شکوفایی عقل و علم:

- ❖ این دوران زمان کامل شدن عقل های آدمیان است و با لطف و توجه ویژه ای که امام زمان عجل الله تعالی فرجه به همه انسان ها می کند عقل آنان کامل می شود.
- ❖ مردم به کسب دانش و فهم اسرار هستی علاقه نشان می دهند و از رازهای هستی یکی پس از دیگری پرده بر می دارند.
- ❖ اگر دانشی که بشر از ابتدای خلقتش تا زمان ظهور به دست آورده، به اندازه دو حرف از بیست و هفت حرف باشد، در عصر مهدوی به تعداد سایر حروف بر دانش بشر افزوده می شود.

۴. امنیت کامل

یکی از اهداف مبارزات گسترده انسان های آزاده، تلاش های مصلحان اجتماعی و مجاهدت مجاهدان و مبارزان راه حق، زندگی در امنیت کامل بوده که امام زمان عجل الله تعالی فرجه این آرزو را برای مردم محقق می کند.

- در دوران ظهور امام عجل الله تعالی فرجه اگر کسی از شرق یا غرب عالم، شب یا روز، زن یا مرد و به تنهایی به سمت دیگر حرکت کند، احساس ناامنی و ترس نمی کند.
- از دزدی اموال و ثروت دیگران خبری نیست.

۵. فراهم شدن زمینه رشد و کمال: که از همه موارد بالاتر مهم تر است.

- در جامعه مهدوی زمینه های رشد و کمال همه افراد فراهم است.
- انسان ها بهتر می توانند خدا را بندگی کنند
- فرزندان صالح به جامعه تقدیم نمایند.
- و خیر خواه دیگران باشند.

▪ و به این ترتیب انسان ها به هدفی که خدا در خلقت برای آنها تعیین کرده، بهتر و آسان تر می رسند.

اندیشه و تحقیق صفحه ۱۶۵

۱. از دیدگاه قرآن کریم، آینده تاریخ از آن چه کسانی است؟ آینده تاریخ از آن بندگان صالح است و مستضعفان حاکمیت می یابند، و جبهه حق بر باطل پیروزی باشد.

۲. معتقد بودن به انتظار، چه تأثیرهایی بر شخصیت فرد منتظر دارد؟

الف. انسان منتظر هدف و آرمان خود را می شناسد و یقین دارد که روزی این هدف در جهان تحقق می یابد از این رو همواره برای رسیدن جامعه به چنین هدفی تلاش می کند که تا جامعه هر چند یک قدم به آن هدف نزدیک تر شود، از این رو انسان منتظر فردی فعال و بانشاط است که امید به آینده ای زیبا دارد.

ب. از آن جایی که انتظار امام زمان عجل الله تعالی فرجه از روی مهر و محبت به ایشان است؛ پس فرد منتظر برای جلب رضایت ایشان تلاش می کند و سعی می کند صفات و ویژگی هایی پیدا کند که در زمره یاران حضرت قرار گیرد.

۳. این جمله را تحلیل کنید: "منتظران مصلح، خود باید صالح باشند". یعنی شخصی که منتظر موعود و مصلح جهانی است، ابتدا باید از خود شروع کند و با انجام اعمال صالح، خود را برای آمدن موعود و اصلاح جامعه جهانی آماده نماید تا زمینه ظهور فراهم شود.

در غربت سرد خویش تنها مانديم

عمری است، که از حضور او جا مانديم

ماييم، که در غيبت کبری مانديم

او منتظر است، تا که ما برگرديم

يازده بار شمرديم و یکی باز کم است

قطعه گمشده ای از پر پرواز کم است

عرق شرم زمین است که سرباز کم است

این همه آب که جاری است نه اقیانوس است

➤ این اشعار ارتباط دارد با مفهوم آیه ذلک بان الله لم یک مغیرا نعمة انعمها علی قوم حتی یغیروا

ما بانفسهم و ان الله سمیع علیم

➤ و این جمله که سبب غیبت امام خود مردم هستند.

➤ و عدم آمادگی مردم برای ظهور

نمونه سؤالات درس سیزدهم

آیات و روایات

۱. در آیه شریفه "وعد الله الذین آمنوا منکم و عملوا الصالحات لیستخلفنهم فی الارض کما استخلف الذین من قبلهم و لیمکنن لهم دینهم الذی ارتضی لهم و لیبدلنهم من بعد خوفهم امنا یعبدوننی لایشرکون بی شیئا" بیندیشید و به این سؤالات پاسخ دهید.

الف. خداوند به مومنان نیکوکار چه وعده ای می دهد؟ جانشین بر روی زمین خواهند شد. (لیستخلفنهم فی الارض)

ب. در آینده تاریخ چه دینی حاکم است؟ دینی که از آن راضی باشند. (اسلام) (دینهم الذی ارتضی لهم)

۲. آیه شریفه "و نرید ان نمن علی الذین استضعفوا فی الارض و نجعلهم ائمه و نجعلهم الوارثین" محتوی چه پیامی است؟ در زمان ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه مستضعفین (ضعیف شمرده شدگان) پیشوایان مردم و وارثان زمین خواهند بود.

۳. پیام آیه شریفه "و لقد کتبنا فی الزبور من بعد الذکر ان الارض یرثها عبادی الصالحون" چیست؟ در زمان ظهور زمین را بندگان شایسته به ارث می برند.

۴. شرط ایمان کامل و مسلمانی مورد رضایت خدا از دیدگاه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم چیست؟ پذیرش ولایت و محبت امام عصر عجل الله تعالی فرجه

۵. بزرگ ترین مردمان در ایمان و یقین از دیدگاه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم چه کسانی هستند؟ فرمودند: کسانی هستند که در روزگاران آینده زندگی می کنند، آنان پیامبرشان را ندیده اند، امام آنها در غیبت است و فقط به سبب خواندن قرآن و احادیث معصومین علیهم السلام (و تفکر در آنها) ایمان می آورند.

۶. با توجه به این سخن پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم که فرمود: "خوشا به حال کسی که به حضور قائم برسد، در حالی که پیش از قیام او پیرو او باشد." به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف. منظور از پیروی از امام زمان عجل الله تعالی فرجه پیش از قیام ایشان چیست؟ هر کاری که طبق دستور ایشان باشد و زمینه ساز حکومتشان باشد، زیرا انتظار در اصل عمل و قیام است. مثل مراجعه به عالمان دین، عمل به احکام فردی و اجتماعی دین، مقابله با طاغوت

ب. این حدیث اشاره به کدام مسئولیت منتظران دارد؟ پیروی از فرمان های امام عصر عجل الله تعالی فرجه

۷. از دیدگاه امام صادق علیه السلام: یاران مهدی علیه السلام چه ویژگی هایی دارند؟ مردمانی مقاوم، سرشار از یقین به خدا و استوارتر از صخره ها هستند؛ اگر به کوه ها روی آورند، آنها را متلاشی می کنند.

۸. بنا به فرموده امام علی علیه السلام امام زمان عجل الله تعالی فرجه با چه شروطی با مردم بیعت می کند؟ (۴مورد)

- در امانت خیانت نکنند.
- لباس های فاخر نپوشند.
- پاکدامن باشند.
- به حقوق مردم تجاوز نکنند.
- اهل دشنام و کلمات زشت نباشند.
- به یتیمان ستم نکنند.
- به ظلم و ستم خونریزی نکنند.
- به خانه ای هجوم نبرند.
- کسی را به ناحق آزار ندهند.
- به پیمان خود عمل کنند.
- ثروت و مال را احتکار نکنند.
- ساده زیست باشند.
- بر مرکب های گران قیمت سوار نشوند.
- در راه خدا به شایستگی جهاد نمایند.

۹. این سخن "تو و پروردگارت بروید و بجنگید، ما اینجا می نشینیم"

الف. از زبان چه کسانی است؟ قوم حضرت موسی علیه السلام

ب. و چه ارتباطی با روز ظهور دارد؟ روز ظهور نیز، برخی مردم به علت عدم آمادگی این گونه خواهند گفت.

۱۰. این سخن پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم که می فرمایند: "با ظهور امام عصر عجل الله تعالی فرجه خداوند زمین را از قسط و عدل پر خواهد کرد، بعد از اینکه از ظلم و جور پر شده باشد." اشاره به کدام هدف دارد که در زمان ظهور تحقق می یابد؟ عدالت گستری

۱۱. این سخن امام باقر علیه السلام که می فرمایند: "آن چنان میان مردم مساوات برقرار می کند که نیازمندی پیدا نخواهد شد تا به او زکات داده شود." اشاره به کدام هدف دارد که در زمان ظهور تحقق می یابد؟ عدالت گستری

۱۲. این سخن امام صادق علیه السلام که می فرمایند: "در آن هنگام زمین، ذخائر خود را آشکار می کند و برکات خود را ظاهر می سازد." اشاره به کدام هدف دارد که در زمان ظهور تحقق می یابد؟ آبادانی

تعیین درستی یا نادرستی جملات

۱۳. "چگونگی ظهور و تشکیل حکومت جهانی" در تعلیمات پیامبران جز پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله و سلم دستخوش دگرگونی شد. درست

۱۴. یاران امام عجل الله تعالی فرجه پیشتازان تحول جهانی خواهند بود. درست

۱۵. یاران امام عجل الله تعالی فرجه سازندگان تمدن اسلامی خواهند بود. درست

۱۶. به فرموده امام باقر علیه السلام تعدادی از یاران امام عجل الله تعالی فرجه، زن هستند. درست

۱۷. در حقیقت انتظار، یک عمل و یک قیام است. درست

۱۸. فرج و گشایش واقعی برای دین داران با ظهور آن حضرت حاصل می شود. درست

۱۹. مردم جهان هنوز چشم امید به مکتب های غیر الهی و مدعیان برقراری عدالت دارند که امام ظهور می کند و جهان را پر از عدل می کند. نادرست

۲۰. با تشکیل حکومت امام عصر عجل الله تعالی فرجه بیشتر اهداف انبیا تحقق می یابد. نادرست

۲۱. همه انسان ها اعتقاد دارند بالاخره حق بر باطل پیروز خواهد شد. نادرست

۲۲. اعتقاد به منجی در بین پیروان پیامبران مشترک است. درست

۲۳. یکی از اهداف مبارزات گسترده انسان های آزاده، زندگی در امنیت کامل است. درست

کامل کردن:

۲۴. عقیده به "موعود" و "منجی" در اسلام و به خصوص در تشیع، اعتقادی و استوار است. عمیق

۲۵. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرمایند: خوشا به حال کسی که به حضور قائم برسد، در حالی که پیش از قیام او باشد. پیرو او

۲۶. یکی از علائم پیروی از امام عصر عجل الله تعالی فرجه تشکیل حکومت اسلامی در عصر غیبت و است. برکنار کردن حاکمان ستمگر

۲۷. هسته مرکزی یاران امام عجل الله تعالی فرجه ۳۱۳ نفر به تعداد یاران پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در جنگ هستند. بدر

کوتاه پاسخ:

۲۸. جلوه های عقیده به "موعود" و "منجی" در زندگی روزانه چه کسانی مشاهده می شود؟ و دلیل آن چیست؟ در میان ارادتمندان به اهل بیت علیهم السلام - چون این عقیده در دلشان ریشه دارد.

۲۹. علت اعتقاد خداپرستان به پیروزی جبهه حق از چه اعتقادی نشأت گرفته است؟ اینکه خدای حکیم جهان را اداره می کند.

۳۰. مسئولیت های منتظران را نام ببرید. (وظایف پیروان امام زمان عجل الله تعالی فرجه در دوران غیبت)

۱. تقویت معرفت و محبت به امام عجل الله تعالی فرجه ۳. آماده کردن خود و جامعه برای ظهور

۲. پیروی از فرمان های امام عصر عجل الله تعالی فرجه ۴. دعا برای ظهور امام عجل الله تعالی فرجه

۳۱. بالا بردن معرفت نسبت به اینکه پیامبر و امام از پدر و مادر نیز برای مؤمنان مهربان ترند چه نتیجه ای برای این مؤمنان به همراه دارد؟ این افراد محبت بیشتری به پیامبر و امام دارند.

۳۲. از دیدگاه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شرط ملاقات با خدا در حال ایمان کامل و مسلمانی مورد رضایت او چیست؟ پذیرش ولایت و محبت امام عصر عجل الله تعالی فرجه

۳۳. چند نمونه از دستورات امام عصر عجل الله تعالی فرجه که پیروان آن حضرت به دنبال انجام آن هستند را بنویسید. مراجعه به عالمان دین، عمل به احکام فردی و اجتماعی دین و مقابله با طاغوت

۳۴. در احادیث آمده بیشتر یاران امام عجل الله تعالی فرجه را چه قشری تشکیل می دهند. جوانان

۳۵. محبوب ترین کارها از دیدگاه امیر مؤمنان علیه السلام چیست؟ انتظار فرج

۳۶. از دیدگاه جامعه شناسان، پویایی جامعه شیعه به دو عامل بستگی دارد، آنها را نام ببرید.
۱. گذشته سرخ ۲. آینده سبز

۳۷. از برترین اعمال عصر غیبت چیست؟ چرا؟ در انتظار ظهور بودن/ زیرا فرج و گشایش واقعی برای دین داران با ظهور آن حضرت حاصل می شود.

۳۸. لازمه انتظار فرج چیست؟ دعا برای ظهور امام عصر عجل الله تعالی فرجه

۳۹. علت جذب دل های مردم به سوی امام عصر عجل الله تعالی فرجه در زمان ظهور چیست؟ تبلیغی که منتظران واقعی کرده اند.

۴۰. اهداف تمام انبیا که با ظهور امام عصر عجل الله تعالی فرجه تحقق می یابد را نام ببرید. ۱. عدالت گستری

۲. آبادان ۳. شکوفایی عقل و علم ۴. امنیت کامل ۵. فراهم شدن زمینه رشد و کمال

۴۱. مهم ترین هدفی که در زمان ظهور محقق می شود چیست؟ فراهم شدن زمینه رشد و کمال

تشریحی:

۴۲. در جبهه حق چه کسانی حضور دارند؟ در این جبهه خداپرستانی حضور دارند که در راه عدالت و دفاع از حقوق محرومان و مستضعفان تلاش کرده اند و صفحات تاریخ را زیبایی و شکوه بخشیده اند.

۴۳. در جبهه باطل چه کسانی حضور دارند؟ در این جبهه، خودخواهان و خودپرستانی بوده اند که شرک و ستمگری پیشه ساخته و برای رسیدن به امیال خود، از انسان ها بهره کشی کرده اند و فساد و بی بند و باری را رواج داده اند.

۴۴. اعتقاد خداپرستان در رابطه با سرانجام مبارزات بین دو جبهه حق و باطل چیست؟ خداپرستان معتقدند که چون خدای حکیم، جهان را اداره می کند، جامعه بشری بالاخره به سمت کمال خواهد رفت و حق و عدل بر باطل و ظلم، پیروز خواهد شد و اداره جهان به دست حق طلبان خواهد افتاد.

۴۵. طرح کلی پیامبران در مورد تحقق پیروزی حق بر باطل در آینده تاریخ چیست؟ این است که اگر چه مستکبران نمی خواهند، اما روزی جامعه بشری آماده پذیرش حق خواهد شد و یک رهبر و ولی تعیین شده از جانب خداوند ظهور می کند و حکومتی عادلانه در جهان تشکیل می دهد.

۴۶. تمام پیامبران در زمینه موعود در چه چیزی اتفاق نظر دارند؟ همه، در اصل الهی بودن پایان تاریخ و ظهور ولی خدا برای برقراری حکومت جهانی اتفاق نظر دارند.

۴۷. از اینکه اعتقاد به منجی در بین پیروان پیامبران مشترک است چگونه باید بهره برد و چه نتیجه ای به همراه دارد؟ باید از این فرصت ارزشمند برای همکاری بین آنها جهت تحقق آرمان های بزرگ همه پیامبران الهی، مثل: خداپرستی، عدالت، اخلاق، و نفی حاکمیت کفر و ستم بر جهان، استفاده کرد. / این همکاری سبب نزدیکی و همدلی حق طلبان و مانع توطئه های ستمگران می شود.

۴۸. اعتقاد مسلمانان اهل سنت در باره منجی آخر الزمان را بنویسید. آنها معتقدند در آخر الزمان منجی انسان ها، ظهور خواهد کرد و جهان را به نهایت عدل خواهد رساند. این منجی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه است که از نسل پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و حضرت فاطمه سلام الله علیها می باشد ولی هنوز به دنیا نیامده است.

۴۹. اعتقاد ما شیعیان درباره منجی آخر الزمان چیست؟ شیعیان بر اساس سخنان صریح پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه اطهار علیهم السلام معتقدند موعود و منجی انسان ها، دوازدهمین امام و فرزند امام حسن عسکری علیه السلام است و با توجه خاص خداوند، به حیات خود ادامه می دهد تا اینکه به اذن خداوند، ظهور می کند و حکومت جهانی اسلام را تشکیل می دهد و جهان را به نهایت عدل خواهد رساند.

۵۰. فایده مشخص بودن پدر و مادر امام زمان عجل الله تعالی فرجه چیست؟ این است که اگر ماجراجویان فریبکاری بخواهند خود را مهدی موعود معرفی کنند به زودی شناخته می شوند و مردم هوشیار، فریب آنها را نمی خورند.

۵۱. فواید اعتقاد به زنده بودن امام زمان عجل الله تعالی فرجه و حضور ایشان در جامعه چیست؟

اول اینکه، پیروان آن حضرت از یک سو، امام خود را حاضر و ناظر بر خود می یابند و از سوی دیگر، آنان می توانند خواسته های خود را با امام خود همانند دوستی صمیمی در میان بگذارند و برای به دست آوردن رضایت ایشان تلاش کنند. دوم اینکه، جامعه به صورت های گوناگون از هدایت های امام و از ولایت معنوی ایشان برخوردار می گردد.

۵۲. چرا افزایش معرفت و محبت نسبت به امام زمان عجل الله تعالی فرجه وظیفه هر مسلمانی است؟ زیرا عصر غیبت، عصر تردیدهاست. در این دوره، فتنه های گوناگون و اندیشه های رنگارنگ پیدا می شوند و بی ایمانی را تبلیغ می کنند. مؤمن حقیقی، با افزایش معرفت خود، تردیدها را کنار می زند و با یقین، برای فردای روشن آماده می شود.

۵۳. عوامل مؤثر در شناخت و محبت به امام زمان عجل الله تعالی فرجه و از بین رفتن تردیدها کدامند؟

- ✓ شناخت جایگاه امام در پیشگاه الهی
- ✓ آشنایی با شیوه حکومت داری ایشان به هنگام ظهور
- ✓ آشنایی با ویژگی های ایشان در سخنان معصومین علیهم السلام

۵۴. از مسئولیت های منتظران "تقویت معرفت و محبت به امام عجل الله تعالی فرجه" را توضیح دهید. پیامبر و امام از پدر و مادر نیز برای مؤمنان مهربان ترند و آنان که چنین معرفتی را به دست آورده اند، محبت بیشتری به پیامبر و امام دارند. در شناخت و محبت به امام زمان عجل الله تعالی فرجه و از بین رفتن تردیدها این عوامل مؤثرند:

- ✓ شناخت جایگاه امام در پیشگاه الهی
- ✓ آشنایی با شیوه حکومت داری ایشان به هنگام ظهور
- ✓ آشنایی با ویژگی های ایشان در سخنان معصومین علیهم السلام

۵۵. از وظایف منتظران "پیروی از فرمان های امام عصر عجل الله تعالی فرجه" را توضیح دهید. منتظر حقیقی تلاش می کند که در عصر غیبت، پیرو امام باشد و از ایشان تبعیت (پیروی) کند. مراجعه به عالمان دین، عمل به احکام فردی و اجتماعی دین و مقابله با طاغوت نمونه هایی از دستورات امام عصر عجل الله تعالی فرجه هستند که پیروان آن حضرت به دنبال آن می باشند. یکی از علائم پیروی از امام عصر عجل الله تعالی فرجه تشکیل حکومت اسلامی در عصر غیبت و برکنار کردن حاکمان ستمگر است.

۵۶. از وظایف منتظران "آماده کردن خود و جامعه برای ظهور" را توضیح دهید. منتظر، عصر غیبت را عصر آماده باش برای یاری امام عجل الله تعالی فرجه می داند و خود را سربازی برای یاری آن حضرت به حساب می آورد. او هر لحظه منتظر است که ندای امام عجل الله تعالی فرجه در جهان طنین انداز شود و مردم را برای پیوستن به حق فراخواند.

۵۷. چه کسانی می توانند هنگام ظهور ویژگی هایی که با آنها امام زمان عجل الله تعالی فرجه بیعت می کنند را داشته باشند؟ کسانی که قبل از ظهور امام، در صحنه فعالیت های اجتماعی و نبرد دائمی حق و باطل در جبهه حق حضوری فعال داشته باشند و با ایستادگی در مقابل شیاطین درون و برون، ویژگی هایی همچون شجاعت، عزت نفس و پاکدامنی را در خود پرورانده باشند.

۵۸. چه کسانی نمی توانند هنگام ظهور ویژگی هایی که با آنها امام زمان عجل الله تعالی فرجه بیعت می کنند را داشته باشند؟ کسانی که در عصر غیبت تنها با گریه و دعا سر کنند و در صحنه نبرد حق طلبان علیه مستکبران حضور نداشته باشند. در روز ظهور، به علت عدم آمادگی، مانند قوم موسی علیه السلام به امام مهدی عجل الله تعالی فرجه خواهند گفت: تو و پروردگارت بروید و بجنگید، ما اینجا می نشینیم".

۵۹. این جمله را تحلیل کنید: "در حقیقت انتظار، یک عمل است، یک قیام است." منتظر، تسلیم وضع موجود نمی شود؛ به امید آینده ای روشن تلاش می کند؛ از یأس و ناامیدی سخن نمی گوید. منتظر، به

همان اندازه که به آینده امید دارد و مشتاق امام زمان است، از گذشته نیز درس می آموزد و عاشق سید الشهداء است و به حماسه بزرگش عشق می ورزد.

۶۰. پویایی جامعه شیعه به چه عواملی بستگی دارد و مفهوم آنها چیست؟ به دو عامل

۱. گذشته سرخ: یعنی اعتقاد به عاشورا، آمادگی برای شهادت و ایثار.

۲. آینده سبز: یعنی انتظار برای سرنگونی ظالمان و گسترش عدالت در جهان، زیر پرچم امام عصر

عجل الله تعالی فرجه

۶۱. از وظایف منتظران "دعا برای ظهور امام عجل الله تعالی فرجه" را توضیح دهید. در انتظار ظهور بودن از برترین اعمال عصر غیبت است. زیرا فرج و گشایش واقعی برای دین داران با ظهور آن حضرت حاصل می شود. لازمه این انتظار، دعا برای ظهور امام عصر عجل الله تعالی فرجه است.

۶۲. جهان در زمان ظهور چه ویژگی هایی دارند؟

- مردم جهان از همه مکتب های غیر الهی و مدعیان برقراری عدالت در جهان ناامید شده اند.
- و با تبلیغی که منتظران واقعی کرده اند، دل های مردم به سوی آن منجی الهی جلب شده است.
- بیشتر مردم همین که ندای امام عجل الله تعالی فرجه و طرفداران ایشان را می شنوند، با شوق به سوی آن حضرت می شتابند.
- اما مستکبران و ظالمان در مقابل امام عجل الله تعالی فرجه می ایستند که در نهایت شکست می خورند و حکومت جهانی امام عجل الله تعالی فرجه تشکیل می شود.
- با تشکیل حکومت امام عصر عجل الله تعالی فرجه همه اهداف انبیا تحقق می یابد.

۶۳. برخورد مردم وقتی ندای امام عجل الله تعالی فرجه و طرفداران ایشان را می شنوند چگونه است؟

بیشتر مردم همین که ندای امام عجل الله تعالی فرجه و طرفداران ایشان را می شنوند، با شوق به سوی آن حضرت می شتابند اما مستکبران و ظالمان در مقابل امام عجل الله تعالی فرجه می ایستند که در نهایت شکست می خورند و حکومت جهانی امام عجل الله تعالی فرجه تشکیل می شود.

۶۴. "عدالت گستری" را به عنوان یکی از اهدافی که در زمان ظهور تحقق می یابد توضیح دهید.

(نتایج عدالت گستری در زمان ظهور را بنویسید.)

- ❖ در جامعه مهدوی، قطب مرفه و فقیر، طبقه مستکبر و طبقه مستضعف وجود ندارد.
- ❖ در جامعه مهدوی خبری از فقر و بینوایی نیست.
- ❖ حس تعاون و یاری دادن به یکدیگر در همه جا دیده می شود.
- ❖ مردم به قدری به یکدیگر اطمینان دارند که اجازه برداشت از اموال شخصی خود را به دیگری می دهند.

در جامعه مهدوی، قطب مرفه و فقیر، طبقه مستکبر و طبقه مستضعف وجود ندارد. ایشان جامعه را پر از عدل و قسط می کند تا جایی که نیازمندی پیدا نخواهد شد.

۶۵. "آبادانی" را به عنوان یکی از اهدافی که در زمان ظهور تحقق می یابد توضیح دهید. برکت و آبادانی همه سرزمین ها را فرا می گیرد. مثلاً بسیاری زمین های بین عراق و شام که الان کویری است، همه سرسبز و خرم خواهد شد.

۶۶. "شکوفایی عقل و علم" را به عنوان یکی از اهدافی که در زمان ظهور تحقق می یابد توضیح دهید.

❖ این دوران زمان کامل شدن عقل های آدمیان است و با لطف و توجه ویژه ای که امام زمان عجل الله تعالی فرجه به همه انسان ها می کند عقل آنان کامل می شود.

❖ مردم به کسب دانش و فهم اسرار هستی علاقه نشان می دهند و از رازهای هستی یکی پس از دیگری پرده بر می دارند.

❖ اگر دانشی که بشر از ابتدای خلقتش تا زمان ظهور به دست آورده، به اندازه دو حرف از بیست و هفت حرف باشد، در عصر مهدوی به تعداد سایر حروف بر دانش بشر افزوده می شود.

۶۷. "امنیت کامل" را به عنوان یکی از اهدافی که در زمان ظهور تحقق می یابد توضیح دهید. یکی از اهداف مبارزات گسترده انسان های آزاده، تلاش های مصلحان اجتماعی و مجاهدت مجاهدان و مبارزان راه حق، زندگی در امنیت کامل بوده که امام زمان عجل الله تعالی فرجه این آرزو را برای مردم محقق می کند.

- در دوران ظهور امام عجل الله تعالی فرجه اگر کسی از شرق یا غرب عالم، شب یا روز، زن یا مرد و به تنهایی به سمت دیگر حرکت کند، احساس ناامنی و ترس نمی کند.
- از دزدی اموال و ثروت دیگران خبری نیست.

۶۸. "فراهم شدن زمینه رشد و کمال" را به عنوان یکی از اهدافی که در زمان ظهور تحقق می یابد توضیح دهید. این هدف مهمترین هدف است که محقق می شود. در جامعه مهدوی زمینه های رشد و کمال همه افراد فراهم است، انسان ها بهتر می توانند خدا را بندگی کنند، فرزندان صالح به جامعه تقدیم نمایند و خیر خواه دیگران باشند و به این ترتیب انسان ها به هدفی که خدا در خلقت برای آنها تعیین کرده، بهتر و آسان تر می رسند.

تعیین گزینه درست

۶۹. زمانی که جهان تحقق وعده الهی را می بیند، کدام دین در زمین استوار می گردد؟

الف. نجعلهم الوارثین ب. الذی ارتضی لهم ☆

۷۰. چه عاملی موجب شده است که مردم هوشیار، فریب هر ماجراجویی که بخواهد خود را مهدی موعود معرفی کند نخورد؟

الف. وجود اعتقاد به منجی در تعلیمات همه پیامبران و اتفاق نظر در الهی بودن پایان تاریخ
ب. زنده بودن امام زمان عجل الله تعالی فرجه مشخص بودن پدر و مادر آن حضرت و حضور ایشان در جامعه ☆

۷۱. مراجعه به عالمان تاییده کننده انجام کدام مسئولیت های منتظران است؟
الف. پیروی از فرمان های امام عصر عجل الله تعالی فرجه ☆ ب. آماده کردن خود و جامعه برای ظهور

۷۲. با توجه به سخن امام علی علیه السلام محبوب ترین کارها نزد خداوند، چیست؟
الف. دعا برای ظهور ب. انتظار فرج ☆

۷۳. کدام عبارت قرآنی بیانگر وعده خداوند در پایان تاریخ است؟
الف. لیبدلنهم من بعد خوفهم امنا ☆ ب. ذلک بان الله لم یک مغیرا نعمة انعمها علی قوم

درس چهاردهم: مرجعیت و ولایت فقیه

گفتیم که از مسئولیت های پیامبر صلی الله علیه و آله دو مسئولیت مرجعیت دینی و ولایت ظاهری به امامان علیهم السلام منتقل شد تا آن حجت های خدا، در راستای آن، مردم را هدایت کنند (مرجعیت دینی) و به اقامه عدل و جهاد و مبارزه بپردازند. (ولایت ظاهری) آیا این دو مسئولیت در دوره غیبت هم باید استمرار یابند؟

تدبر در قرآن صفحه ۱۷۱

خداوند در قرآن می فرماید:

و ما كان المؤمنون لينفروا كافة فلولا نفر من كل فرقة منهم طائفة ليتفقهوا في الدين و ليتدبروا قومهم اذا رجعوا اليهم لعلهم يحذرون

و نمی شود که مؤمنان، همگی [برای آموزش دین] اعزام شوند، پس چرا هر گروهی، جمعی از آنها اعزام نشوند تا دانش دین را [به طور عمیق] بیاموزند و آن گاه که به سوی قوم خویش بازگشتند، آنها را هشدار دهند، باشد که آنها [از کیفر الهی] بترسند.

با توجه به آیه بالا به سوال های زیر پاسخ دهید:

۱. به نظر شما، چرا خداوند حتی در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و با وجود حضور ایشان، عده ای را تشویق به فراگیری علم دین می کند؟ از آن جا که همه مسلمانان نمی توانند درباره احکام دین تفقه و تحقیق کنند و همه به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دسترسی ندارند، عده ای از آنان باید این مسئولیت را به عهده بگیرند. این افراد وظیفه دارند احکام دین را فراگیرند و به دیگران برسانند.

۲. آیا آموختن عمیق دین و بیان تعالیم آن، اختصاص به زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دارد؟ چرا؟
خیر، در عصر غیبت نیاز به متخصصان دینی بیشتر می شود زیرا وقتی که در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امامان معصوم علیهم السلام ایشان فردی را تشویق به یادگیری عمیق دین و ارائه آن به دیگران می کردند، قطعاً در زمانی که جامعه در دوران غیبت به سر می برد و دسترسی به امام ندارد، باید کسانی باشند که با فراگیری همه جانبه مسائل دین، آن را به دیگران عرضه کنند و پاسخگوی سؤالات و نیازهای مردم باشند.

ضرورت تداوم مسئولیت های امام در عصر غیبت

دین اسلام همیشگی و برای همه دوران هاست (علت) پس عقلاً لازم است این دومی مسئولیت (مرجعیت دینی و ولایت ظاهری) در عصر غیبت هم ادامه یابد. (معلول) زیرا:

۱. اگر "مرجعیت دینی" ادامه نیابد (علت) مردم با وظایف خود آشنا نمی شوند و نمی توانند به آن وظایف عمل کنند. (معلول) چون مرجع دین متخصصی است که احکام دین را می داند و برای مردم بیان می کند و پاسخگوی مسائل جدید مطابق با احکام دین است.

۲. اگر "ولایت ظاهری" ادامه نیابد و حکومت اسلامی تشکیل نشود (علت) نمی توان احکام اجتماعی اسلام را در جامعه به اجرا درآورد. (معلول) زیرا احکام اجتماعی اسلام نیازمند مدیریت و پشتوانه حکومتی است.

راهکار پیامبر صلی الله علیه و آله و امامان علیهم السلام برای عصر غیبت

در زمان ائمه علیهم السلام مردمانی در دوردست بودند که به امامان دسترسی نداشتند.

(علت) و نمی توانستند احکام دین را از ایشان بشنوند.

و از فرمان های آنان مطلع شوند.

به همین دلیل امامان علیهم السلام دانشمندانی را تربیت می کردند که

در حد توان به معارف و احکام دین دست یابند.

(معلول) این دانشمندان به نقاط مختلف شهر خود و یا شهرهای دیگر می رفتند.

و احکام اسلام را به مردم می آموختند.

اگر مردم نیز پرسشی داشتند به آن پرسش ها پاسخ می دادند.

این روش، برگرفته از قرآن است؛ خداوند دستور می دهد:

گروهی از مردم، وقت و همت خود را صرف شناخت دین کنند. (فلولا نفر من کل فرقة منهم طائفة ليتفقهوا فی الدین)

و به تفقه بپردازند. (لיתفقهوا فی الدین)

تا پس از کسب علم به شهرهای خود بروند و قوانین اسلام را به مردم بیاموزند. (و لیتدبروا قومهم اذا رجعوا الیهم لعلهم یحذرون)

تفقه؛ یعنی تلاش برای کسب معرفت عمیق

فقیه ← افرادی که به معرفت عمیق در دین می رسند.

و می توانند قوانین و احکام اسلام را از قرآن و روایت به دست آورند.

احادیثی در ضرورت مراجعه به فقیهان در غیبت امامان علیهم السلام یا عدم دسترسی به آنان:

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

۱. حال کسی که از امام خود دور افتاده و به او دسترسی ندارد، سخت تر از **حال یتیمی** است که پدر را از دست داده است؛ زیرا چنین شخصی، در مسائل زندگی، حکم و **نظر امام** را نمی داند.

البته اگر یکی از پیروان ما که به علوم و دانش ما آشناست، وجود داشته باشد، باید دیگران را که به احکام ما آشنا نیستند، راهنمایی کند و دستورات دین را به آنها آموزش دهد. (وظیفه فقیه و وظیفه مسلمانان برای رجوع به فقیه در چنین شرایطی)

در این صورت، او **در بهشت** با ما خواهد بود. (جایگاه فقیه در نزد خدا)

۲. امام عصر عجل الله تعالی فرجه در پاسخ یکی از یاران خود به نام **اسحاق بن یعقوب** که درباره "رویدادهای جدید" عصر غیبت سؤال کرد و راه چاره را پرسید، فرمود:

و اما الحوادث الواقعة **در مورد رویدادهای زمان**

فارجعوا الی رواة حدیثنا **به راویان حدیث** ما رجوع کنید.

فانهم حجتی علیکم که آنان **حجت من** بر شمایند.

و انا حجة الله علیهم **و من حجت خدا بر آنها می باشم.**

پیام حدیث: مسلمانان در دوران غیبت امام عجل الله تعالی فرجه نه تنها در احکام و مسائل **فردی**، بلکه در مسائل **اجتماعی** هم، باید به فقیه مراجعه کنند. (لزوم اجرای مرجعیت دینی و ولایت ظاهری در دوران غیبت)

انجام چنین وظیفه ای، جز با **نفی حاکمان طاغوت** و **تشکیل حکومت اسلامی** به رهبری فقیه ممکن نیست. (لزوم اجرای ولایت ظاهری در دوران غیبت)

تفکر در حدیث صفحه ۱۷۳

شماره حدیث	با تفکر در احادیث فوق مشخص کنید که هر پیام با کدام حدیث ارتباط دارد
۱	۱. فقیه کسی است که با مطالعه دقیق منابع اسلامی به مرحله ای از تخصص در دین رسیده است و می تواند احکام اسلام را به دست آورد و برای مردم بیان کند.
۳	۲. فقیه باید بتواند احکام مسائل و رویدادهای جدید را نیز که در زمان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امامان علیهم السلام اتفاق نیفتاده است به دست آورد.
۲	۳. مردمی که می خواهند بر اساس قوانین اسلام زندگی کنند اما به پیامبر و امام دسترسی ندارند باید به فقهی که شرایط ویژه ای دارد مراجعه کنند.

پس بنا بر فرمان امام زمان عجل الله تعالی فرجه و به نیابت از ایشان **فقیهان** واجد شرایط **دو مسئولیت**

مرجعیت دینی را بر عهده دارند و در حد توان، جامعه اسلامی را در مسیر اهداف الهی هدایت و ولایت ظاهری رهبری می کنند.

مرجع تقلید: گروهی از فقیهان را گویند که متخصص در احکام و قوانین دین هستند و آن را در اختیار مردم قرار می دهند.

تقلید: کسانی که در احکام دین متخصص نیستند به متخصصان در احکام و قوانین دین (مرجع تقلید) مراجعه می کنند و احکام دین را از آنان می آموزند که به این مراجعه پیروی یا تقلید می گویند.

این مراجعه غیر متخصص به متخصص در احکام دین یک روش رایج عقلی است.

ولی فقیه: از میان فقیهان کسی که توانایی سرپرستی و ولایت جامعه را دارد، عهده دار حکومت می شود.

و قوانین الهی را در جامعه به اجرا در می آورد.
فقیهی که این مسئولیت را به عهده می گیرد را ولی فقیه می گویند.

پس در عصر غیبت "مرجعیت دینی" در شکل "مرجعیت فقیه" ادامه می یابد.
"ولایت ظاهری" به صورت "ولایت فقیه" استمرار پیدا می کند.

شرایط مرجع تقلید

- ❖ با تقوا باشد.
- ❖ عادل باشد.
- ❖ زمان شناس باشد و بتواند احکام دین را متناسب با نیازهای روز، به دست آورد.
- ❖ اعلم باشد یعنی از میان فقها از همه عالم تر باشد.

راه های شناخت ۱. از دو نفر عادل و مورد اعتماد که بتواند فقیه واجد شرایط را تشخیص دهد
مرجع تقلید بپرسیم.

۲. یکی از فقیهان، در میان اهل علم آن چنان مشهور باشد که انسان مطمئن شود و بداند که این فقیه، واجد شرایط است.

فعالیت کلاسی صفحه ۱۷۵

شما با چه روشی مرجع تقلید خود را انتخاب کرده اید؟ اگر کسی که به سن تکلیف رسیده است،

مرجع تقلید خود را انتخاب نکند، اعمال وی چگونه خواهد بود؟ قسمت اول سؤال و اگر است ولی قسمت دوم: فردی که در احکام دین متخصص نیست، حتما باید به یک متخصص در دین، یعنی از یک مرجع تقلید مراجعه کند و اگر زمانی که در سن تکلیف بوده و مرجع نداشته عمل خود را درست انجام داده که مشکلی نیست. ولی اگر اشتباه انجام داده باید آن اعمال را جبران کند.

شرایط ولی فقیه

- ❖ با تقوا باشد.
- ❖ عادل باشد.
- ❖ زمان شناس باشد و بتواند احکام دین را متناسب با نیازهای روز، به دست آورد.
- ❖ مدیر و مدبر باشد و بتواند جامعه را در شرایط پیچیده جهانی رهبری کند.
- ❖ شجاعت و قدرت روحی داشته باشد و بدون ترس و واهمه، در برابر زیاده خواهی دشمنان بایستد.
- در اجرای احکام دین از کسی نترسد.
- و با قدرت در مقابل تهدیدها بایستد و پایداری کند.

تشکیل نظام و حکومت اسلامی، بر **دو پایه** "مشروعیت" و "مقبولیت" استوار است.

مشروعیت: حکومت و رهبری فقهی که شرایط تعیین شده در دین (۵ تا شرط بالا) را دارد، مشروع است؛ یعنی **دین** به او اجازه رهبری مردم را داده است. در غیر این صورت (نداشتن شرایط) پیروی از دستورات او **حرام** است.

مقبولیت: ولی فقیه باید از جانب مردم پذیرفته شده باشد تا بتواند کشور را **اداره کند** و به پیش ببرد.

چگونگی انتخاب ولی فقیه

چون ولی فقیه بیان کننده **قوانین اجتماعی اسلام** است، **(علت)** نمی شود مانند مرجع تقلید هر کس برای خود یک ولی فقیه انتخاب کند. **(مغلول)**

- ✓ زیرا اداره جامعه فقط با **یک مجموعه قوانین** و **یک رهبری** امکان پذیر است.
 - ✓ در غیر این صورت **هرج و مرج** و **تفرقه** و **پراکندگی** پیش می آید.
 - ✓ و این یک امر روشن و بدیهی در تمام نظام های سیاسی دنیاست.
- پس مردم در **انتخاب ولی فقیه** باید به صورت **دسته جمعی** اقدام کنند و رهبری جامعه را به وی بسپارند.

انتخاب ولی فقیه در ایران به دو روش است:

۱. **مستقیم:** در زمان انقلاب اسلامی مردم با حضور در اجتماعات و راه پیمایی های سراسری،

ولایت امام خمینی رحمه الله علیه را پذیرفتند و با ایشان پیمان یاری بستند.

۲. غیر مستقیم: بنا بر قانون اساسی، مردم ابتدا نمایندگان خبره خود را انتخاب می کنند و آن خبرگان نیز از میان فقیهان کسی را که برای رهبری شایسته تر تشخیص دهند، به جامعه اعلام می کنند. مثل انتخاب آیت الله خامنه ای حفظه الله

این فقیه انتخاب شده تا زمانی رهبر جامعه است که شرایط را داشته باشد و تشخیص آن هم با مجلس خبرگان است.

اندیشه و تحقیق صفحه ۱۷۶

۱. مقصود از تقلید در احکام دینی چیست؟ یعنی مراجعه شخص غیر متخصص در احکام دینی به فرد متخصص در احکام دین، برای انجام صحیح وظایف دینی.

۲. تقلید برای چه کسانی لازم است و شامل چه زمینه هایی می شود؟ تقلید برا هر کس به سن تکلیف رسیده و در احکام دین متخصص نیست لازم است و شامل فروع دین می شود یعنی احکام و دستورات عملی (پس شامل اصول اعتقادی؛ یعنی توحید، معاد، نبوت، امامت و عدل نمی شود و در این اصول هر کس باید با دلایل عقلی و تفکر در آیات و روایات، به یقین برسد.)

۳. چرا مرجع تقلید باید "عادل" و "زمان شناس" باشد؟ باید "عادل" باشد یعنی در مرتبه ای از تقوا باشد که در پی انجام دادن واجبات و دوری از گناهان است و گناه کبیره را انجام نمی دهد و گناه صغیره را هم تکرار نمی کند تا احتمال حکم دادن از روی هوی و هوس کاهش یابد.

باید "زمان شناس" باشد یعنی با نیازهای زمان و مسائل جدیدی که در زمان او مطرح می شوند، آشنا باشد تا بتواند احکام دین را متناسب با نیازهای زمان استنباط کرده و برای مردم بیان کند.

۴. انتخاب ولی فقیه در کشور ما چگونه انجام می گیرد و مردم از چه طریقی در انتخاب ایشان دخالت دارند؟ به دو روش:

۱. مستقیم: در زمان انقلاب اسلامی مردم با حضور در اجتماعات و راه پیمایی های سراسری، ولایت امام خمینی رحمه الله علیه را پذیرفتند و با ایشان پیمان یاری بستند.

۲. غیر مستقیم: بنا بر قانون اساسی، مردم ابتدا نمایندگان خبره خود را انتخاب می کنند و آن خبرگان نیز از میان فقیهان کسی را که برای رهبری شایسته تر تشخیص دهند، به جامعه اعلام می کنند. مثل انتخاب آیت الله خامنه ای حفظه الله

نمونه سؤالات درس چهاردهم

آیات و روایات:

۱. دو پیام برای آیه شریفه " و ما كان المؤمنون لينفروا كافة فلولا نفر من كل فرقة منهم طائفة ليتفقهوا في الدين و ليتدبروا قومهم اذا رجعوا اليهم لعلهم يحذرون " بنویسید.
الف. گروهی از مردم، باید وقت و همت خود را صرف شناخت دین کنند و به تفقه بپردازند.
ب. هدف از تفقه این گروه در دین این است که پس از کسب علم به شهرهای خود بروند و قوانین اسلام را به مردم بیاموزند.
۲. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم حال کسی که از امام خود دور افتاده و به او دسترسی ندارد را چگونه توصیف کرده است؟ چرا؟ حال او سخت تر از حال یتیمی است که پدر را از دست داده است؛ زیرا چنین شخصی، در مسائل زندگی، حکم و نظر امام را نمی داند.
۳. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم وظیفه مردم در دوران غیبت امام عجل الله تعالی فرجه برای تداوم "مرجعیت دینی" و "ولایت ظاهری" را چه دانسته اند؟ ایشان فرموده اند: اگر یکی از پیروان ما که به علوم و دانش ما آشناست، وجود داشته باشد، باید دیگران را که به احکام ما آشنا نیستند، راهنمایی کند و دستورات دین را به آنها آموزش دهد.
۴. بهای چه کسی در بهشت با اهل بیت علیهم السلام بودن است؟ فقیهی که به علوم و دانش دین آشناست و به مردم دستورات دین را می آموزد.
۵. راهکار امام عصر عجل الله تعالی فرجه در "رویدادهای جدید" عصر غیبت چیست؟ چرا؟ رجوع به راویان حدیث زیرا آنها حجت امام بر ما هستند و امام حجت خدا بر آنها می باشد.
۶. این حدیث چه پیامی برای ما دارد؟ "و اما الحوادث الواقعة فارجعوا الی رواة حدیثنا فانهم حجتی علیکم و انا حجة الله علیهم" مسلمانان در دوران غیبت امام عجل الله تعالی فرجه نه تنها در احکام و مسائل فردی، بلکه در مسائل اجتماعی هم، باید به فقیه مراجعه کنند.
۷. شرط رجوع به فقیه در مسائل اجتماعی چیست؟ نفی حاکمان طاغوت و تشکیل حکومت اسلامی به رهبری فقیه
تعیین درستی یا نادرستی جملات:
۸. هر انسانی می تواند احکام دین را از قرآن و روایت به دست آورد. نادرست
۹. تربیت شاگردان توسط امام ائمه علیهم السلام یک راه برای تداوم مسئولیت های امامت در عصر غیبت بود. درست

۱۰. عقلا لازم است این دومسئولیت (مرجعیت دینی ولایت ظاهری) در عصر غیبت هم ادامه یابد.
درست

۱۱. مراجعه غیر متخصص به متخصص در احکام دین یک روش رایج عقلی است. درست

۱۲. مردم در انتخاب ولی فقیه باید به صورت دسته جمعی اقدام کنند و رهبری جامعه را به وی
بسپارند. درست

۱۳. ولی فقیه انتخاب شده توسط خبرگان قابل تغییر نیست. نادرست

۱۴. تغییر ولی فقیه در صورتی که شرایط رهبری را نداشته باشد با مردم است. نادرست

۱۵. در تمام نظام های سیاسی دنیاست رهبر جامعه یک نفر است و این امر یک امر بدیهی است.
درست

کامل کردن:

۱۶. در عصر غیبت "مرجعیت دینی" در شکل ادامه می یابد و "ولایت ظاهری" به
صورت استمرار پیدا می کند. "مرجعیت فقیه" / "ولایت فقیه"

۱۷. و استوار است. "مشروعیت" و
"مقبولیت"

کوتاه پاسخ:

۱۸. چرا باید مسئولیت های دو گانه امامت در عصر غیبت هم ادامه یابد؟ زیرا دین اسلام همیشگی و
برای همه دوران هاست، پس عقلا لازم است این دومسئولیت (مرجعیت دینی ولایت ظاهری) در
عصر غیبت هم ادامه یابد.

۱۹. چرا رهبر باید "مقبولیت" داشته باشد؟ ولی فقیه باید از جانب مردم پذیرفته شده باشد تا بتواند
کشور را اداره کند و به پیش ببرد.

۲۰. ولی فقیه انتخاب شده توسط خبرگان تا چه زمانی رهبر جامعه است؟ تا زمانی که شرایط را
داشته باشد و تشخیص آن هم با مجلس خبرگان است.

تعریف اصطلاحات

۲۱. تفقه: تلاش برای کسب معرفت عمیق را تفقه گویند.

۲۲. فقیه: افرادی که به معرفت عمیق در دین می رسند و می توانند قوانین و احکام اسلام را از قرآن
و روایت به دست آورند را فقیه گویند.

۲۳. مرجع تقلید: گروهی از فقیهان را گویند که متخصص در احکام و قوانین دین هستند و آن را در اختیار مردم قرار می دهند.

۲۴. تقلید: کسانی که در احکام دین متخصص نیستند به متخصصان در احکام و قوانین دین (مرجع تقلید) مراجعه می کنند و احکام دین را از آنان می آموزند که به این مراجعه پیروی یا تقلید می گویند.

۲۵. ولی فقیه: از میان فقیهان کسی که توانایی سرپرستی و ولایت جامعه را دارد، عهده دار حکومت می شود و قوانین الهی را در جامعه به اجرا در می آورد. فقیهی که این مسئولیت را به عهده می گیرد را ولی فقیه می گویند.

تشریحی:

۲۶. اگر مسئولیت های دو گانه امامت در عصر غیبت ادامه نمی یافت چه تبعاتی به همراه داشت؟

۱. اگر "مرجعیت دینی" ادامه نیابد، مردم با وظایف خود آشنا نمی شوند و نمی توانند به آن وظایف عمل کنند. چون مرجع دین، متخصصی است که احکام دین را می داند و برای مردم بیان می کند و پاسخگوی مسائل جدید مطابق با احکام دین است.

۲. اگر "ولایت ظاهری" ادامه نیابد و حکومت اسلامی تشکیل نشود، نمی توان احکام اجتماعی اسلام را در جامعه به اجرا در آورد؛ زیرا احکام اجتماعی اسلام نیازمند مدیریت و پشتوانه حکومتی است.

۲۷. اگر "مرجعیت دینی" در عصر غیبت ادامه نمی یافت چه مشکلی پیش می آمد؟ مردم با وظایف خود آشنا نمی شوند و نمی توانند به آن وظایف عمل کنند چون مرجع دین، متخصصی است که احکام دین را می داند و برای مردم بیان می کند و پاسخگوی مسائل جدید مطابق با احکام دین است.

۲۸. اگر "ولایت ظاهری" در عصر غیبت ادامه نمی یافت چه مشکلی پیش می آمد؟ اگر "ولایت ظاهری" ادامه نیابد و حکومت اسلامی تشکیل نشود، نمی توان احکام اجتماعی اسلام را در جامعه به اجرا در آورد؛ زیرا احکام اجتماعی اسلام نیازمند مدیریت و پشتوانه حکومتی است.

۲۹. راهکار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امامان علیهم السلام برای تداوم مسئولیت های "مرجعیت دینی" و "ولایت ظاهری" در عصر غیبت چه بود؟ در زمان ائمه علیهم السلام مردمانی در دوردست بودند که به امامان دسترسی نداشتند و نمی توانستند احکام دین را از ایشان بشنوند و از فرمان های آنان مطلع شوند، به همین دلیل امامان علیهم السلام دانشمندانی را تربیت می کردند که در حد توان به معارف و احکام دین دست یابند. این دانشمندان به نقاط مختلف شهر خود و یا شهرهای دیگر می رفتند و احکام اسلام را به مردم می آموختند. اگر مردم نیز پرسشی داشتند به آن پرسش ها پاسخ می دادند.

۳۰. شرایط مرجع تقلید را بنویسید.

❖ با تقوا باشد.

❖ عادل باشد.

❖ زمان شناس باشد و بتواند احکام دین را متناسب با نیازهای روز، به دست آورد.

❖ اعلم باشد یعنی از میان فقها از همه عالم تر باشد.

۳۱. از چه راه هایی می توان مرجع تقلید را شناخت؟

۱. از دو نفر عادل و مورد اعتماد که بتواند فقیه واجد شرایط را تشخیص دهد بپرسیم.

۲. یکی از فقیهان، در میان اهل علم آن چنان مشهور باشد که انسان مطمئن شود و بداند که این فقیه، واجد شرایط است.

۳۲. شرایط ولی فقیه را بنویسید.

❖ با تقوا باشد.

❖ عادل باشد.

❖ زمان شناس باشد و بتواند احکام دین را متناسب با نیازهای روز، به دست آورد.

❖ مدیر و مدبر باشد و بتواند جامعه را در شرایط پیچیده جهانی رهبری کند.

❖ شجاعت و قدرت روحی داشته باشد و بدون ترس و وا همه، در برابر زیاده خواهی دشمنان بایستد. در اجرای احکام دین از کسی نترسد و با قدرت در مقابل تهدیدها بایستد و پایداری کند.

۳۳. رهبر باید "مشروعیت" داشته باشد به چه معنی است؟ حکومت و رهبری فقهی که شرایط رهبری را که در دین آمده دارد مشروع است؛ یعنی دین به او اجازه رهبری مردم را داده است. در غیر این صورت پیروی از دستورات او حرام است.

۳۴. رهبر باید "مقبولیت" داشته باشد به چه معنی است؟ ولی فقیه باید از جانب مردم پذیرفته شده باشد تا بتواند کشور را اداره کند و به پیش ببرد.

۳۵. چرا ولی فقیه فقط یک نفر است و نمی توان مانند مرجع تقلید هر کس یک ولی فقیه انتخاب کند؟ چون ولی فقیه بیان کننده قوانین اجتماعی اسلام است، نمی شود مانند مرجع تقلید هر کس برای خود یک ولی فقیه انتخاب کند. زیرا اداره جامعه فقط با یک مجموعه قوانین و یک رهبری امکان پذیر است در غیر این صورت هرج و مرج و تفرقه و پراکندگی پیش می آید و این یک امر روشن و بدیهی در تمام نظام های سیاسی دنیاست.

تعیین گزینه درست:

۳۶. مرجع تقلید علاوه بر تخصص در فقه باید دارای چه شرایطی باشد تا مشروعیت پیدا کند و در غیر این صورت پیروی از دستورات وی چه حکمی دارد؟

الف. با تقوا، عادل و زمان شناس باشد - حرام است. ☆

ب. عادل بوده، حریص به دنیا نباشد - بنا به احتیاط جایز نیست.

۳۷. کدام عبارت، وظیفه مردم برای به دست آوردن احکام رویدادهای جدید در زمان غیبت را بیان نموده است؟

- الف. و اما الحوادث الواقعة فارجعوا الى رواة حديثنا فانهم حجتي عليكم و انا حجة الله عليهم ☆
ب. و ما كان المؤمنون لينفروا كافة فلولا نفر من كل فرقة منهم طائفة ليتفقهوا في الدين

۳۸. با توجه به آیات قرآن کریم، ثمره هجرت گروهی از مؤمنان با هدف تفقه برای مردم چیست؟
الف. لينفروا كافة
ب. لعلمهم يحذرون ☆

۳۹. تقلید در احکام به چه معناست و مرجع تقلید باید کدام شرایط را داشته باشد؟
الف. رجوع به بزرگان دین – فقیهی متقی، عادل، شجاع و مقبول مردم باشد.
ب. رجوع به متخصص – فقیهی با تقوا، عادل، زمان شناس و اعلم باشد. ☆

۴۰. پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند: "حال کسی که از امام خود دور افتاده و به او دسترسی ندارد، سخت تر از حال یتیمی است که پدر را از دست داده است" پیام کدام آیه شریفه در عصر غیبت، رفع این نقیصه را در پی دارد؟

- الف. و ما كان المؤمنون لينفروا كافة فلولا نفر من كل فرقة منهم طائفة ليتفقهوا في الدين ... ☆
ب. وعد الله الذين آمنو منكم و عملوا الصالحات ليستخلفنهم في الارض كما استخلف الذين ...

درس پانزدهم: رهبری و مردم

انسان ها از همان آغاز زندگی اجتماعی نیاز به داشتن حکومت را درک کردند و حاکم و امیر داشتند.

وقتی جوامع بشری گسترش پیدا کرد
و تجربه ها بیشتر شد
شکل حکومت ها نیز تغییر کرد.

پیشنهاد اسلام برای نوع حکومت ← جمهوری اسلامی

جمهوری است؛ از آن جهت که رای و دخالت مردم در آن نقش محوری دارد.

و اسلامی است؛ از آن جهت که بر اساس قوانین اسلام عمل می شود.

دو تفاوت جمهوری اسلامی با جمهوری های دیگر

۱. جمهوری اسلامی بر اساس قوانین اسلام تشکیل می شود و قانونگذاران وظیفه دارند بر محور دستورات الهی قانون تنظیم کنند و مسئولان باید در این چارچوب جامعه را اداره نمایند.
مثلا حکومت باید کاری کند که توجه مردم به مهم ترین دستورات خداوند که دستور به کمال حقیقی و سعادت است بیشتر شود و زمینه های فساد و بی توجهی به آخرت کاهش یابد.
در حالی که دموکراسی های رایج جهان هدف خود را بیشتر بر آوردن تمایلات و خواسته های دنیوی مردم قرار داده اند و نسبت به ارزش های الهی کم توجه یا بی توجه اند.

هر حکومتی در جامعه بر پایه بینش خاص که توسط رهبران فکری آن جامعه تبلیغ می شود به وجود می آید.

۲. حکومت اسلامی وظیفه دارد عدالت اجتماعی را در جامعه برقرار کند و برای رفاه و آسایش مردم تلاش کند تا فاصله طبقاتی کمتر شود اما دموکراسی هایی که بر پایه سرمایه داری تشکیل شده به این اصل توجه ندارند و همین باعث شده که نیمی از ثروت دنیا در دست گروه محدودی از ثروتمندان باشد.

- ✓ ولی فقیه (رهبر) نائب و جانشین رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و امامان علیهم السلام است.
- ✓ و در اداره جامعه آن بزرگواران را سرمشق قرار می دهد.
- ✓ و چون حکومت وسیله رسیدن به امکانات و امیال و لذت های دنیوی نیست با الگو قرار دادن آن بزرگواران زندگی ساده و معمولی دارد و پیوندی قلبی و عاطفی با مردم برقرار می کند.

یکی از آیاتی که مسئولیت های رهبری پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم را بیان می کند آیه ۵۹ سوره آل عمران است. خداوند در این آیه می فرماید:

فبما رحمة من الله لنت لهم ولو كنت فظا غليظ القلب لانفضوا من حولك فاعف عنهم واستغفر لهم و
شاورهم في الامر فاذا عزمت فتوكل على الله ان الله يحب المتوكلين

و در آیه اول سوره احزاب نیز مسئولیت های دیگری برای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تعیین می کند؛

يا ايها النبي اتق الله و لا تطع الكافرين و المنافقين ان الله كان عليما حكيما

در آیات بالا تأمل کنید و ببینید خداوند چه مسئولیت هایی برای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم تعیین کرده است.

۱. از خطای مسلمانان بگذرد.
۲. برای مسلمانان از خدا طلب آمرزش کند.
۳. با مسلمانان مشورت کند.
۴. در انجام تصمیم نهایی بر خدا توکل کند.
۵. تقوای الهی داشته باشد.
۶. از کافران و منافقان پیروی نکند. (حفظ استقلال جامعه

اسلامی و جلوگیری از نفوذ بیگانگان)

وظایف رهبر	۱. تلاش برای اجرای احکام و دستورات الهی در جامعه
(ولی فقیه)	۲. حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان
بر اساس آیات	۳. تصمیم گیری بر اساس مشورت
و روایات	۴. ساده زیستی

۱. تلاش برای اجرای احکام و دستورات الهی در جامعه: رهبر جامعه اسلامی تلاش می کند:

➤ جامعه مطابق دستورات دین اداره شود.

➤ و مردم از مسیر قوانین الهی خارج نشوند.

۲. حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان

➤ کشورهای بیگانه، به خصوص قدرت های بزرگ، همواره در صدد سلطه بر کشورهای دیگرند.

➤ و از روش های مختلف برای رسیدن به این هدف استفاده می کنند.

- یکی از روش های آنان فشار **اقتصادی** و **روانی** است. (مثل شرایط کنونی که آمریکا و هم پیمانانش ایجاد کرده اند).
- رهبر جامعه اسلامی [با دعوت مردم به **استقامت** و **پایداری**] تلاش می کند **عزت** و **استقلال** و **و بستن راه های سلطه** کشور **از دست نرود**.

۳. تصمیم گیری بر اساس مشورت

- اداره یک جامعه و رهبری آن به سوی پیشرفت و عدالت و تعالی با بهره گیری از اندیشه های اندیشمندان و متخصصان میسر است.
- رهبر باید با مشورت با **نخبگان** تصمیم های لازم را بگیرد.
- در کشور ما امروزه علاوه بر افراد، **نهادهای مختلفی** هم به رهبری پیوسته مشورت می دهند. مانند:

- مجمع تشخیص مصلحت نظام — مجلس شورای اسلامی — جامعه مدرسین حوزه علمیه قم
 - شورای عالی انقلاب فرهنگی — شورای عالی امنیت ملی — شورای عالی حوزه های علمیه
۴. ساده زیستی:

- رهبر به دنبال توسعه مال و ثروت و تشکیل یک زندگی اشرافی و تجملاتی حتی از طریق **مشروع** نیست.
- با اینک امروزه زندگی اشرافی رؤسای جمهور و پادشاهان با هزینه شخصی یا با استفاده از اموال عمومی، یک امر عادی است. مانند:

- داشتن خانه های گران قیمت
- داشتن ده ها اتومبیل شیک
- استفاده از بهترین سرویس ها و مبلمان در خانه
- برگزاری مهمانی های پرهزینه
- استراحت و تفریح در زیباترین سواحل و جزایر دنیا
- و شرکت در مجالس لاهو

- ولی رهبر با **الگو قرار دادن اولیای دین**، همواره یک زندگی ساده را دنبال می کند.

- مردم می خواهند در سایه قوانین اسلام به **رستگاری** برسند.
- پس مسئولیت رهبر جامعه اسلامی با سایر رهبران **متفاوت** است.
- نگاه مردم هم به رهبر متفاوت است؛ او را **پیشوایی** می دانند که با قدم گذاشتن در مسیر **کمال** و **عدالت**، سایر مردم را به **پیمودن راه** فرا می خواند.
- مردم هم تلاش می کنند با همت و پشتکار خود او را هیچ وقت، مخصوصا در سختی ها **تنها نگذارند**.

- پس در نظام و حکومت اسلامی، مشارکت و همراهی مردم پایه و اساس پیشرفت است و بدون حضور و مشارکت مردم حکومت اسلامی دست آوردی نخواهد داشت.

۱. وحدت و همبستگی اجتماعی

۲. استقامت و پایداری در برابر مشکلات

۳. افزایش آگاهی های سیاسی و اجتماعی

۴. مشارکت در نظام همگانی

۵. اولویت دادن به اهداف اجتماعی

۱. وحدت و همبستگی اجتماعی

- ❖ همبستگی اجتماعی، کشور را قوی می کند و به رهبری امکان اجرای برنامه های اسلامی را می دهد. (مردم پایه و اساس پیشرفت)
- ❖ همان طور که تفرقه و پراکندگی، به سرعت یک حکومت را از پای در می آورد و سلطه گران را بر کشور مسلط می کند.

۲. استقامت و پایداری در برابر مشکلات

مردم باید با استقامت خود، در برابر مشکلات بزرگ و کوچکی که در مسیر استقلال و کمال با آنها رو به رو می شوند، توان مقابله با مشکلات داخلی و خارجی را برای رهبر فراهم کنند. مانند: تهاجماتی که علیه کشور ما از ابتدای انقلاب اسلامی شده است.

۳. افزایش آگاهی های سیاسی و اجتماعی

- ❖ برای تصمیم گیری صحیح در برابر قدرت های ستمگر دنیا، اطلاع از شرایط سیاسی و اجتماعی جهان ضروری است.
- ❖ عمل ما باید طوری باشد که بیشتری ضربه را به مستکبران و نقشه های تفرقه افکنانه آنان بزنیم و خود کمترین آسیب را ببینیم.

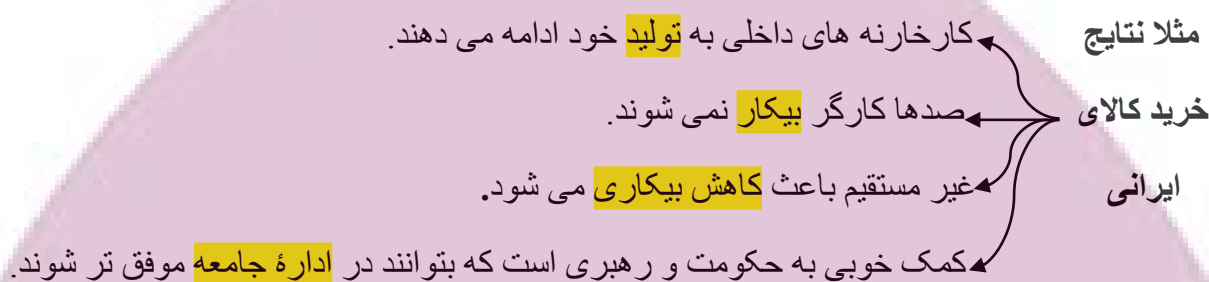
۴. مشارکت در نظام همگانی

- ❖ بر اساس فرمان خداوند، همه افراد جامعه اسلامی نسبت به یکدیگر مسئول اند. (مانند سوار شدگان در کشتی)
- ❖ همه ما باید ناظر بر فعالیت های اجتماعی باشیم و در صورت مشاهده گناه توسط هر کس، وظیفه امر به معروف و نهی از منکر را با روش درست انجام دهیم. زیرا اگر گناهی در جامعه رواج پیدا کند، هم گناهکاران عذاب می شوند و هم تمام کسانی که سکوت کرده اند باید پاسخگو باشند.

❖ این مشارکت سبب می شود که رهبر، همه افراد جامعه را **پشتیبان** خود بداند و هدایت جامعه به سمت وظایف اسلامی برای رهبر جامعه آسان تر شود.

۵. اولویت دادن به اهداف اجتماعی

گاهی اهداف و آرمان های اجتماعی در برابر منافع فردی قرار می گیرند، در این صورت باید بتوانیم از منافع فردی خود بگذریم و برای اهداف اجتماعی تلاش کنیم.

کارگزاران

- همان مسئولان جامعه اند که امروزه امور سه قوه مقننه، مجریه و قضائیه را بر عهده دارند.
- کارگزاران یاران و کمک کنندگان به رهبرند.
- اگر کارگزاران جامعه وظیفه خود را درست بشناسند اعتماد مردم به حکومت روز به روز درست اجرا کنند و روز افزایش می یابد.
- و اگر عملکرد کارگزاران غلط باشد سبب افزایش و انباشته شدن مشکلات خواهد شد. و ناکارآمدی حکومت

تفکیک صفحه ۱۸۸

امیرالمؤمنین علی علیه السلام در "عهد نامه مالک اشتر" حکیمانه و عالمانه مسئولیت کارگزاران را بیان کرده و هر کس آن را مطالعه کند، به عظمت فکر و درایت آن حضرت در کشورداری پی می برد. ایشان در این نامه، وقتی مسئولیتی را بیان می کند، علت آن را هم برای مالک اشتر توضیح می دهد. بخش هایی از عهد نامه مالک که در اینجا آمده است را مطالعه کنید و سپس مسئولیت ها و علت آنها را مشخص کنید.

ردیف	مسئولیت کار گزاران	علت
۱	دل خویش را نسبت به مردم مهربان کن و با همه، دوست و مهربان باش.	مردم دو دسته اند: دسته ای برادر دینی تو و دسته ای دیگر در آفرینش همانند تو هستند.
۲	در به دست آوردن رضایت عموم مردم سعی و تلاش کن نه در جلب رضایت خواص.	با وجود رضایت عمومی، خشم خواص به تو آسیبی نمی رساند و با خشم عموم مردم، رضایت خواص سودی نمی بخشد.
۳	کسانی را که از دیگران عیب جویی می کنند، از خود دور کن.	زیرا مردم در نهایت عیب هایی دارند و مدیر جامعه باید بیش از همه در پنهان کردن آنها بکوشد.
۴	در قبول و تصدیق سخن چین شتاب نکن.	زیرا سخن چین در لباس نصیحت ظاهر می شود اما خیانتکار است.
۵	با ترسو مشورت نکن.	زیرا در انجام کارها روحیه تو را سست می کند.
۶	هرگز نیکوکار و بدکار در نظرت یکسان نباشد.	زیرا در این صورت، نیکوکاران به کار خیر، بی رغبت و بدکاران به کار بد، تشویق می شوند.
۷	عده ای افراد مورد اطمینان را انتخاب کن تا درباره وضع طبقات محروم تحقیق کنند و به تو گزارش دهند. سپس برای رفع مشکلات آنها عمل کن	زیرا این گروه [افراد محروم] بیش از دیگران به عدالت نیازمندند.
۸	اگر با دشمن پیمان بستی از پیمان شکنی دشمن غافل مباش.	دشمن گاهی تو را از این راه غافلگیر می کند.

آمادگی برای حکومت جهانی امام عصر علیه السلام

برقراری حکومت اسلامی

- یک ضرورت اساسی در اجرای احکام اسلامی
- به مؤمنان و منتظران فرصت می دهد که در حد توان آنچه را برای ظهور لازم است فراهم کنند.

مستکبران در جهان امروز با قدرت و امکانات خود به دنبال این اهداف هستند تا آینده جهان را مطابق خواسته های خود شکل دهند.

- ❖ سرکوب اندیشه مهدویت
- ❖ سرکوب اصل و اساس دینداری
- ❖ سرکوب عدالت خواهان
- ❖ زیر سؤال بردن اصل امامت و عقیده به ظهور امام عصر علیه السلام

فوائد تشکیل حکومت اسلامی در این زمان (ولایت و حکومت مصداق دقیق انتظار فرج)

- آرمان حکومت اسلامی آمادگی برای ظهور است؛
- امکان مقابله با توطئه ها و تهاجم ها را فراهم می کند.
- و به معتقدان و پیروان امام عصر علیه السلام امکان می دهد که آرمان مهدویت را در جهان

گسترش دهند.

چند مثال برای امکاناتی که برای گسترش آرمان مهدویت در جهان لازمند و وجود حکومت اسلامی برای داشتن آن ضروری است.

- ❖ استفاده از رسانه های تبلیغی مثل رادیو و تلویزیون
- ❖ گسترش حوزه های علمیه و تربیت استادان و دانشمندان
- ❖ توسعه برنامه های آموزشی و پژوهشی مدارس و دانشگاه ها
- ❖ مقابله با تبلیغات دشمنان و افشای توطئه های آنان
- ❖ تشکیل پایگاه و مرکزی برای طرفداران مهدویت در سراسر جهان برای مراجعه به این پایگاه و استفاده از امکانات لازم فرهنگی و علمی آن

اندیشه و تحقیق صفحه ۱۹۱

۱. تفاوت های اصلی جمهوری اسلامی با سایر حکومت های جمهوری را بیان کنید.

۱. جمهوری اسلامی بر اساس قوانین اسلام تشکیل می شود و قانونگذاران وظیفه دارند بر محور دستورات الهی قانون تنظیم کنند و مسئولان باید در این چارچوب جامعه را اداره نمایند.
- مثلا حکومت باید کاری کند که توجه مردم به مهم ترین دستورات خداوند که دستور به کمال حقیقی و سعادت است بیشتر شود و زمینه های فساد و بی توجهی به آخرت کاهش یابد.
- در حالی که دموکراسی های رایج جهان هدف خود را بیشتر برآوردن تمایلات و خواسته های دنیوی مردم قرار داده اند و نسبت به ارزش های الهی کم توجه یا بی توجه اند.

۲. حکومت اسلامی وظیفه دارد عدالت اجتماعی را در جامعه برقرار کند و برای رفاه و آسایش مردم تلاش کند تا فاصله طبقاتی کمتر شود اما دموکراسی هایی که بر پایه سرمایه داری تشکیل شده به این اصل توجه ندارند و همین باعث شده که نیمی از ثروت دنیا در دست گروه محدودی از ثروتمندان باشد.

۲. هر کدام از کلمات زیر بیانگر کدام ویژگی از حکومت کشور ماست.

"جمهوری": جمهوری است از آن جهت که رای و دخالت مردم در آن نقش محوری دارد.

"اسلامی": اسلامی است از آن جهت که بر اساس قوانین اسلام عمل می شود.

نمونه سؤالات درس پانزدهم

آیات و روایات:

۱. بر اساس آیه " فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لَنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ "

الف. خداوند چه مسئولیت هایی برای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم تعیین کرده است؟

۱. از خطای مسلمانان بگذرد. ۲. برای مسلمانان از خدا طلب آمرزش کند.

۳. با مسلمانان مشورت کند. ۴. در انجام تصمیم نهایی بر خدا توکل کند.

ب. به کدام مسئولیت رهبر اشاره دارد؟ تصمیم گیری بر اساس مشورت

۲. بر اساس آیه " يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا "

الف. خداوند چه مسئولیت هایی برای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم تعیین کرده است؟

۱. تقوای الهی داشته باشد. ۲. از کافران و منافقان پیروی نکند.

ب. به کدام مسئولیت رهبر اشاره دارد؟ حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان

۳. امیرالمؤمنین علی علیه السلام در "عهد نامه مالک اشتر" چه موضوعی را بیان کرده است؟ مسئولیت کارگزاران را

۴. "عهد نامه مالک اشتر" بیانگر کدام ویژگی در امیرالمؤمنین علی علیه السلام است؟ عظمت فکر و درایت آن حضرت در کشورداری

۵. از دیدگاه امیرالمؤمنین علی علیه السلام چرا رهبر باید دل خویش را نسبت به مردم مهربان کرده و با همه، دوست و مهربان باشد؟ زیرا مردم دو دسته اند: دسته ای برادر دینی او و دسته ای دیگر در آفرینش همانند او هستند.

۶. چرا امیرالمؤمنین علی علیه السلام خطاب به مالک می فرماید: در به دست آوردن رضایت عموم مردم سعی و تلاش کن نه در جلب رضایت خواص؟ زیرا با وجود رضایت عمومی، خشم خواص به او آسیبی نمی رساند و با خشم عموم مردم، رضایت خواص سودی نمی بخشد.

۷. از دیدگاه امیرالمؤمنین علی علیه السلام چرا رهبر باید کسانی را که از دیگران عیب جویی می کنند، از خود دور کند؟ زیرا مردم در نهایت عیب هایی دارند و مدیر جامعه باید بیش از همه در پنهان کردن آنها بکوشد.

۸. از دیدگاه امیرالمؤمنین علی علیه السلام چرا رهبر در قبول و تصدیق سخن چین نباید شتاب کند؟ زیرا سخن چین در لباس نصیحت ظاهر می شود اما خیانتکار است.

۹. از دیدگاه امیرالمؤمنین علی علیه السلام چرا رهبر نباید با ترسو مشورت کند؟ زیرا در انجام کارها روحیه تو را سست می کند.

۱۰. از دیدگاه امیرالمؤمنین علی علیه السلام چرا نیکوکار و بدکار در نظر رهبر نباید یکسان باشد؟ زیرا در این صورت، نیکوکاران به کار خیر، بی رغبت و بدکاران به کار بد، تشویق می شوند.

۱۱. از دیدگاه امیرالمؤمنین علی علیه السلام کدام گروه بیش از دیگران به عدالت نیازمندند و وظیفه رهبر نسبت به آنها چیست؟ طبقات محروم / عده ای افراد مورد اطمینان را انتخاب کند تا درباره وضع طبقات محروم تحقیق کنند و به او گزارش دهند. سپس برای رفع مشکلات آنها عمل کند.

۱۲. از دیدگاه امیرالمؤمنین علی علیه السلام راه غافلگیر کردن دشمن کدام است؟ پیمان شکنی دشمن بعد از پیمان بستن که رهبر نباید از آن غافل شود.

تعیین درستی یا نادرستی جملات:

۱۳. با گسترش جوامع بشری انسان ها نیاز به داشتن حکومت را درک کردند و حاکم و امیر داشتند. نادرست

۱۴. ولی فقیه نائب و جانشین رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و امامان علیهم السلام است. درست

۱۵. رهبر باید با مشورت با نخبگان تصمیم های لازم را بگیرد. درست

۱۶. امروزه زندگی اشرافی رؤسای جمهور و پادشاهان با هزینه شخصی یا با استفاده از اموال عمومی، یک امر عادی است، پس اگر رهبر جامعه اسلامی نیز چنین بود اشکالی ندارد. نادرست

۱۷. و بدون حضور و مشارکت مردم حکومت اسلامی دست آوردی نخواهد داشت. درست

۱۸. بر اساس فرمان خداوند، فقط رهبران جامعه اسلامی نسبت به مردم مسئول اند. نادرست
کامل کردن:

۱۹. هر حکومتی بر پایه یک بینش خاص که توسط تبلیغ می شود به وجود می آید.
رهبران فکری آن جامعه

۲۰. احکام اجتماعی اسلام نیازمند است. مدیریت و پشتوانه حکومتی

۲۱. مردم می خواهند در سایه قوانین اسلام به برسند. رستگاری

۲۲. و ، سایر مردم را
به پیمودن راه فرا می خواند. کمال / عدالت

۲۳. همبستگی اجتماعی، کشور را قوی می کند و به رهبری امکان را می دهد.
اجرای برنامه های اسلامی

کوتاه پاسخ:

۲۴. رهبر جامعه اسلامی برای اجرای احکام و دستورات الهی در جامعه چه اقداماتی انجام می دهد؟
رهبر جامعه اسلامی تلاش می کند جامعه مطابق دستورات دین اداره شود و مردم از مسیر قوانین
الهی خارج نشوند.

۲۵. کدام وظیفه رهبر باعث می شود مردم از مسیر قوانین الهی خارج نشوند؟ تلاش برای اجرای
احکام و دستورات الهی در جامعه

۲۶. رهبر جامعه اسلامی در زمینه حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان چه اقداماتی
انجام می دهد؟ رهبر جامعه اسلامی با دعوت مردم به استقامت و پایداری و بستن راه های سلطه تلاش
می کند عزت و استقلال و کشور از دست نرود.

۲۷. یکی از روش های کشورهای بیگانه، به خصوص قدرت های بزرگ برای سلطه بر کشورهای
دیگر چیست؟ فشار اقتصادی و روانی

۲۸. اداره یک جامعه و رهبری آن به سوی پیشرفت و عدالت و تعالی چگونه ممکن است؟ با بهره
گیری از اندیشه های اندیشمندان و متخصصان

۲۹. نهادهای کشوری که امروزه در کشور ما به رهبری پیوسته مشورت می دهند را نام ببرید.

■ مجمع تشخیص مصلحت نظام — مجلس شورای اسلامی — جامعه مدرسین حوزه علمیه قم

■ شورای عالی انقلاب فرهنگی — شورای عالی امنیت ملی — شورای عالی حوزه های علمیه

۳۰. چگونه مردم میتوانند مقابله با مشکلات داخلی و خارجی را برای رهبر فراهم کنند؟ با استقامت و پایداری در برابر مشکلات

۳۱. چه عاملی را از ابتدای انقلاب تا کنون عامل مقاومت کشور در برابر مشکلات داخلی و خارجی می دانید؟ استقامت و پایداری مردم در برابر مشکلات

۳۲. برای تصمیم گیری صحیح در برابر قدرت های ستمگر دنیا، چه عاملی ضروری است؟ اطلاع از شرایط سیاسی و اجتماعی جهان

۳۳. مردم در چه صورتی تلاش می کنند رهبر را هیچ وقت، مخصوصا در سختی ها تنها نگذارند؟ در صورتی که آنان را در مسیر کمال و عدالت هدایت کند.

۳۴. پایه و اساس پیشرفت در نظام و حکومت اسلامی، چیست؟ مشارکت و همراهی مردم

۳۵. چه عاملی به سرعت یک حکومت را از پای در می آورد و سلطه گران را بر کشور مسلط می کند. تفرقه و پراکندگی

۳۶. سوار شدگان در کشتی می توانند مثالی برای کدام مسئولیت مردم نسبت به رهبر باشند؟ مشارکت در نظام همگانی

۳۷. چرا همه افراد جامعه اسلامی نسبت به یکدیگر مسئول اند و باید یکدیگر را امر به معروف و نهی از منکر کنند؟ زیرا اگر گناهی در جامعه رواج پیدا کند، هم گناهکاران عذاب می شوند و هم تمام کسانی که سکوت کرده اند باید پاسخگو باشند.

۳۸. چه عاملی سبب می شود که رهبر، همه افراد جامعه را پشتیبان خود بداند و هدایت جامعه به سمت وظایف اسلامی برای رهبر جامعه آسان تر شود؟ مشارکت در نظام همگانی

۳۹. خرید کالای ایرانی جزء کدام مسئولیت مردم نسبت به رهبر است؟ اولویت دادن به اهداف اجتماعی

۴۰. کارگزاران چه کسانی هستند؟ همان مسئولان جامعه اند که امروزه امور سه قوه مقننه، مجریه و قضائیه را بر عهده دارند.

۴۱. وظیفه کارگزاران چیست؟ کارگزاران یاران و کمک کنندگان به رهبرند.

۴۶. اگر کارگزاران وظایف خود را به خوبی بشناسند و به درستی اجرا کنند چه نتیجه ای خواهد داشت؟ اعتماد مردم به حکومت روز به روز افزایش می یابد.

۴۷. اگر عملکرد کارگزاران غلط باشد چه نتیجه ای خواهد داشت؟ سبب افزایش و انباشته شدن مشکلات و ناکارآمدی حکومت خواهد شد.
تعریف اصطلاحات

۴۸. مردم سالاری دینی: حکومتی که رای و دخالت مردم در آن نقش محوری دارد و بر اساس قوانین اسلام اداره می شود.

تشریحی:

۴۹. وظایف رهبر را بر اساس آیات و روایات بنویسید. ۱. تلاش برای اجرای احکام و دستورات الهی در جامعه ۲. حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان ۳. تصمیم گیری بر اساس مشورت ۴. ساده زیستی

۵۰. مسئولیت های مردم نسبت به رهبر را نام ببرید. ۱. وحدت و همبستگی اجتماعی ۲. استقامت و پایداری در برابر مشکلات ۳. افزایش آگاهی های سیاسی و اجتماعی ۴. مشارکت در نظام همگانی ۵. اولویت دادن به اهداف اجتماعی

۵۱. از وظایف رهبر "حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان" را توضیح دهید.
کشورهای بیگانه، به خصوص قدرت های بزرگ، همواره درصدد سلطه بر کشورهای دیگرند و از روش های مختلف برای رسیدن به این هدف استفاده می کنند یکی از روش های آنان فشار اقتصادی و روانی است. رهبر جامعه اسلامی با دعوت مردم به استقامت و پایداری و بستن راه های سلطه تلاش می کند عزت و استقلال و کشور از دست نرود.

۵۲. از وظایف رهبر "تصمیم گیری بر اساس مشورت" را توضیح دهید. اداره یک جامعه و رهبری آن به سوی پیشرفت و عدالت و تعالی با بهره گیری از اندیشه های اندیشمندان و متخصصان میسر است. رهبر باید با مشورت با نخبگان تصمیم های لازم را بگیرد. در کشور ما امروزه علاوه بر افراد، نهادهای مختلفی هم به رهبری پیوسته مشورت می دهند. مانند:

■ مجمع تشخیص مصلحت نظام — مجلس شورای اسلامی — جامعه مدرسین حوزه علمیه قم

■ شورای عالی انقلاب فرهنگی — شورای عالی امنیت ملی — شورای عالی حوزه های علمیه

۵۳. "ساده زیستی" را به عنوان یکی از وظایف رهبر توضیح دهید. رهبر به دنبال توسعه مال و ثروت و تشکیل یک زندگی اشرافی و تجملاتی حتی از طریق مشروع نیست و با اینک امروزه زندگی اشرافی رؤسای جمهور و پادشاهان با هزینه شخصی یا با استفاده از اموال عمومی، یک امر عادی است. مانند:

● داشتن خانه های گران قیمت ● داشتن ده ها اتومبیل شیک

● استفاده از بهترین سرویس ها و مبلان در خانه ● برگزاری مهمانی های پرهزینه

● استراحت و تفریح در زیباترین سواحل و جزایر دنیا ● و شرکت در مجالس لهو

ولی رهبر با الگو قرار دادن اولیای دین، همواره یک زندگی ساده را دنبال می کند.

۵۴. از مسئولیت های مردم نسبت به رهبر "افزایش آگاهی های سیاسی و اجتماعی" را توضیح دهید. برای تصمیم گیری صحیح در برابر قدرت های ستمگر دنیا، اطلاع از شرایط سیاسی و اجتماعی جهان ضروری است. عمل ما باید طوری باشد که بیشتری ضربه را به مستکبران و نقشه های تفرقه افکنانه آنان بزنیم و خود کمترین آسیب را ببینیم.

۵۵. چرا مسئولیت رهبر جامعه اسلامی با سایر رهبران متفاوت است؟ چون مردم می خواهند در سایه قوانین اسلام به رستگاری برسند. و از طرفی نگاه مردم هم به رهبر متفاوت است؛ او را پیشوایی می دانند که با قدم گذاشتن در مسیر کمال و عدالت، سایر مردم را به پیمودن راه فرا می خواند.

۵۶. از مسئولیت های مردم نسبت به رهبر "وحدت و همبستگی اجتماعی" را توضیح دهید. همبستگی اجتماعی، کشور را قوی می کند و به رهبری امکان اجرای برنامه های اسلامی را می دهد. همان طور که تفرقه و پراکندگی، به سرعت یک حکومت را از پای در می آورد و سلطه گران را بر کشور مسلط می کند.

۵۷. از مسئولیت های مردم نسبت به رهبر "استقامت و پایداری در برابر مشکلات" را توضیح دهید. مردم باید با استقامت خود، در برابر مشکلات بزرگ و کوچکی که در مسیر استقلال و کمال با آنها رو به رو می شوند، توان مقابله با مشکلات داخلی و خارجی را برای رهبر فراهم کنند. مانند تهاجمات که علیه کشور ما از ابتدای انقلاب اسلامی شده است.

۵۸. در برابر قدرت های ستمگر دنیا عمل ما بر اساس آگاهی سیاسی و اجتماعی باید چگونه باشد؟ عمل ما باید طوری باشد که بیشتری ضربه را به مستکبران و نقشه های تفرقه افکنانه آنان بزنیم و خود کمترین آسیب را ببینیم.

۵۹. از مسئولیت های مردم نسبت به رهبر "مشارکت در نظام همگانی" را توضیح دهید. بر اساس فرمان خداوند، همه افراد جامعه اسلامی نسبت به یکدیگر مسئول اند. مانند سوار شدگان در کشتی. همه ما باید باید ناظر بر فعالیت های اجتماعی باشیم و در صورت مشاهده گناه توسط هر کس، وظیفه امر به معروف و نهی از منکر را با روش درست انجام دهیم. زیرا اگر گناهی در جامعه رواج پیدا کند، هم گناهکاران عذاب می شوند و هم تمام کسانی که سکوت کرده اند باید پاسخگو باشند. این مشارکت سبب می شود که رهبر، همه افراد جامعه را پشتیبان خود بداند و هدایت جامعه به سمت وظایف اسلامی برای رهبر جامعه آسان تر شود.

۶۰. از مسئولیت های مردم نسبت به رهبر "اولویت دادن به اهداف اجتماعی" را توضیح دهید. گاهی اهداف و آرمان های اجتماعی در برابر منافع فردی قرار می گیرند، در این صورت باید بتوانیم از منافع فردی خود بگذریم و برای اهداف اجتماعی تلاش کنیم. مثلاً نتایج خرید کالای ایرانی باعث می شود کارخانه های داخلی به تولید خود ادامه دهند، صدها کارگر بیکار نشوند، غیر مستقیم باعث کاهش بیکاری شود و کمک خوبی به حکومت و رهبری است که بتواند در اداره جامعه موفق تر شوند.

۶۱. چهار مورد از محاسن خرید کالای ایرانی را بنویسید. خرید کالای ایرانی باعث می شود کارخانه های داخلی به تولید خود ادامه دهند، صدها کارگر بیکار نشوند، غیر مستقیم باعث کاهش بیکاری شود و کمک خوبی به حکومت و رهبری است که بتوانند در اداره جامعه موفق تر شوند.

۶۲. با توجه به اینکه برخی کالاهای خارجی از کالاهای ایرانی عمر بیشتر و کیفیت بالاتری دارند آیا خرید کالای ایرانی به نفع ما هست؟ گاهی اهداف و آرمان های اجتماعی در برابر منافع فردی قرار می گیرند، در این صورت باید بتوانیم از منافع فردی خود بگذریم و برای اهداف اجتماعی تلاش کنیم. مثلاً نتایج خرید کالای ایرانی باعث می شود کارخانه های داخلی به تولید خود ادامه دهند، صدها کارگر بیکار نشوند، غیر مستقیم باعث کاهش بیکاری شود و کمک خوبی به حکومت و رهبری است که بتوانند در اداره جامعه موفق تر شوند.

۶۳. مستکبران در جهان امروز با قدرت و امکانات خود به دنبال چه اهدافی هستند و چرا؟ تا آینده جهان را مطابق خواسته های خود که در زیر می آید شکل دهند.

- ❖ سرکوب اندیشه مهدویت
- ❖ سرکوب اصل و اساس دینداری
- ❖ سرکوب عدالت خواهان
- ❖ زیر سوال بردن اصل امامت و عقیده به ظهور امام عصر علیه السلام

۶۴. فواید تشکیل حکومت اسلامی در دوره غیبت چیست؟

- آرمان حکومت اسلامی آمادگی برای ظهور است.
- امکان مقابله با توطئه ها و تهاجم ها را فراهم می کند.
- و به معتقدان و پیروان امام عصر علیه السلام امکان می دهد که آرمان مهدویت را در جهان گسترش دهند.

۶۵. چند مثال برای امکاناتی که برای گسترش آرمان مهدویت در جهان لازمند و وجود حکومت اسلامی برای داشتن آن ضروری است را بنویسید.

- ❖ استفاده از رسانه های تبلیغی مثل رادیو و تلویزیون
- ❖ گسترش حوزه های علمیه و تربیت استادان و دانشمندان
- ❖ توسعه برنامه های آموزشی و پژوهشی مدارس و دانشگاه ها
- ❖ مقابله با تبلیغات دشمنان و افشای توطئه های آنان
- ❖ تشکیل پایگاه و مرکزی برای طرفداران مهدویت در سراسر جهان برای مراجعه به این پایگاه و استفاده از امکانات لازم فرهنگی و علمی آن

تعیین گزینه درست

۶۶. رهبر جامعه اسلامی برخلاف رؤسای جمهور و پادشاهان امروزی از کدام ویژگی برخوردار است؟

الف. با مشورت با نخبگان تصمیم های لازم را می گیرد.

ب. با الگو قرار دادن اولیای دین، همواره یک زندگی ساده را دنبال می کند. ☆

۶۷. چه عاملی به سرعت یک حکومت را از پای در می آورد و سلطه گران را بر کشور مسلط می کند؟

الف. زندگی اشرافی و تجملاتی ب. تفرقه و پراکندگی ☆

۶۸. مشارکت در نظارت همگانی چه ثمری دارد؟

الف. رهبر افراد جامعه را پشتیبان خود بداند و هدایت جامعه به سمت انجام و ظایف اسلامی برای رهبر آسان تر شود. ☆

ب. کشور را قوی می کند و به رهبری امکان می دهد که برنامه های اسلامی را به اجرا درآورد.

۶۹. امام علی علیه السلام در نامه به مالک اشتر، مهربانی با چه کسانی را توصیه می کند و علت آن را چگونه تبیین می کند؟

الف. محرومان جامعه - مهربانی با مردم خشم خواص را فرو می نشاند و رضایت عمومی را به همراه دارد.

ب. مردم - چون آنان یا برادر دینی تو هستند و یا در آفرینش همانند تو هستند. ☆

۷۰. خرید کالای ایرانی که سبب رونق کارخانه های داخلی می شود، به کدام مسئولیت مردم نسبت به رهبر، اشاره دارد؟

الف. اولویت دادن به اهداف اجتماعی ☆ ب. استقامت و پایداری در برابر مشکلات

درس شانزدهم: عزت نفس

- عزت نفس
- از مهم ترین قدم ها در مسیر کمال است.
 - قرآن بیش از ۹۵ بار خدا را با آن توصیف کرده است. (عزیز)
 - معصومین علیهم السلام این صفت را از فضایل اخلاقی دانسته اند.
 - اگر در وجود ما شکل بگیرد مانع بسیاری از زشتی ها خواهد شد.
 - نقطه مقابل ذلت است.

معنی عزت: "نفوذ ناپذیری" و "تسلیم نبودن"

خداوند عزیز است؛ یعنی کسی نمی تواند در اراده او نفوذ نماید و او را تسلیم خود کند.

معنی ذلت: نفوذ پذیری و مغلوب و تسلیم بودن (نقطه مقابل عزت)

انسان عزیز کسی است که:

- ✓ در برابر مستکبران و ظالمان می ایستد.
- ✓ و همچنین در مقابل هوی و هوس خود، مقاومت می کند و تسلیم نمی شود.
- ✓ او زیر بار عملی که روحش را آزرده کند و او را حقیر و کوچک سازد، نمی رود.

انسان ذلیل کسی است که:

- ❖ در برابر مستکبران و زورگویان تن به خواری می دهد.
- ❖ هر فرمانی را می پذیرد.
- ❖ تسلیم هوی و هوس خویش است.
- ❖ و هر کاری که موافق هوی و هوس او باشد انجام می دهد هر چند که آن کار روحش را آلوده کند.

تدبر در قرآن صفحه ۱۹۷

در آیات بیندیشید و راه دستیابی به عزت را بیان کنید:

۱. من کان یرید العزة فله العزة جميعا

هرکس عزت می خواهد [بداند] که هر چه عزت هست، از آن خداست.

پیام: عزت از آن خداست و هر کس طالب عزت است باید آن را از خدا بخواهد و رو به سوی خدا بیاورد.

۲. للذین احسنوا الحسنی و زیادة و لایرھق وجوھھم قتر و لا ذلة.

برای کسانی که نیکوکاری پیشه کردند، پاداشی نیک و چیزی افزون تر است و بر چهره آنان غبار خواری و ذلت نمی نشیند.

پیام: نیکوکاری و پایبندی به عمل صالح باعث می شود به انسان ذلت و خواری نرسد.

و الذین کسبوا السيئات جزاء سيئة بمثلها و ترھقھم ذلة.

آنان که بدی پیشه کردند، جزای بد به اندازه عمل خود می بینند و بر چهره آنان غبار ذلت می نشیند.

پیام: بدی پیشه کردن و گام برداشتن در مسیر گناه باعث می شود انسان ذلیل و خوار شود.

راه پیشنهادی قرآن برای رسیدن به عزت:

۱. رو آوردن به سوی خدا و بندگی و عبادت او.

۲. نیکوکاری و پایبندی به عمل صالح و دوری از گناه.

۱. شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک	} راه های تقویت عزت طبق آیات قرآن و سیره معصومین علیهم السلام
۲. توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او	

۱. شناخت ارزش خود و نفروختن خویش به بهای اندک:

همان طور که اگر طلا داشته باشیم و بخواهیم بفروشیم، در صورتی فریب نمی خوریم و به قیمت واقعی می فروشیم که، بدانیم این که داریم، طلاست و از قیمت آن اطلاع داشته باشیم. (شناخت)

اگر انسان جایگاه خود را در نظام خلقت بداند هرگز خود را به بهای اندک نخواهد فروخت.

آیات و روایات در مورد جایگاه انسان در نظام خلقت که دانستن آن موجب تقویت عزت نفس است.

خداوند در قرآن: ما فرزندان آدم را کرامت بخشیدیم و بر بسیاری از مخلوقات برتری دادیم.

خداوند در قرآن: ای فرزند آدم این مخلوقات را برای تو آفریدم و تو را برای خودم.

خداوند در قرآن: خداوند به انسان وعده دیدار داده

و بهشتی به وسعت همه آسمان ها و زمین برایش آماده کرده است.

بهشتی که در آن انسان به هر آرزویی که تمنا می کند، می رسد.

حتی به آن زیبایی هایی که خودش نمی شناسد و خدا می داند، دست می یابد.

امام علی علیه السلام: انه ليس لانفسكم ثمن الا الجنة فلا تتبعوها الا بها

همانا بهایی برای جان شما جز بهشت نیست، پس [خود را] به کمتر از آن نفروشید.

۲. توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او:

خدایی که خالق تمام هستی است، سرچشمه و منبع همه قدرت ها و عزت هاست. (علت)

او وجود شکست ناپذیری است که هیچ کس توانایی ایستادن در برابر قدرت او را ندارد. (علت)
(معنای عزیز)

بنابراین هرکس به دنبال عزت است، باید خود را به این سرچشمه وصل کند. (معلول)

امام علی علیه السلام: در وصف انسان هایی که عزت خود را در بندگی خدا یافته اند.

خالق در نظر آنان بزرگ است (علت) از این جهت، غیر خدا در نظرشان کوچک است. (معلول)

وقتی انسان به این شناخت و ایمان رسید که خدا بزرگ است و غیر خدا کوچک؛ به طور طبیعی

➤ تسلیم خدا می شود.

➤ بندگی او را می پذیرد.

➤ و در مقابل غیر خدا عزیز و تسلیم ناپذیر باقی می ماند.

به همین دلیل امام علی علیه السلام فرمودند: بنده کسی مثل خودت نباش، زیرا خداوند تو را آزاد آفریده است.

اسوه های عزت در برابر ستمگران (همه مرتبط با آیه من كان يريد العزة فلله العزة جميعا) و (حدیث خالق جهان در نظر آنان بزرگ است، از این جهت غیر خدا در نظرشان کوچک است).

پیشوایان ما با تکیه به بندگی خداوند و پیوند با او در سخت ترین شرایط عزتمندانه زندگی کردند.

۱. سخن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم زمانی که در محاصره مشرکان مکه بود و جز حضرت ابوطالب علیه السلام و حضرت خدیجه سلام الله علیها و یاران اندک و فقیر پشتوانه ای نداشت، به بزرگان مکه که به او وعده ثروت و قدرت و ریاست بر شهر مکه را می دادند، فرمود: "اگر اینان خورشید را در دست راستم و ماه را در دست چپم بگذارند، از راه حق دست برنمی دارم و تسلیم نمی شوم".

۲. وقتی یزید با بیش از سی هزار جنگجو امام حسین علیه السلام را محاصره کردند و از او خواستند با یزید بیعت کند، فرمود: "مرگ با عزت از زندگی با ذلت، برتر است."

۳. **حضرت زینب** سلام الله علیها پس از تحمل انبوه مصائب و سختی، در پاسخ به جمله تحقیر آمیز عبیدالله بن زیاد، حاکم کوفه که گفت: دیدی خدا چه بر سر خاندان شما آورد؟ با قدرت فرمود: [در این واقعه] **جز زیبایی ندیدم**.

چگونگی تسلیم شدن در برابر تمایلات پست

هر انسان در درون خود، گاه و بی گاه با تمایلات و خواسته هایی **نامشروع** (گناه) رو به رو می شود، که **پاسخ مثبت دادن** به آنها عزت نفس را ضعیف می کند و انسان را به سوی خواری و ذلت سوق می دهد. اگر این پاسخ مثبت دادن به خواسته های نامشروع **ادامه یابد**، خواری و ذلت انسان را **احاطه** می کند به طوری که در برابر هر خواست نامشروع درونی و بیرونی مقاومت نمی کند و به سرعت تسلیم می شود.

بهترین زمان برای پاسخ منفی دادن به این تمایلات گاه و بی گاه **نوجوانی و جوانی** است، زیرا:

- در این دوره سنی، انسان هنوز به گناه **عادت نکرده** و خواسته های نامشروع، در وجود او ریشه دار نشده است.
- به تعبیر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم چنین کسی به **آسمان نزدیک تر** است **یعنی** گرایش به خوبی ها در او قوی تر است.

بنابراین نوجوان و جوان، بهتر از هر کس می تواند ایستادگی در برابر تمایلات منفی را تمرین کند و عزت نفس خود را تقویت نماید.

تمایلات (خود) عالی

انواع تمایلات در انسان (خود) ← تمایلات (خود) دانی

۱. **تمایلات (خود) عالی و برتر:** مثل تمایل به دانایی، عدالت، شجاعت، حیا، ایثار و حسن خلق (هدف های پایان ناپذیر و اخروی)

❖ این تمایلات مربوط به **روح الهی** و **معنوی** انسان هستند.

❖ ما با رسیدن به آنها **احساس موفقیت** و **کمال** می کنیم.

❖ و از آنها **لذت** می بریم.

۲. **تمایلات (خود) دانی:** مانند تمایل به ثروت، شهرت، غذاهای لذیذ، زیورآلات و رفاه مادی (هدف های پایان پذیر و دنیوی)

❖ این تمایلات مربوط به **بعد حیوانی و دنیایی** انسان هستند.

❖ وقتی به اینها دست می یابیم، از آنها **لذت** می بریم و خوشحال می شویم.

❖ به طور طبیعی انسان به این قبیل امور **میل** دارد و علاقه نشان می دهد **زیرا** اینها لازمه

زندگی در دنیا هستند و بدون آنها یا نمی توان زندگی کرد یا زندگی سخت و مشکل می شود.

❖ این تمایلات در ذات خود **بد نیستند**، اما نسبت به بعد معنوی و الهی بسیار ناچیز و **پایین ترند** و

قابل مقایسه با آن تمایلات نیستند.

تمایلات دانی زمانی بد می شوند که انسان آنها را **اصل و اساس** زندگی خود قرار دهد و فقط در فکر رسیدن به آنها باشد و از تمایلات الهی خو **غافل** باشد.

راه بهره مندی از تمایلات دانی در جهت تمایلات عالی

حد و مرز توجه به این تمایلات را خدا می داند.

و با **احکام** خود چگونگی بهره مندی از این تمایلات را مشخص کرده است. (واجبات و محرمات)

تا انسان بتواند در **عین بهره مندی** از آنها به **رشد** و **کمال واقعی** خود برسد.

دعوت های درونی انسان

۱. دعوت عقل و وجدان (نفس لواحه): از ما می خواهد (دعوت به تقویت عزت نفس)

❖ در **حد نیاز** به تمایلات دانی پاسخ دهیم.

❖ و فرصتی فراهم کنیم که تمایلات معنوی در ما **پرورش** یافته و وجودمان را **فرا بگیرند**.

۲. دعوت هوی و هوس (نفس اماره): از ما می خواهد (دعوت به ذلت)

❖ **فقط** به تمایلات بعد حیوانی سرگرم و مشغول باشیم (دانی)

❖ و از تمایلات عالی و برتر **غافل** بمانیم.

انسانی که به هوی و هوس پاسخ مثبت می دهد و تسلیم می شود قدم در وادی ذلت گذاشته و از راه رشد باز می ماند.

بعد از این مرحله، وقتی در برابر ستمگران و قدرتمندان قرار گرفت، زیر بار ذلت می رود و تسلیم خواسته های آنان می شود.

پس کسی که در مقابل دیگران تن به ذلت می دهد، **ابتدا** در مقابل تمایلات پست درون خود شکست خورده و تسلیم شده و سپس در برابر خواسته های زورگویان و قدرتمندان تسلیم شده و مغلوب گردیده است.

اکثر مجرمان و **گناهکاران** افرادی هستند که عزت نفس ندارند یا عزت نفس بسیار پایینی دارند. ولی

اکثر انسان های مفید و **نیکوکار** جامعه دارای عزت نفس بالایی هستند و کمتر مرتکب گناه می شوند. (ارتباط مستقیم بین عزت نفس و اعمال و رفتار انسان)

با توجه به آیات و احادیث و نکاتی که در درس آمده، جاهای خالی را تکمیل کنید. (بعد از فلش در اینجا اشاره به نتیجه و ثمره دارد).

تسلیم و بندگی خداوند ← عزت نفس

احساس حضور در پیشگاه خداوند ← عزت نفس، دوری از گناه و پیروی نکردن از نفس اماره، توجه به خود عالی و نفس لوازمه.

غفلت از خداوند ← ذلت نفس و افتادن در دام گناه و گرفتار شدن به خود دانی و نفس اماره (نفس امر کننده به بدی)

عزت نفس ← حفظ پیمان با خدا و باقی ماندن بر عزم و تصمیم.

ذلت نفس ← شکستن عهد و پیمان هایی که با خدا بسته و سستی در عزم و تصمیم.

فقیری که دارای عزت نفس باشد گدایی نمی کند. گدا، ابتدا در خود شکسته و ذلیل شده و سپس گدایی می کند. جوانی که عزت نفس دارد، در برابر گناه نمی شکند.

انسان عزیز در برابر ظالم و ستمگر شکست ناپذیر و در برابر مردم متواضع و فروتن است.

شعر صفحه ۲۰۳

خارکش نماد انسان با عزت نفس بالا

نوجوانی که با او حرف می زند کسی که معنای عزت نفس را ندانسته و آن را ذلت می شمرد و عزت را در مال و ثروت می داند.

نمونه سؤالات درس شانزدهم

آیات و روایات

۱. با توجه به آیه شریفه "من کان یرید العزة فله العزة جمیعا" راه دستیابی به عزت را بنویسید. عزت از آن خداست و هر کس طالب عزت است باید آن را از خدا بخواهد و رو به سوی خدا بیاورد.

۲. با توجه به آیه شریفه "للذین احسنوا الحسنی و زیادة و لایرھق وجوھهم قتر و لا ذلة" راه دستیابی به عزت را بنویسید. نیکوکاری و پایبندی به عمل صالح، باعث می شود به انسان ذلت و خواری نرسد.

۳. با توجه به آیه شریفه "و الذین کسبوا السيئات جزاء سيئة بمثلها و ترھقهم ذلة" راه دستیابی به عزت را بنویسید. بدی پیشه کردن و گام برداشتن در مسیر گناه باعث می شود انسان ذلیل و خوار شود.

۴. اینکه خداوند در قرآن می فرماید: "ما فرزندان آدم را کرامت بخشیدیم و بر بسیاری از مخلوقات برتری دادیم." به چه علت است؟ تا انسان جایگاه خود را در نظام خلقت و در نزد خدا بداند، که باعث تقویت عزت نفس او می شود، تا خود را به بهای اندک نفروشد.

۵. اینکه خداوند در قرآن می فرماید: "ای فرزند آدم این مخلوقات را برای تو آفریدم و تو را برای خودم"

الف. بیانگر چیست؟ بیانگر جایگاه بالای انسان در نظام خلقت و در نزد خداست.

ب. چه اثری برای انسان دارد؟ باعث تقویت عزت نفس او می شود تا خود را به بهای اندک نفروشد.

۶. خداوند در قرآن برای اینکه انسان جایگاه خود را نزد خدا بداند و عزتش تقویت شود چه وعده ای داده است؟ خداوند به انسان وعده دیدار داده و بهشتی به وسعت همه آسمان ها و زمین برایش آماده کرده است. بهشتی که در آن انسان به هر آرزویی که تمنا می کند، می رسد؛ حتی به آن زیبایی هایی که خودش نمی شناسد و خدا می داند، دست می یابد.

۷. منظور امام علی علیه السلام از اینکه فرمودند: "انه ليس لانفسكم ثمن الا الجنة فلاتبيعوها الا بها" چیست؟ انسان جایگاه بالایی دارد در نظام خلقت و نباید خود را به بهای اندک بفروشد.

۸. طبق سخن امام علی علیه السلام نتیجه اینکه خالق در نظر انسان بزرگ باشد چیست؟ غیر خدا در نظرش کوچک شده و عزت را در بندگی خدا می یابد.

۹. چرا امام علی علیه السلام فرمودند: "بنده کسی مثل خودت نباش، زیرا خداوند تو را آزاد آفریده است." زیرا نتیجه طبیعی این نگرش که غیر خدا شایسته بندگی نیست باعث می شود انسان تسلیم خدا شود، بندگی او را بپذیرد و در مقابل غیر خدا عزیز و تسلیم ناپذیر باقی بماند.

۱۰. این سخن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم که "اگر اینان خورشید را در دست راستم و ماه را در دست چپم بگذارند، از راه حق دست برنمی دارم و تسلیم نمی شوم".

الف. به چه کسانی گفته شده است و چرا؟ به بزرگان مکه زیرا به ایشان وعده ثروت و قدرت و ریاست بر شهر مکه را می دادند در حالی که ایشان عزت را در بندگی خدا می دیدند.

ب. بیانگر چه صفتی در اوست و علت آن چیست؟ عزت نفس در برابر ستمگران/ چون عزت را در بندگی خدا می دیدند.

۱۱. این سخن امام حسین علیه السلام که: "مرگ با عزت از زندگی با ذلت، برتر است."

الف. چه زمانی گفته شده است؟ وقتی از او خواستند با یزید بیعت کند.

ب. بیانگر چه ویژگی در اوست؟ عزت نفس در برابر ستمگران

۱۲. حضرت زینب سلام الله علیها چرا در سختی ها و مصائب کربلا، در برابر ابن زیاد فرمودند: "[در این واقعه] جز زیبایی ندیدم."؟ ایشان در برابر ستمگران عزت نفس داشتند و عزت را در بندگی خدا می دیدند.

تعیین درستی یا نادرستی جملات

۱۳. علت اینکه برخی خالق، در نظرشان بزرگ است و از این جهت، غیر خدا در نظرشان کوچک است این است که اینها عزت خود را در بندگی خدا یافته اند. درست

۱۴. اگر حد و مرز تمایلات دانی را رعایت کنیم باعث رشد و کمال واقعی ما می شوند. درست

۱۵. کسی که در مقابل دیگران تن به ذلت می دهد، ابتدا در مقابل تمایلات پست درون خود شکست خورده و تسلیم شده و سپس در برابر خواسته های زورگویان و قدرتمندان تسلیم شده و مغلوب گردیده است. درست

۱۶. میان سالی بهترین زمان برای پاسخ منفی دادن به تمایلات نامشروع است. نادرست

کامل کردن:

۱۷. یکی از مهم ترین قدم ها در مسیر کمال است. عزت نفس

۱۸. اگر در وجود ما شکل بگیرد مانع بسیاری از زشتی ها خواهد شد. عزت نفس

۱۹. قرآن بیش از ۹۵ بار خدا را با صفت توصیف کرده است. عزیز

۲۰. نقطه مقابل عزت است. ذلت

۲۱ و است. نفوذ ناپذیری / تسلیم نبودن

۲۲. معنی ذلت و است. نفوذ پذیری / مغلوب و تسلیم بودن

۲۳. پیشوایان ما با و در سخت ترین شرایط عزتمندانه زندگی کردند. تکیه به بندگی خداوند / پیوند با او

۲۴. انسانی که به هوی و هوس پاسخ مثبت می دهد و تسلیم می شود قدم در وادی گذاشته و از راه رشد باز می ماند. ذلت

کوتاه پاسخ:

۲۵. خداوند عزیز است به چه معناست؟ یعنی کسی نمی تواند در اراده او نفوذ نماید و او را تسلیم خود کند.

۲۶. راه های تقویت عزت بر اساس آیات قرآن و سیره معصومین علیهم السلام کدامند؟

۱. شناخت ارزش خود و فروختن خویش به بهای اندک

۲. توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او

۲۷. شرط اصلی در حفظ عزت نفس و به بهای اندک، خود را نفروختن چیست؟ شناخت خود و جایگاه خود در نظام خلقت

۲۸. نتیجه طبیعی اینکه انسان به این شناخت و ایمان برسد که خدا بزرگ است و غیر خدا کوچک، چیست؟ تسلیم خدا می شود، بندگی او را می پذیرد و در مقابل غیر خدا عزیز و تسلیم ناپذیر باقی می ماند.

۲۹. انواع تمایلات در انسان (خود) را نام ببرید. تمایلات (خود) عالی و تمایلات (خود) دانی

۳۰. حد و مرز توجه به تمایلات دانی را چه کسی می داند؟ و چگونه تعیین شده اند؟ خدا / با احکام

۳۱. دعوت های درونی انسان را نام ببرید. ۱. دعوت عقل و وجدان یا همان نفس لواحه ۲. دعوت هوی و هوس یا همان نفس اماره

۳۲. عقل و وجدان یا همان نفس لواحه از ما چه می خواهد؟ می خواهد در حد نیاز به تمایلات دانی پاسخ دهیم و فرصتی فراهم کنیم که تمایلات معنوی در ما پرورش یافته و وجودمان را فرا بگیرند.

۳۳. هوی و هوس یا نفس اماره ما را به چه چیز دعوت می کند؟ از ما می خواهد فقط به تمایلات بعد حیوانی سرگرم و مشغول باشیم و از تمایلات عالی و برتر غافل بمانیم.

۳۴. قبل از تسلیم شدن در برابر ستمگران و قدرتمندان کدام مرحله در انسان شکل می گیرد؟ قبلش انسان به هوی و هوس پاسخ مثبت می دهد و تسلیم می شود قدم در وادی ذلت گذاشته و از راه رشد باز می ماند.

۳۵. نتیجه تسلیم و بندگی خداوند چیست؟ عزت نفس داشتن

۳۶. اگر انسان متوجه حضور در پیشگاه خداوند باشد چگونه رفتاری خواهد داشت؟ عزت نفس داشته و از گناهان دوری می کند.

۳۷. غفلت از خداوند چه نتایج به دنبال دارد؟ ذلت نفس و افتادن در دام گناه را در پی دارد.

۳۸. عزت نفس چه نتایج به دنبال دارد؟ حفظ پیمان با خدا و باقی ماندن بر عزم و تصمیم را به دنبال دارد.

۳۹. ذلت نفس چه نتایج به دنبال دارد؟ شکستن عهد و پیمان هایی که با خدا بسته و سستی در عزم و تصمیم

تعریف اصطلاحات:

۴۰. **انسان عزیز:** انسان عزیز کسی است که در برابر مستکبران و ظالمان و همچنین در مقابل هوی و هوس خویش، می ایستد، مقاومت می کند و تسلیم نمی شود. او زیر بار عملی که روحش را آزرده کند و او را حقیر و کوچک سازد، نمی رود.

۴۱. **انسان ذلیل:** انسان ذلیل کسی است که در برابر مستکبران و زورگویان تن به خواری می دهد و هر فرمانی را می پذیرد. همچنین تسلیم هوی و هوس خویش است و هر کاری که موافق هوی و هوس او باشد انجام می دهد، هر چند که آن کار روحش را آلوده کند.

۴۲. **تمایلات (خود) عالی:** تمایلاتی که مربوط به روح الهی و معنوی انسان هستند. ما با رسیدن به این تمایلات احساس موفقیت و کمال می کنیم و از آنها لذت می بریم.

۴۳. **تمایلات (خود) دانی:** این تمایلات مربوط به بعد حیوانی و دنیایی انسان هستند. وقتی به این تمایلات دست می یابیم، از آنها لذت می بریم و خوشحال می شویم، به طور طبیعی انسان به این قبیل امور میل دارد و علاقه نشان می دهد. زیرا اینها لازمه زندگی در دنیا هستند و بدون آنها یا نمی توان زندگی کرد یا زندگی سخت و مشکل می شود. این تمایلات در ذات خود بد نیستند، اما نسبت به بعد معنوی و الهی بسیار ناچیز و پایین ترند و قابل مقایسه با آن تمایلات نیستند.

تشریحی:

۴۴. **انسان عزیز و ذلیل را در سه مورد با هم مقایسه کنید.**

انسان عزیز	انسان ذلیل
در برابر مستکبران و ظالمان می ایستد	در برابر مستکبران و زورگویان تن به خواری می دهد.
همچنین در مقابل هوی و هوس خود، مقاومت می کند و تسلیم نمی شود.	تسلیم هوی و هوس خویش است.
او زیر بار عملی که روحش را آزرده کند و او را حقیر و کوچک سازد، نمی رود.	هر کاری که موافق هوی و هوس او باشد انجام می دهد هر چند که آن کار روحش را آلوده کند.

۴۵. چرا هر کس به دنبال عزت است، باید خود را به خدا وصل کند؟ (از موارد تقویت عزت نفس "توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او" را توضیح دهید.) خدایی که خالق تمام هستی است، سرچشمه و منبع همه قدرت ها و عزت هاست. او وجود شکست ناپذیری است که هیچ کس توانایی ایستادن در برابر قدرت او را ندارد. بنابراین هر کس به دنبال عزت است، باید خود را به این سرچشمه وصل کند.

۴۶. از زندگی اسوه های دین یک نمونه از حفظ عزت در برابر ستمگران بنویسید. یکی از این سه نمونه:

۱. سخن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم زمانی که در محاصره مشرکان مکه بود و جز حضرت ابوطالب علیه السلام و حضرت خدیجه سلام الله علیها و یاران اندک و فقیر پشتوانه ای نداشت، به بزرگان مکه که به او و عده ثروت و قدرت و ریاست بر شهر مکه را می دادند، فرمود: "اگر اینان خورشید را در دست راستم و ماه را در دست چپم بگذارند، از راه حق دست بر نمی دارم و تسلیم نمی شوم".

۲. وقتی یزید با بیش از سی هزار جنگجو امام حسین علیه السلام محاصره کردند و از او خواستند با یزید بیعت کند، فرمود: "مرگ با عزت از زندگی با ذلت، برتر است".

۳. حضرت زینب سلام الله علیها پس از تحمل انبوه مصائب و سختی، در پاسخ به جمله تحقیر آمیز عبیدالله بن زیاد، حاکم کوفه که گفت: دیدی خدا چه بر سر خاندان شما آورد؟ با قدرت فرمود: [در این واقعه] جز زیبایی ندیدم.

۴۷. چه ارتباطی بین عزت نفس و اعمال و رفتار انسان ها وجود دارد؟ اکثر مجرمان و گناهکاران، افرادی هستند که عزت نفس ندارند یا عزت نفس بسیار پایینی دارند. ولی اکثر انسان های مفید و نیکوکار جامعه دارای عزت نفس بالایی هستند و کمتر مرتکب گناه می شوند.

۴۸. چه می شود که انسان در برابر تمایلات پست تسلیم می شود؟ هر انسان در درون خود، گاه و بی گاه با تمایلات و خواسته هایی نامشروع (گناه) رو به رو می شود، که پاسخ مثبت دادن به آنها عزت نفس را ضعیف می کند و انسان را به سوی خواری و ذلت سوق می دهد. اگر این پاسخ مثبت دادن به خواسته های نامشروع ادامه یابد خواری و ذلت انسان را احاطه می کند به طوری که در برابر هر خواست نامشروع درونی و بیرونی مقاومت نمی کند و به سرعت تسلیم می شود.

۴۹. بهترین زمان برای پاسخ منفی دادن به تمایلات گناه و بی گاه نامشروع چه زمانی است؟ چرا؟

نوجوانی و جوانی است، زیرا:

➤ در این دوره سنی، انسان هنوز به گناه عادت نکرده و خواسته های نامشروع در وجود او ریشه دار نشده.

➤ به تعبیر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم چنین کسی به آسمان نزدیک تر است یعنی گرایش به خوبی ها در او قوی تر است.

بنابراین نوجوان و جوان، بهتر از هر کس می تواند ایستادگی در برابر تمایلات منفی را تمرین کند و عزت نفس خود را تقویت نماید.

۵۰. تمایلات (خود) عالی و برتر کدام اند با مثال بنویسید. تمایلاتی که مربوط به روح الهی و معنوی انسان هستند. ما با رسیدن به این تمایلات احساس موفقیت و کمال می کنیم و از آنها لذت می بریم. مثل: تمایل به دانایی، عدالت، شجاعت، حیا، ایثار و حسن خلق.

۵۱. تمایلات (خود) دانی کدام اند با مثال بنویسید. این تمایلات مربوط به بعد حیوانی و دنیایی انسان هستند. وقتی به این تمایلات دست می یابیم، از آنها لذت می بریم و خوشحال می شویم، به طور طبیعی انسان به این قبیل امور میل دارد و علاقه نشان می دهد. زیرا اینها لازمه زندگی در دنیا هستند و بدون آنها یا نمی توان زندگی کرد یا زندگی سخت و مشکل می شود. این تمایلات در ذات خود بد نیستند، اما نسبت به بعد معنوی و الهی بسیار ناچیز و پایین ترند و قابل مقایسه با آن تمایلات نیستند. مانند: تمایل به ثروت، شهرت، غذاهای لذیذ، زیورآلات و رفاه مادی.

۵۲. آیا تمایلات دانی بد هستند؟ توضیح دهید. این تمایلات در ذات خود بد نیستند، اما نسبت به بعد معنوی و الهی بسیار ناچیز و پایین ترند و قابل مقایسه با آن تمایلات نیستند. و وقتی بد می شوند که انسان آنها را اصل و اساس زندگی خود قرار دهد و فقط در فکر رسیدن به آنها باشد و از تمایلات الهی خو غافل باشد.

انتخاب گزینه درست

۵۳. کسانی که مصداق آیه "وترهقهم ذلّه" هستند، در مقابل کدام دشمن تسلیم شده اند و علت ذلت آنان چیست؟

الف. هوی و هوس - وجود تمایلات پست و دانی ب. هوی و هوس - شکست و حقارت درونی ☆

۵۴. برای حفظ عزت و دوری از ذلت، چگونه باید تمایلات عالی و دانی خود را تنظیم نماییم؟

الف. تمایلاتدانی بد نیستند، اما توجه به آن ها نباید مانع رشد و شکوفایی تمایلات عالی گردد.

ب. باید حد و مرز تمایلات عالی توسط انسان مشخص گردد تا موجبات رشد تمایلات عالی فراهم گردد. ☆

۵۵. تسلیم نشدن مؤمنین در برابر تمایلات نامشروع، ریشه در فهم کدام مسئله دارد و ثمره آن چیست؟

الف. "و او را بر بسیاری از مخلوقات برتری دادیم" - "خداوند تو را آزاد آفریده است"

ب. "من کان یرید العزة فله العزة جمیعا" - "غیر خدا در چشم آنها کوچک است" ☆

۵۶. پاسخ حضرت زینب سلام الله علیها پس از تحمل مشقات بسیار به حاکم کوفه که فرمود: "چیزی جز زیبایی ندیدم" به دلیل ایمان و اعتقاد به چیست؟

الف. پایداری کن همان طور که فرمان یافته ای .

ب. خالق جهان در نظر آنان بزرگ است، از این جهت غیر خدا در نظرشان کوچک است. ☆

۵۳. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: "اگر اخورشید را در دست راستم و ماه را در دست چپم بگذارند، از راه حق است که ترسیمی از پیام آیه شریفه می باشد.

الف. عزت نفس - من کان یرید العزة فله العزة جمیعا ☆ ب. مهار نفس - لا اقسم بالنفس اللوامة

درس هفدهم: زمینه های پیوند

خانواده ← مقدس ترین نهاد و بنای اجتماعی نزد خداست.
با ازدواج زن و مرد به وجود می آید و با آمدن فرزندان کامل می شود.

تدبر در قرآن صفحه ۲۰۹

۱. و من آیاته ان خلق لكم من انفسكم ازواجاً لتسكنوا اليها و جعل بينكم مودة و رحمة ان في ذلك لآيات لقوم يتفكرون.

و از نشانه های خدا آن است که همسرانی از [نوع] خودتان برای شما آفرید تا با آنها آرامش یابید و میان شما "دوستی" و "رحمت" قرار داد. همانا که در این مورد، نشانه هایی است برای کسانی که تفکر می کنند.

۲. والله جعل لكم من انفسكم ازواجاً و جعل لكم من ازواجكم بنين و حفدة و رزقكم من الطيبات اقبالاً بابل يؤمنون و بنعمة الله هم يكفرون؟

و خداوند برای شما همسرانی از [نوع] خودتان قرار داد و از همسرانتان برای شما فرزندان و نوادگانی نهاد و از پاکیزه ها به شما رزق و روزی داد. حال، آیا آنان به باطل ایمان می آورند و به نعمت الهی کفران می ورزند؟

در این آیات تفکر کنید و به سوالات پاسخ دهید.

۱. هدف از تشکیل خانواده چیست؟ برخورداری از آسایش و آرامش (لتسكنوا اليها)

۲. نوع نگاه اسلام به زن و مرد چگونه است؟ از یک جنس خلق شده اند بنابراین هیچ کدام بر دیگری برتری ندارند. (من انفسكم ازواجاً)

۳. خداوند چه چیزهایی را به عنوان آیات و نشانه های خود معرفی کرده است؟ آفرینش همسرانی از جنس خود انسان (من انفسكم ازواجاً) و ایجاد مودت و رحمت بین همسران (و جعل بينكم مودة و رحمة)

در قرآن این شخصیت انسانی زن و مرد است که اهمیت دارد.

کلمات "انس"، "انسان"، "بنی آدم" و "ناس" در قرآن به جنس خاصی تعلق ندارد و به زن و مرد، هر دو مربوط می شود. زیرا:

حقیقت انسان را روح او تشکیل می دهد و روح انسان نه مذکر است و نه مؤنث.

زن و مرد استعدادها و ویژگی های یکسان دارند و با بهره گرفتن از
به عنوان افراد نوع بشر و هدف مشترکی (قرب الهی و بهشت جاوید) ویژگی های فطری به آن
هدف مشترک می رسند.

معنای زوج بودن مرد و زن: خداوند زن و مرد را به گونه ای آفرید که زوج یکدیگر باشند؛ یعنی در کنار هم قرار گیرند و یکدیگر را کامل کنند. (نقش مکمل)

گفتیم زن و مرد ویژگی های انسانی مشترک دارند و خداوند برای هر دو هدف واحدی مشخص کرده ولی از جهت "زن بودن" و "مرد بودن" یعنی از نظر خصوصیات جسمی با هم متفاوت اند. این تفاوت ها آنها را به هم نیازمند کرده، بدون اینکه یکی بر دیگری برتری داشته باشد. زیرا برتری به تقواست و هر انسانی می تواند آن را در وجود خود پرورش دهد.

تفاوت های میان زن و مرد به دلیل: (نقش مکمل مرد و زن)

- ✓ وظایف مختلفی است که خدای حکیم بر عهده هر یک از زن و شوهر گذاشته
- ✓ تا هر کدام بتوانند در زندگی مشترک و خانوادگی نقش های خاصی را بر عهده بگیرند.
- ✓ و یک خانواده متعادل را پدید آورند.
- ✓ مثلاً توانمندی عاطفی بالای زنان برای این است که زن، با محبت مادری، فرزندان را رشد دهد.
- ✓ و قدرت جسمی بیشتر مردان به این دلیل است که بتواند با کارکردن نان آور خانواده باشد.

مهم ترین عامل پایداری خانواده درک درست از زوجیت و مکمل هم بودن زن و مرد و عمل به این درک است.

اگر همسران از این موضوع غافل باشند به سرعت در محیط خانه از هم بیگانه می شوند و با پیش آمدن کوچک ترین تنش از هم جدا می شوند.

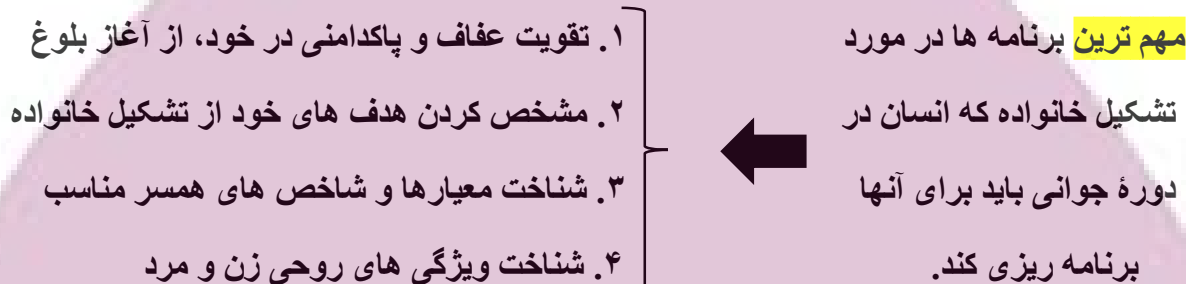
اما اگر درک متقابل از نیازهای متفاوت با آرامش در کنار یکدیگر زندگی می کنند. و به تعبیر قرآنی لباس یکدیگر می شوند. و کاستی ها و نقص های یکدیگر را می پوشانند.

پس هر جوانی باید قبل از ازدواج با آموزش نزد معلمان و مربیان مورد اعتماد به درک درستی از و مطالعه کتاب های مناسب ازدواج و زندگی خانوادگی برسد.

تا بتواند یک خانواده موفق را تشکیل دهد. (نتیجه) پس آموزش قبل از ازدواج، یکی از کلیدهای موفقیت در زندگی خانوادگی است.

انسان با رسیدن به سن بلوغ و دوره جوانی

- ❖ وارد مرحله مسئولیت پذیری می شود.
- ❖ این شایستگی را به دست می آورد که مخاطب خدا قرار گیرد.
- ❖ برای سعادت خود و خانواده ای که در آینده نزدیک تشکیل خواهد داد، برنامه ریزی کند.

تقویت عفاف و پاکدامنی از دیدگاه قرآن و عقل

- دوره بلوغ تا ازدواج حساس ترین و ارزشمندترین دوره های عمر انسان است.
- دوره گذر از کودکی و ورود به بزرگسالی و پذیرش مسئولیت های زندگی است.
- اگر نوجوان و جوان این دوره را با پاکی و پاکدامنی بگذراند و در حالی به زندگی مشترک با همسرش وارد شود که آلوده به گناه و فحشا نشده باشد، راه رسیدن به بهشت را برای خود و فرزندانش بسیار هموار کرده است.

قرآن کریم از دختران و پسران می خواهد که قبل از ازدواج،

حتماً عفاف پیشه کنند (علت) تا خداوند به بهترین صورت زندگی آنان را سامان دهد. (مغلول)

و به هیچ وجه در پی رابطه غیر شرعی چه پنهان و چه آشکار با جنس مخالف نباشند. (علت) که:

مغلول زیان آن تا قیامت دامنگیر آنان خواهد شد.

و در نسل های آنان تاثیر بدی خواهد گذاشت.

هر جوانی به طور فطری و طبیعی خواستار ازدواج با کسی است که:

- قبل از ازدواج پاکدامنی خود را حفظ کرده
- و رابطه غیر شرعی با جنس مخالف نداشته باشد.

کسی که چنین خواسته ای دارد باید خودش نیز اینگونه باشد.

همچنین هر کس که خواستار آن است تا دیگران به اعضای خانواده او نظر سوء نداشته باشند خودش هم باید چنین باشد.

نظام هستی بر عدالت استوار است. عمل هرکس، عکس العملی دارد که قسمتی از آن در این جهان ظاهر می شود و تمام آن در آخرت.

در این مسیر، پیشگیری بهتر از درمان است. برای پیشگیری از گرفتاری به بیماری فساد و گناه باید کاری کنیم در آستانه گناه قرار نگیریم.

در عصری که گسترش دهندگان فساد و فحشا از آخرین دستاوردهای علمی برای رسیدن به مقاصد شوم خود بهره می برند، باید با زیرکی و شجاعت روحی و توکل بر خداوند، راه های نزدیکی به گناه را ببندیم و بینی شیطان را بر خاک بمالیم.

اهداف ازدواج	اول: پاسخ به نیاز جنسی
بر اساس متون دینی	دوم: انس با همسر
	سوم: رشد و پرورش فرزندان
	چهارم: رشد اخلاقی و معنوی

اول: پاسخ به نیاز جنسی:

- ❖ ابتدایی ترین زمینه ازدواج، نیاز جنسی مرد و زن به یکدیگر است.
- ❖ این نیاز که احساس آن از دوران بلوغ آغاز می شود.
- ❖ اولین کشش و جاذبه را میان زن و مرد ایجاد می کند.
- ❖ و آنان را به سوی تشکیل خانواده می کشاند.
- ❖ بر اثر ازدواج و پاسخ صحیح به این نیاز هر کدام از زن و مرد به یک آرامش روانی می رسند.

دوم: انس با همسر:

- ❖ هر یک از زن و مرد علاوه بر نیاز جنسی، نیازمند به زندگی با دیگری هستند.
- ❖ و این نیاز نیز پس از بلوغ آشکار می شود.
- ❖ این نیاز به گونه ای است که اگر فردی از راه های نامشروع نیاز جنسی خود را برطرف کند، اما بدون همسر زندگی کند، باز هم یک قراری و ناآرامی او را آزار می دهد که فقط با بودن در کنار همسر برطرف می شود.

برخی از ازدواج های ناموفق هم، ریشه در موضوع دارند که زن یا مرد به این نیاز همسر خود توجهی ندارند و رفتاری آرامش بخش از خود نشان نمی دهد.

تجربه های روان شناختی گویای آن است که **توانایی زن** نسبت به مرد در ایجاد آرامش **بیشتر** است و **مبدأ آرامش** در خانه است.

سوم: رشد و پرورش فرزندان:

- ❖ خانواده **بستر رشد و بالندگی** فرزندان است.
 - ❖ و **هیچ نهادی** نمی تواند جایگزین آن شود.
 - ❖ فرزندان، **ثمره پیوند زن و مرد**
 - ❖ و تحکیم بخش **وحدت روحی** آنان است.
 - ❖ آنان **دوام وجود خود** را در فرزند می بینند.
 - ❖ و از رشد و بالندگی او **لذت** می برند.
 - ❖ کدام افتخار بالاتر از آنکه خداوند تربیت و پرورش چند تن از بندگان خود را به پدر و مادر سپرده است.
 - ❖ و احترام و اطاعت از والدین را **هم ردیف طاعت و عبودیت** خود قرار داده است.
- چون مسئولیتی که با آمدن فرزندان بر دوش پدر و مادر قرار می گیرد، سنگین و غیر قابل چشم پوشی است؛ پس تمام **فعالیت های بعدی** پدر و مادر باید به گونه ای تنظیم شود که به رشد این نهال ها و بالندگی آنها کمک کند. هر یک از استعداد های فرزندان که به خاطر بی تدبیری پدر یا مادر سرکوب شود، در پیشگاه خداوند **مجازات**ی به همراه دارد.

چهارم: رشد اخلاقی و معنوی:

- ❖ انسان به رشد و تکامل اخلاقی نیاز دارد و خانواده ، **بستر مناسب** آن است.
 - ❖ پسر و دختر جوان با تشکیل خانواده از همان ابتدا **زمینه های فساد** را از خود دور می کنند.
 - ❖ **مسئولیت پذیری** را **تجربه** می نمایند.
 - ❖ **مهر و عشق** به همسر و فرزندان را در خود پرورش می دهند.
 - ❖ با **گذشت** و مدارا و **تحمل** سختی ها و ناگواری های زندگی، به **درجات معنوی بالاتری** نایل می شوند.
 - ❖ **تربیت صحیح کودکان** و **رشد فضائل اخلاقی آنها** - اگر پدر و مادر با مسئولیت خود آشنا باشند و به آن عمل کنند - در خانواده اتفاق می افتد.
- برای داشتن ازدواجی موفق که [هم به جدایی منجر نشود] باید به هر چهار [و هم آرامش و خوشبختی را به دنبال داشته باشد،] هدف توجه کرد و هدف چهارم (رشد اخلاقی و معنوی) را در مرتبه بالاتر قرار داد.

نمونه سؤالات درس هفدهم

آیات

۱. در آیه شریفه "و من آیاته ان خلق لکم من انفسکم ازواجاً لتسکنوا الیها و جعل بینکم مودة و رحمة ان فی ذلک لآیات لقوم یتفکرون." دقت کنید و به سؤالات زیر پاسخ دهید.
- الف. هدف از تشکیل خانواده چیست؟ برخورداری از آسایش و آرامش (لتسکنوا الیها) (انس با همسر)
- ب. نوع نگاه اسلام به زن و مرد چگونه است؟ از یک جنس خلق شده اند؛ بنابراین هیچ کدام بر دیگری برتری ندارند. (من انفسکم ازواجاً)
- ج. خداوند چه چیزهایی را به عنوان آیات و نشانه های خود معرفی کرده است؟ آفرینش همسرانی از جنس خود انسان (من انفسکم ازواجاً) و ایجاد مودت و رحمت بین همسران (و جعل بینکم مودة و رحمة)
- د. برای اینکه آرامش ناشی از انس و هم صحبتی میان همسران پدید آید، خداوند دو ویژگی در میان آنان قرار داده است، آن دو ویژگی کدامند؟ مودت و رحمت
- ه. درک این ویژگی های فطری برای حفظ خانواده برای چه کسانی مقدور است؟ کسانی که تفکر کنند. (لقوم یتفکرون)
۲. با توجه به آیه شریفه "والله جعل لکم من انفسکم ازواجاً و جعل لکم من ازواجکم بنین و حفدة و رزقکم من الطیبات اقبالباطل یؤمنون و بنعمة الله هم یکفرون" به سؤالات پاسخ دهید.
- الف. آیه به کدام هدف ازدواج اشاره دارد؟ رشد و پرورش فرزندان
- ب. در این آیه چه چیزی می تواند ناسپاسی در برابر نعمت خدا باشد؟ پاسخگویی به نیازهای مربوط به ازدواج از راه ناصحیح
- ج. عبارت "من انفسکم ازواجاً" در آیه بیانگر چه موضوعی است؟ در قرآن این شخصیت انسانی زن و مرد است که اهمیت دارد و از این نظر هیچ فرقی بین زن و مرد نیست.
- د. با توجه به محتوای درس، دو پیام برای آیه بنویسید. ۱. خانواده بستر رشد و بالندگی فرزندان است. ۲. فرزند ثمره پیوند زن و مرد و تحکیم بخش وحدت روحی آنهاست.
- ه. خروج از اهداف ازدواج طبق این آیه، نتیجه چیست؟ ناسپاسی و کفران نعمت و ایمان به باطل (اقبالباطل یؤمنون و بنعمة الله هم یکفرون)
- تعیین درستی یا نادرستی جملات:

۳. زن و مرد از نظر ویژگی های انسانی با هم تفاوت دارند. نادرست

۴. انسان بعد از ازدواج وارد مرحله مسئولیت پذیری می شود. نادرست
۵. دوره بلوغ تا ازدواج دوره گذر از کودکی و ورود به بزرگسالی و پذیرش مسئولیت های زندگی است. درست
۶. انسان با رسیدن به سن بلوغ و دوره جوانی مسئولیت پذیری را تجربه می کند. نادرست
۷. انسان با تشکیل خانواده مسئولیت پذیری را تجربه می کند. درست
۸. اولین دلیلی که جوانان را به سوی تشکیل خانواده می کشاند، آرامش و آسایش است؟ نادرست
- کامل کردن
۹. مقدس ترین نهاد و بنای اجتماعی نزد خدا است. خانواده
۱۰. خانواده با آمدن کامل می شود. فرزندان
۱۱. حقیقت انسان را او تشکیل می دهد. روح
۱۲. آموزش قبل از ازدواج، یکی از کلیدهای در زندگی خانوادگی است. موفقیت
۱۳. انسان با رسیدن به سن بلوغ و دوره جوانی وارد مرحله می شود. مسئولیت پذیری
۱۴. حساس ترین و ارزشمندترین دوره عمر انسان دوره است. بلوغ تا ازدواج
۱۵. برای پیشگیری از گرفتاری به بیماری فساد و گناه باید کاری کنیم در قرار نگیریم. آستانه گناه
۱۶. مبدأ آرامش در خانه است. زن
۱۷. احساس نیاز جنسی از دوران آغاز می شود. بلوغ
- ۱۸ و ۱۹. فرزندان است. رشد / بالندگی
۱۹. هیچ نهادی نمی تواند جایگزین شود. خانواده
۲۰. می بیند و از او لذت می برند. فرزندان / رشد و بالندگی
۲۱. خداوند احترام و اطاعت از والدین را هم ردیف قرار داده است. طاعت و عبودیت خود
۲۲. پسر و دختر جوان با از همان ابتدا زمینه های فساد را از خود دور می کنند. تشکیل خانواده

۲۳. پسر و دختر جوان با تشکیل خانواده را تجربه می نمایند. مسئولیت پذیری
۲۴. پسر و دختر جوان با تشکیل خانواده را در خود پرورش می دهند. مهر و عشق به همسر و فرزندان
- کشف ارتباط:

۲۵. عبارات قسمت "الف" را به عبارت متناسب از قسمت "ب" وصل کنید.

الف

ب

۱. پسر و دختر از همان ابتدا زمینه های فساد را
از خود دور می کنند. (د)
- الف. پاسخ به نیاز جنسی
- ب. انس با همسر
۲. زن و مرد پس از بلوغ نیازمند زندگی با یکدیگر
هستند. (ب)
- ج. رشد و پرورش فرزندان
- د. رشد اخلاقی و معنوی
۳. ابتدایی ترین زمینه ازدواج است. (الف)
۴. تحکیم بخش وحدت روحی زن و مرد است. (ج)
- کوتاه پاسخ:

۲۶. هدف مشترک زن و مرد چیست؟ قرب الهی و بهشت جاوید
۲۷. خداوند در قرآن کلماتی به کار برده است که به جنس خاصی تعلق ندارد و به زن و مرد، هر دو مربوط می شود این کلمات کدامند؟ کلمات "انس"، "انسان"، "بنی آدم" و "ناس"
۲۸. چگونه زن و مرد می توانند به هدف مشترک خود برسند؟ با بهره گرفتن از ویژگی های فطری
۲۹. دو عاملی که زن و مرد را یکسان کرده کدامند؟ ۱. استعدادها و ویژگی های فطری یکسان ۲. هدف مشترک
۳۰. خداوند زن و مرد را زوج یکدیگر قرار داد به چه معناست؟ یعنی در کنار هم قرار می گیرند و یکدیگر را کامل می کنند.
۳۱. زن و مرد از چه جهت با هم تفاوت دارند؟ از جهت "زن بودن" و "مرد بودن" یعنی از نظر خصوصیات جسمی با هم متفاوت اند.
۳۲. ثمره تفاوت های میان زن و مرد، که باعث می شود نقش تکمیلی آنها حفظ شود را بنویسید. تا هر کدام بتوانند در زندگی مشترک و خانوادگی نقش های خاصی را بر عهده بگیرند و یک خانواده متعادل را پدید آورند.

۳۳. چرا جوانان وظیفه دارند قبل از ازدواج به درک درستی از ازدواج و زندگی خانوادگی برسند؟ تا بتواند یک خانواده موفق را تشکیل دهد.

۳۴. چگونه جوانان می توانند قبل از ازدواج به درک درستی از ازدواج و زندگی خانوادگی برسند؟ با آموزش نزد معلمان و مربیان مورد اعتماد و مطالعه کتاب های مناسب

۳۵. انسان با رسیدن به سن بلوغ و دوره جوانی چه شایستگی به دست می آورد؟ این شایستگی را به دست می آورد که مخاطب خدا قرار گیرد.

۳۶. در کدام دوره انسان باید برای سعادت خود و خانواده ای که در آینده نزدیک تشکیل خواهد داد، برنامه ریزی کند؟ در سن بلوغ و دوره جوانی

۳۷. نتیجه پاکي و پاکدامنی نوجوان و جوان در دوره بلوغ تا ازدواج چیست؟ راه رسیدن به بهشت را برای خود و فرزندانش بسیار هموار کرده است.

۳۸. چرا قرآن کریم از دختران و پسران می خواهد که قبل از ازدواج، حتما عفاف پیشه کنند؟ تا خداوند به بهترین صورت زندگی آنان را سامان دهد.

۳۹. چرا قرآن کریم از دختران و پسران می خواهد که قبل از ازدواج، و به هیچ وجه در پی رابطه غیر شرعی چه پنهان و چه آشکار با جنس مخالف نباشند؟ چون زیان آن تا قیامت دامن گیر آنان خواهد شد و در نسل های آنان تاثیر بدی خواهد گذاشت.

۴۰. هر جوانی به طور فطری و طبیعی خواستار ازدواج با چه کسی است؟ با کسی که

- قبل از ازدواج پاکدامنی خود را حفظ کرده
- و رابطه غیرشرعی با جنس مخالف نداشته باشد.

۴۱. علت اینکه کسی که دوست دارد با انسانی پاکدامن ازدواج کند باید خودش نیز اینگونه باشد چیست؟ زیرا نظام هستی بر عدالت استوار است. عمل هرکس، عکس العملی دارد که قسمتی از آن در این جهان ظاهری شود و تمام آن در آخرت.

۴۲. علت اینکه هر کس که خواستار آن است تا دیگران به اعضای خانواده او نظر سوء نداشته باشند خودش هم باید چنین باشد، چیست؟ نظام هستی بر عدالت استوار است. عمل هرکس، عکس العملی دارد که قسمتی از آن در این جهان ظاهری شود و تمام آن در آخرت.

۴۳. اهداف ازدواج را نام ببرید. اول: پاسخ به نیاز جنسی دوم: انس با همسر سوم: رشد و پرورش فرزندان چهارم: رشد اخلاقی و معنوی

۴۴. ابتدایی ترین زمینه ازدواج، چیست؟ نیاز جنسی مرد و زن به یکدیگر است.

۴۵. اولین کشش و جاذبه میان زن و مرد چگونه ایجاد می شود؟ با نیاز جنسی

۴۶. چه عاملی باعث می شود هر کدام از زن و مرد به یک آرامش روانی برسند؟ ازدواج و پاسخ صحیح به نیاز جنسی

۴۷. منظور از نیاز به انس با همسر چیست و این نیاز کی آشکار می شود؟ یعنی هر کدام از زن و مرد نیازمند به زندگی با دیگری هستند و این نیاز، پس از بلوغ آشکار می شود.

۴۸. از بین زن و مرد کدام یک توانایی بیشتر در ایجاد آرامش دارد؟ زن

۴۹. تحکیم بخش وحدت روحی زن و مرد چیست؟ فرزند

تشریحی:

۵۰. چه دلیلی دارد که خداوند در قرآن تفاوتی بین زن و مرد از نظر "نوع بشر بودن" نگذاشته است؟ زیرا:

اولاً: حقیقت انسان را روح او تشکیل می دهد و روح انسان نه مذکر است و نه مؤنث.

دوماً: زن و مرد استعدادها و ویژگی های فطری یکسان و هدف مشترکی دارند که قرب الهی و بهشت جاوید است و با بهره گرفتن از ویژگی های فطری به آن هدف مشترک می رسند.

۵۱. با یک مثال بنویسید تفاوت های جسمی و روحی بین زن و مرد چیست؟ این تفاوت ها آنها را به هم نیازمند کرده بدون اینکه یکی بر دیگری برتری داشته باشد. مثلاً توانمندی عاطفی بالای زنان برای این است که زن با محبت مادری، فرزندان را رشد دهد و قدرت جسمی بیشتر مردان به این دلیل است که بتواند با کارکردن نان آور خانواده باشد.

۵۲. مهم ترین عامل پایداری خانواده چیست؟ درک درست از زوجیت و مکمل هم بودن زن و مرد و عمل به این درک است.

۵۳. اگر همسران موضوع نیازهای متفاوت یکدیگر غافل باشند چه مشکلاتی در خانواده پیش می آید؟ زن و مرد به سرعت در محیط خانه از هم بیگانه می شوند و با پیش آمدن کوچک ترین تنش از هم جدا می شوند.

۵۴. اگر همسران درک متقابل از نیازهای متفاوت یکدیگر داشته باشند، چه نتایج خواهد داشت؟ با آرامش در کنار یکدیگر زندگی می کنند و به تعبیر قرآنی لباس یکدیگر می شوند و کاستی ها و نقص های یکدیگر را می پوشانند.

۵۵. چگونه جوانان می توانند یک خانواده موفق را تشکیل دهند؟ باید قبل از ازدواج با آموزش نزد معلمان و مربیان مورد اعتماد و مطالعه کتاب های مناسب به درک درستی از ازدواج و زندگی خانوادگی برسند.

۵۶. مهم ترین برنامه ها در مورد تشکیل خانواده که انسان در دوره جوانی باید برای آنها برنامه ریزی کند را نام ببرید.

۱. تقویت عفاف و پاکدامنی در خود از آغاز بلوغ

۲. مشخص کردن هدف های خود از تشکیل خانواده

۳. شناخت معیارها و شاخص های همسر مناسب

۴. شناخت ویژگی های روحی زن و مرد

۵۷. در عصری که گسترش دهندگان فساد و فحشا از آخرین دستاوردهای علمی برای رسیدن به مقاصد شوم خود بهره می برند، وظیفه ما چیست؟ باید با زیرکی و شجاعت روحی و توکل بر خداوند، راه های نزدیکی به گناه را ببندیم و بینی شیطان را بر خاک بمالیم.

۵۸. با آمدن فرزندان فعالیت های پدر و مادر چه تغییری می کند؟ چرا؟ چون مسئولیتی که با آمدن فرزندان بر دوش پدر و مادر قرار می گیرد، سنگین و غیر قابل چشم پوشی است؛ پس تمام فعالیت های بعدی پدر و مادر باید به گونه ای تنظیم شود که به رشد این نهال ها و بالندگی آنها کمک کند. هر یک از استعدادهای فرزندان که به خاطر بی تدبیری پدر یا مادر سرکوب شود، در پیشگاه خداوند مجازاتی به همراه دارد.

۵۹. مشورت با پدر و مادر در امر ازدواج چگونه به جوانان کمک می کند؟ پدر و مادر به علت علاقه و محبت به فرزندان، معمولاً مصلحت و خوشبختی او را در نظر می گیرند. و به علت تجربه و پختگی شان، بهتر می توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش بینی کنند.

۶۰. در ازدواج فرزندان، شایسته است محیط خانواده چگونه باشد و چرا؟ محیط همدلی، اعتماد به بزرگترها، شنیدن نظرات یکدیگر و محیط محبت و خیرخواهی باشد، تا بهترین تصمیم ها گرفته شود و کمتر به حسرت و پشیمانی منجر شود.

۶۱. نتیجه معاشرت هایی که منشاء آن تنها هوس های زودگذر است، چیست؟ چرا؟ معمولاً بیشتر این معاشرت ها به سستی رابطه و جدایی می انجامد زیرا در این معاشرت ها، معمولاً احساسات بر هر دو نفر حاکم می شود و دختر و پسر شخصیت واقعی خود را پنهان می کنند و هر طرف اصرار دارد خود را بهتر از آنچه هست نشان دهد تا محبوب دیگری واقع شود.

۶۲. چهار معیار برای همسر شایسته نام ببرید. چهار مورد از این معیارها:

اصالت خانوادگی، اخلاق خوب و خوش رویی، پوشش مناسب اسلامی، عدم ارتباط قبلی با جنس مخالف، صداقت با همسر، انجام عبادات به خصوص نماز، عاقل و فهیم بودن، کسب و کار حلال، سلامت جسمی و روانی، قناعت در زندگی، زیبایی و مورد پسند بودن و داشتن دوستان درستکار و سالم

۶۳. چرا تحقیق درباره همسر آینده را نباید با ما معاشرت هایی که منشاء آن تنها هوس های زودگذر است اشتباه کرد؟ زیرا اینگونه معاشرت ها هر چند با عنوان هایی مانند شناخت روحیه همسر و یا پی بردن به نقاط تفاهم یکدیگر باشد، نتیجه بخش نیست و آثار زیانباری دارد.

۶۴. چرا ازدواج انجام می شود؟ و شایسته است چه زمانی انجام گیرد؟ برای رفع نیازهای طبیعی و پاسخگویی به قانون خلقت انجام می شود و شایسته است که به این نیازهای طبیعی در زمان مناسب و به شیوه صحیح پاسخ دهیم.

۶۵. نشانه های بلوغ عقلی را بنویسید.

- ✓ توجه به داشتن شغل و پیدا کردن کار
- ✓ فکر کردن درباره ویژگی های همسر
- ✓ تنظیم خرج و هزینه خود
- ✓ و دوری از بی برنامه بودن

۶۶. پیشوایان ما برای اینکه فاصله میان بلوغ جنسی و عقلی با زمان ازدواج زیاد نشود و تشکیل خانواده به تاخیر نیفتد چه توصیه ای به جوانان و والدین کرده اند؟ دختران و پسران را به ازدواج تشویق و ترغیب کرده اند. و از پدران و مادران خواسته اند که با کنار گذاشتن رسوم غلط شرایط لازم را برای آنان فراهم کنند و به خاطر پندارهای باطل همچون فراهم شدن همه امکانات زندگی، فرزندان خود را به گناه نکشانند و جامعه را گرفتار آسیب نسازند.

۶۷. پاسخ به نیاز جنسی به شیوه ای غیر از شیوه های مطرح شده از سوی دین یعنی به شیوه ناصحیح چه نتایج دارد؟ لذت آنی برخاسته از گناه پس از چندی روح و روان فرد را پژمرده می کند و شخصیت او را می شکند. اینگونه اشخاص به جای بازگشت به مسیر درست برای فرار از این پژمردگی به افراط در گناه کشیده می شوند. اما نمی دانند که روحشان مانند تشنه ای است که هرچه بیشتر از آب شور دریا می نوشد بر تشنگی او افزوده می شود و بی قراری اش شدت می یابد.

۶۸. برای داشتن ازدواجی موفق که هم به جدایی منجر نشود و هم آرامش و خوشبختی را به دنبال داشته باشد چه باید کرد؟ باید به هر چهار هدف توجه کرد و هدف چهارم (رشد اخلاقی و معنوی) را در مرتبه بالاتر قرار داد. تا محیطی آرامش بخش و سرشار از نشاط و لذت پدید آید و تا آخر عمر با احساس رضایت در کنار هم زندگی کنند.

۶۹. اگر همسران، در ازدواج فقط پاسخ به نیاز جنسی را دنبال کنند و برای اهداف دیگر ازدواج تلاش نکنند، چه مشکلاتی پیش رو خواهند داشت؟ پس از مدتی، اختلافات ظاهر می شوند و دوری روحی و روانی یا همان طلاق عاطفی زندگی را خسته کننده می کند.

تعیین گزینه درست

۷۰. قرآن کریم چه توصیه ای برای دختران و پسران، قبل از ازدواج، بیان نموده است؟

الف. ایمان داشته باشند تا خداوند به بهتری صورت، زندگی آنان را سامان دهد.

ب. عفاف پیشه کنند تا خداوند به بهترین صورت، زندگی آنان را سامان دهد. ☆

۷۱. از آیه شریفه "والله جعل لكم من انفسكم ازواجاً و جعل لكم من ازواجکم..." کدام مفهوم دریافت می شود؟

الف. خانواده بستر رشد و بالندگی فرزندان است و فرزند ثمره پیوند زن و مرد و تحکیم بخش وحدت روحی آنهاست. ☆

ب. خانواده بستر رشد و بالندگی فرزندان است و با مهر و عشق به همسر و فرزندان مسئولیت پذیری را تجربه می نمایند.

۷۲. با توجه به آیه شریفه "و من آیاته ان خلق لكم من انفسکم ازواجاً لتسکنوا اليها و جعل بینکم مودة و رحمة ان فی ذلک لآیات لقوم یتفکرون." از کدام قسمت آیه، به ترتیب "برابری زن و مرد" و "نتیجه ازدواج" مستفاد می شود؟

الف. " من انفسکم ازواجاً " - " لتسکنوا اليها " ☆

ب. " جعل بینکم مودة و رحمة " - " لآیات لقوم یتفکرون "

۷۳. اگر کسی خواستار آن است که دیگران به خانواده او نظر سوء نداشته باشند، باید کدام توصیه را مد نظر داشته باشد؟

الف. نظام هستی بر عدالت استوار است. ☆ ب. بنده کسی مثل خودت مباش.

۷۴. یکی از هدف های تشکیل خانواده، رشد و پرورش فرزندان می باشد، این مفهوم از توجه در کدام آیه به دست می آید و تجربه مسئولیت پذیری دختر و پسر جوان با تشکیل خانواده مؤید کدام هدف ازدواج است؟

الف. "و من آیاته ان خلق لكم من انفسکم ازواجاً لتسکنوا اليها..." - انس با همسر

ب. "والله جعل لكم من انفسکم ازواجاً و جعل لكم من ازواجکم..." - رشد اخلاقی و معنوی ☆

درس هجدهم: پیوند مقدس

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: "هیچ بنایی نزد خدا محبوب تر از ازدواج نیست."
از ماندگارترین و حساس ترین تصمیم های زندگی انتخاب همسر و آغاز زندگی مشترک با اوست.
پس از تعیین هدف ازدواج، انتخاب همسر مناسب مطرح می شود.
طبق مقررات اسلامی، رضایت کامل دختر و پسر برای ازدواج ضروری است و اگر عقدی به زور انجام بگیرد، باطل است و مشروعیت ندارد.
داشتن قدرت انتخاب ارزشمند و در عین حال مسئولیت آور است. برای موفق شدن در این مسئولیت باید بر شور و احساس جوانی تسلط کامل داشت.
و با چشم باز عمل کرد.

امام علی علیه السلام: حُبُّ الشَّيْءِ يُعْمِي و يُصِمُّ (علاقه شدید به چیزی، آدم را کور و کر می کند).
پیام: علاقه و محبت به یک شخص، چشم و گوش را می بندد و عقل را به حاشیه می راند. (علت)
از این رو پیشوایان دین از ما خواسته اند که در مورد همسر آینده با پدر و مادر خود مشورت کنیم تا به انتخابی درست برسیم. (مغلول)

- ✓ پدر و مادر به علت علاقه و محبت به فرزند، معمولاً مصلحت و خوشبختی او را در نظر می گیرند.
- ✓ و به علت تجربه و پختگی شان، بهتر می توانند خصوصیات افراد را دریابند.
- ✓ و عاقبت ازدواج را پیش بینی کنند.

نظر خود را بر فرزندانشان تحمیل کنند.

البته پدران و مادران نباید و آنها را به ازدواج ناخواسته بکشانند.

شایسته است محیط خانواده

- محیط همدلی
 - اعتماد به بزرگترها
 - شنیدن نظرات یکدیگر
 - و محیط محبت و خیرخواهی
- بهاش باشد تا
- بهترین تصمیم ها گرفته شود.
- و کمتر به حسرت و پشیمانی منجر شود.

دلیل ضرورت اجازه پدر برای ازدواج دختر:

۱. لطافت های روحی دختر، آن گاه که در فضای محبت و علاقه جنس مخالف قرار می گیرد، احتمال

نادیده گرفتن برخی واقعیت ها را به دنبال دارد.

۲. چون دختران به خاطر **حیا** و **عزت نفس** قوی خود، در ازدواج پیش قدم نمی شوند و طلب درخواست از طرف پسر صورت می گیرد، ممکن است حیا مانع از آن بشود که دختر همه ویژگی های پسر و سابقه او را بشناسد و با **آگاهی کامل** تصمیم گیری کند.

۳. در چنین مواقعی پدر که } بر احساسات خود غلبه دارد.
و نیز تجارب فراوان دارد.
و شناخت کامل از جنس مرد دارد،

می تواند همانند باغبانی دلسوز و کاردان از گل لطیف و ظریف خویش مراقبت کند و به راهنمایی او بپردازد.

معیارهای همسر شایسته

از نظر قرآن کریم، **مهمترین** معیار همسر شایسته، **با ایمان بودن** اوست. هر قدر ایمان یک فرد قوی تر باشد، شایستگی او برای همسری بیشتر است.

معیارهای دیگر همسر شایسته که اولویت بندی آن کاملاً به نظر شخص بستگی دارد:

ردیف	معیارها	ردیف	معیارها
	اصالت خانوادگی		عادل و فہیم بودن
	پوشش مناسب اسلامی		سلامت جسمی و روانی
	عدم ارتباط قبلی با جنس مخالف		قناعت در زندگی
	صداقت با همسر		کسب و کار حلال
	اخلاق خوب و خوش رویی		زیبایی و مورد پسند بودن
	انجام عبادات به خصوص نماز		و داشتن دوستان درستکار و سالم

راه های شناخت همسر

تحقیق درباره همسر آینده را نباید با ما معاشرت هایی که منشاء آن تنها **هوس های زودگذر** است اشتباه کرد.

این گونه معاشرت ها هر **شناخت** روحیه همسر
چند با عنوان هایی مانند **مو یا پی بردن** به نقاط تفاهم یکدیگر باشد
نتیجه بخش نیست. **و آثار زیانباری** دارد.

- که به خاطر همان آثار زیانبار خداوند اجازه این گونه معاشرت ها را به ما نداده است.
- در این معاشرت ها، معمولاً احساسات بر هر دو نفر حاکم می شود.
- و دختر و پسر شخصیت واقعی خود را پنهان می کنند.
- و هر طرف اصرار دارد خود را بهتر از آنچه هست نشان دهد تا محبوب دیگری واقع شود.
- معمولاً بیشتر این معاشرت ها به سستی رابطه و جدایی می انجامند.

چند پیشنهاد متناسب با فرهنگ اسلامی، برای شناخت کسی که تصمیم داریم با او ازدواج کنیم:

۱. تحقیق درباره خانواده همسر و موقعیت اعضای خانواده در محل زندگی و محل کار.
 ۲. شناخت دوستان همسر و کسانی که او با آنها معاشرت بیشتری دارد.
 ۳. تحقیق درباره روحیات و خلقیات همسر در محیط کار یا محل تحصیل.
 ۴. معاشرت خانواده های دو طرف با یکدیگر و بهره بردن از تجارب پدر و مادر در این معاشرت ها.
 ۵. مشورت با افراد قابل اعتماد و کاردان.
 ۶. گفت و گو با یکدیگر در جلسات حضوری و طرح نظرات و دیدگاه ها درباره موضوعات مختلف.
- بهتر است مسیر شناخت همسر با مشارکت پدر و مادر طی شود که ← سرشار از تجربه اند.
- و معمولاً به مصلحت آینده فرزند خود علاقه مندند.

زمان ازدواج

- آمادگی برای ازدواج } ۱. بلوغ جنسی
- نیازمند دو بلوغ است } ۲. بلوغ عقلی و فکری که مدتی پس از بلوغ جنسی فرا می رسد.
- نشانه های بلوغ عقلی با رسیدن بلوغ عقلی جوان درمی یابد که: } باید زندگی را بسیار جدی بگیرد.
- و برای آینده اش برنامه ریزی کند.
- ✓ توجه به داشتن شغل و پیدا کردن کار
 - ✓ فکر کردن درباره ویژگی های همسر
 - ✓ تنظیم خرج و هزینه خود
 - ✓ و دوری از بی برنامه بودن
- نباید فاصله میان بلوغ جنسی و عقلی با زمان ازدواج زیاد شود و تشکیل خانواده به تاخیر افتد به همین علت پیشوایان ما همواره

❖ دختران و پسران را به ازدواج تشویق و ترغیب کرده اند.

- ❖ و از پدران و مادران خواسته اند که با کنار گذاشتن **رسوم غلط** شرایط لازم را برای آنان فراهم کنند.
- ❖ و به خاطر **پندارهای باطل** همچون فراهم شدن همه امکانات زندگی، فرزندان خود را به گناه نکشانند.
- ❖ و جامعه را گرفتار **آسیب** نسازند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: "کسی که ازدواج کند **نصف دین** خود را حفظ کرده است؛ پس باید برای نصف دیگر، از خدا پروا داشته باشد."

موضوع: اهمیت ازدواج

پیام: نیمی از دینداری انسان با ازدواج حفظ و نگهداری می شود.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: "برای دختران و پسران خود امکان ازدواج فراهم کنید تا

- خداوند اخلاقشان را **نیکو کند**.
- و در رزق و روزی آنها **توسعه دهد**.
- و عفاف و غیرت آنها را **زیاد گرداند**."

امام صادق علیه السلام: "**دو رکعت** نماز شخص متأهل، برتر از **هفتاد رکعت** نمازی است که شخص مجرد می خواند."

ازدواج برای ← **رفع** نیازهای طبیعی
و **پاسخگویی** به قانون خلقت

انجام می شود و شایسته است که به این نیازهای طبیعی

در **زمان مناسب**

و به **شیوه صحیح** پاسخ دهیم

فواید ازدواج در زمان مناسب

- ✓ شادابی
- ✓ سلامت جسمی و روحی
- ✓ رشد طبیعی
- ✓ احساس رضایت درونی
- ✓ کاهش فشار جنسی
- ✓ وسامت اخلاقی جامعه

مضرات تاخیر در زمان ازدواج

- ❖ افزایش فشارهای روحی و روانی
- ❖ روابط نامشروع

❖ و آسیب‌های اجتماعی

پاسخ به نیاز جنسی به شیوه ای غیر از شیوه‌های مطرح شده از سوی دین یعنی به **"شیوه ناصحیح"**

- لذت آنی برخاسته از گناه پس از چندی روح و روان فرد را **پژمرده** می‌کند.
- و شخصیت او را **می‌شکند**.
- اینگونه اشخاص به جای بازگشت به مسیر درست برای فرار از این پژمردگی به **افراط** در گناه کشیده می‌شوند.
- اما نمی‌دانند که روحشان مانند تشنه‌ای است که هرچه بیشتر از آب شور دریا می‌نوشد بر تشنگی اش افزوده می‌شود و بی‌قراری اش شدت می‌یابد.

دین اسلام به همه نیازها و خواسته‌های انسان، توجه کرده است؛ **هم نیازهای فطری، اخلاقی و معنوی**
و هم نیازهای مختلف غریزی و جسمی

و با واقع بینی کامل، برای شرایط گوناگون، راه حل‌هایی حکیمانه، ارائه داده است تا؛

نه فرد گرفتار هیجانات و طغیان‌های غیر اخلاقی شود.

و نه جامعه دچار بحران‌های اجتماعی

مشکلات پیش روی جوانان برای ازدواج به موقع

۱. هزینه بالای مسکن

۲. هزینه‌های ازدواج و تأمین خانواده

۳. طولانی شدن زمان تحصیلات دانشگاهی و مدت خدمت سربازی برای پسران

۴. توقعات غیر ضروری ناشی از برخی آداب و رسوم غلط

۵. رقابت نابجای خانوادگی

۶. الگو قرار ندادن روش پیشوایان دین و بی‌توجهی به راهنمایی‌های آنان

با وجود همه این مشکلات، (راه حل I)

تدبیر پدران و مادران می‌تواند بسیاری از مشکلات را از میان بردارد و شرایط ازدواج آسان را فراهم کند.

دختران و پسران جوانی که حفظ عفاف و پاکدامنی را اصل قرار داده‌اند، می‌توانند با کاستن از توقعات خود و نادیده گرفتن برخی موانع خود ساخته مانند آداب و رسوم غلط و تشریفات و تجملات

زائد، یک زندگی مشترک ساده و صمیمی را با همکاری سایر اعضای خانواده آغاز کنند و از فایده ها و شیرینی ازدواج که بسیار ارزشمند است، بهره مند شوند.

نمونه سؤالات درس هجدهم

روایات

۱. با توجه به این سخن امام علی علیه السلام که می فرمایند: "حب الشيء یعمی و یصم" به سؤالات پاسخ دهید.

الف. یک پیام برای حدیث بنویسید. علاقه و محبت یک شخص چشم و گوش را می بندد و عقل را به حاشیه می راند.

ب. پیشوایان دین چه راهکاری برای برطرف کردن این مشکل داده اند؟ پیشوایان دین از ما خواسته اند که در مورد همسر آینده با پدر و مادر خود مشورت کنیم تا به انتخابی درست برسیم.

۲. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: "کسی که ازدواج کند نصف دین خود را حفظ کرده است؛ پس باید برای نصف دیگر، از خدا پروا داشته باشد."

الف. موضوع حدیث چیست؟ اهمیت ازدواج

ب. یک پیام برای حدیث بنویسید. نیمی از دینداری انسان با ازدواج حفظ و نگهداری می شود.

۳. چرا پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم توصیه کرده اند برای دختران و پسران خود امکان ازدواج فراهم کنید؟ تا خداوند اخلاقشان را نیکو کند و در رزق و روزی آنها توسعه دهد و عفاف و غیرت آنها را زیاد گرداند.

۴. امام صادق علیه السلام دو رکعت نماز شخص متأهل را برتر از چه نمازی از شخص مجرد می داند؟ برتر از هفتاد رکعت نماز مجرد

تعیین درستی یا نادرستی جملات:

۵. داشتن قدرت انتخاب ارزشمند و در عین حال مسئولیت آور است. درست

۶. بلوغ جنسی مدتی پس از بلوغ جنسی فرا می رسد. نادرست

۷. لازم است فاصله میان بلوغ جنسی و عقلی با زمان ازدواج زیاد شود. نادرست

۸. دین اسلام فقط به نیازها و خواسته های فطری، اخلاقی و معنوی انسان، توجه کرده است. نادرست

کامل کردن

۹. از دیدگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم محبوب ترین بنا در اسلام است. ازدواج
۱۰. پس از تعیین هدف ازدواج، مطرح می شود. انتخاب همسر مناسب
۱۱. طبق مقررات اسلامی، رضایت کامل دختر و پسر برای ازدواج است. ضروری
۱۲. و اگر عقدی به زور انجام بگیرد، است و مشروعیت ندارد. باطل
۱۳. دختران به خاطر و قوی خود، در ازدواج پیش قدم نمی شوند. حیا / عزت نفس

کوتاه پاسخ:

۱۴. اینکه دختران در ازدواج پیش قدم نمی شوند و طلب درخواست از طرف پسر صورت می گیرد، چگونه ضرورت اجازه پدر را قابل درک می کند؟ ممکن است حیا مانع از آن بشود که خود دختر همه ویژگی های پسر و سابقه او را بشناسد و با آگاهی کامل تصمیم گیری کند.
۱۵. چرا اگر فردی از راه های نامشروع نیاز جنسی خود را برطرف کند اما بدون همسر زندگی کند، باز هم یک بی قراری و نا آرامی او را آزار می دهد؟ چون انسان نیاز دارد که با زوج خود زندگی کند و فقط با بودن در کنار همسر، این نیاز برطرف می شود.
۱۶. پسر و دختر جوان چگونه با تشکیل خانواده به درجات معنوی بالاتری نایل می شوند؟ با گذشت و مدارا و تحمل سختی ها و ناگواری های زندگی.
۱۷. برای موفق شدن در مسئولیت انتخاب همسر باید چگونه عمل کرد؟ باید بر شور و احساس جوانی تسلط کامل داشت و با چشم باز عمل کرد.
۱۸. چرا پیشوایان دین از ما خواسته اند که در مورد همسر آینده با پدر و مادر خود مشورت کنیم؟ تا به انتخابی درست برسیم و علاقه کورکورانه ما را به سمت انتخاب غلط نبرد.
۱۹. تحمیل نظر پدران و مادران در امر ازدواج فرزندان چه نتیجه ای خواهد داشت؟ کشیده شدن جوانان به ازدواج ناخواسته
۲۰. چرا بهتر است مسیر شناخت همسر با مشارکت پدر و مادر طی شود؟ چون آنان سرشار از تجربه اند. و معمولاً به مصلحت آینده فرزند خود علاقه مندند.
۲۱. دین اسلام به کدام نیازها و خواسته های انسان، توجه کرده است؟ هم به نیازهای فطری، اخلاقی و معنوی و هم به نیازهای مختلف غریزی و جسمی
۲۲. چرا اسلام برای شرایط گوناگون، و نیازهای مختلف انسان راه حل هایی حکیمانه، ارائه داده

است؟ تا نه فرد گرفتار هیجانات و طغیان های غیر اخلاقی شود و نه جامعه دچار بحران های اجتماعی.

۲۳. از نظر قرآن کریم، مهمترین معیار همسر شایسته چیست؟ با ایمان بودن هر قدر ایمان یک فرد قوی تر باشد، شایستگی او برای همسری بیشتر است.

۲۴. معاشرت هایی که منشاء آن تنها هوس های زودگذر است معمولاً با چه عنوان هایی ایجاد می شوند؟ شناخت روحیه همسر و یا پی بردن به نقاط تفاهم یکدیگر

۲۵. چرا خداوند معاشرت هایی که منشاء آن تنها هوس های زودگذر است را اجازه نداده است؟ به خاطر آثار زیان بار آن

۲۶. آمادگی برای ازدواج نیازمند دو بلوغ است، آنها را نام ببرید. ۱. بلوغ جنسی ۲. بلوغ عقلی و فکری که مدتی پس از بلوغ جنسی فرا می رسد.

۲۷. چه زمانی جوان درمی یابد که باید زندگی را بسیار جدی بگیرد و برای آینده اش برنامه ریزی کند؟ با رسیدن به بلوغ عقلی

۲۸. فواید ازدواج در زمان مناسب کدامند؟ شادابی، سلامت جسمی و روحی، رشد طبیعی، احساس رضایت درونی، کاهش فشار جنسی و سلامت اخلاقی جامعه

۲۹. مضرات تاخیر در زمان ازدواج را نام ببرید. افزایش فشارهای روحی و روانی، روابط نامشروع و آسیب های اجتماعی

۳۰. پژمردگی و افراط در گناه پس از پاسخگویی به نیاز جنسی به چه علت است؟ به علت پاسخ به نیاز جنسی به شیوه ای غیر از شیوه های مطرح شده از سوی دین یعنی به شیوه ناصحیح

۳۱. پدران و مادران چگونه می توانند مشکلات ازدواج به موقع را حل کنند؟ آنها با تدبیر خود می تواند بسیاری از مشکلات را از میان بردارد و شرایط ازدواج آسان را فراهم کند.

تشریحی:

۳۲. مشورت با پدر و مادر در امر ازدواج چگونه به جوانان کمک می کند؟ پدر و مادر به علت علاقه و محبت به فرزند، معمولاً مصلحت و خوشبختی او را در نظر می گیرند. و به علت تجربه و پختگی شان، بهتر می توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش بینی کنند.

۳۳. در ازدواج فرزندان، شایسته است محیط خانواده چگونه باشد و چرا؟ محیط همدلی، اعتماد به بزرگترها، شنیدن نظرات یکدیگر و محیط محبت و خیرخواهی باشد، تا بهترین تصمیم ها گرفته شود و کمتر به حسرت و پشیمانی منجر شود.

۳۴. دلیل ضرورت اجازه پدر برای ازدواج دختر چیست؟ دلیل ضرورت اجازه پدر برای ازدواج دختر:

۱. لطافت های روحی دختر، آن گاه که در فضای محبت و علاقه جنس مخالف قرار می گیرد، احتمال نادیده گرفتن برخی واقعیت ها را به دنبال دارد.

۲. چون دختران به خاطر حیا و عزت نفس قوی خود، در ازدواج پیش قدم نمی شوند و طلب درخواست از طرف پسر صورت می گیرد، ممکن است حیا مانع از آن بشود که دختر همه ویژگی های پسر و سابقه او را بشناسد و با آگاهی کامل تصمیم گیری کند.

۳. در چنین مواقعی پدر که بر احساسات خود غلبه دارد و نیز تجارب فراوان دارد و شناخت کامل از جنس مرد دارد، می تواند همانند باغبانی دلسوز و کاردان از گل لطیف و ظریف خویش مراقبت کند و به راهنمایی او بپردازد.

۳۵. نتیجه معاشرت هایی که منشاء آن تنها هوس های زودگذر است، چیست؟ چرا؟ معمولاً بیشتر این معاشرت ها به سستی رابطه و جدایی می انجامد زیرا در این معاشرت ها، معمولاً احساسات بر هر دو نفر حاکم می شود و دختر و پسر شخصیت واقعی خود را پنهان می کنند و هر طرف اصرار دارد خود را بهتر از آنچه هست نشان دهد تا محبوب دیگری واقع شود.

۳۶. برای شناخت کسی که تصمیم داریم با او ازدواج کنیم چهارهکارهایی دارید؟ (متناسب با فرهنگ اسلامی)

۱. تحقیق درباره خانواده همسر و موقعیت اعضای خانواده در محل زندگی و محل کار.

۲. شناخت دوستان همسر و کسانی که او با آنها معاشرت بیشتری دارد.

۳. تحقیق درباره روحیات و خلیات همسر در محیط کار یا محل تحصیل.

۴. معاشرت خانواده های دو طرف با یکدیگر و بهره بردن از تجارب پدر و مادر در این معاشرت ها.

۵. مشورت با افراد قابل اعتماد و کاردان.

۶. گفت و گو با یکدیگر در جلسات حضوری و طرح نظرات و دیدگاه ها درباره موضوعات مختلف.

۳۷. چهار معیار برای همسر شایسته نام ببرید. چهار مورد از این معیارها:

اصالت خانوادگی، اخلاق خوب و خوش رویی، پوشش مناسب اسلامی، عدم ارتباط قبلی با جنس مخالف، صداقت با همسر، انجام عبادات به خصوص نماز، عاقل و فهیم بودن، کسب و کار حلال، سلامت جسمی و روانی، قناعت در زندگی، زیبایی و مورد پسند بودن و داشتن دوستان درستکار و سالم

۳۸. چرا تحقیق درباره همسر آینده را نباید با ما معاشرت هایی که منشاء آن تنها هوس های زودگذر است اشتباه کرد؟ زیرا اینگونه معاشرت ها هر چند با عنوان هایی مانند شناخت روحیه همسر و یا پی بردن به نقاط تفاهم یکدیگر باشد، نتیجه بخش نیست و آثار زیانباری دارد.

۳۹. چرا ازدواج انجام می‌شود؟ و شایسته است چه زمانی انجام گیرد؟ برای رفع نیازهای طبیعی و پاسخگویی به قانون خلقت انجام می‌شود و شایسته است که به این نیازهای طبیعی در زمان مناسب و به شیوه صحیح پاسخ دهیم.

۴۰. نشانه‌های بلوغ عقلی را بنویسید.

- ✓ توجه به داشتن شغل و پیدا کردن کار
- ✓ فکر کردن درباره ویژگی‌های همسر
- ✓ تنظیم خرج و هزینه خود
- ✓ و دوری از بی برنامه بودن

۴۱. پیشوایان ما برای اینکه فاصله میان بلوغ جنسی و عقلی با زمان ازدواج زیاد نشود و تشکیل خانواده به تاخیر نیفتد چه توصیه‌ای به جوانان و والدین کرده‌اند؟ دختران و پسران را به ازدواج تشویق و ترغیب کرده‌اند. و از پدران و مادران خواسته‌اند که با کنار گذاشتن رسوم غلط شرایط لازم را برای آنان فراهم کنند و به خاطر پندارهای باطل همچون فراهم شدن همه امکانات زندگی، فرزندان خود را به گناه نکشانند و جامعه را گرفتار آسیب نسازند.

۴۲. پاسخ به نیاز جنسی به شیوه‌ای غیر از شیوه‌های مطرح شده از سوی دین یعنی به شیوه ناصحیح چه نتایجی دارد؟ لذت آنی برخاسته از گناه پس از چندی روح و روان فرد را پژمرده می‌کند و شخصیت او را می‌شکند. اینگونه اشخاص به جای بازگشت به مسیر درست برای فرار از این پژمردگی به افراط در گناه کشیده می‌شوند. اما نمی‌دانند که روحشان مانند تشنه‌ای است که هرچه بیشتر از آب شور دریا می‌نوشد بر تشنگی او افزوده می‌شود و بی‌قراری اش شدت می‌یابد.

۴۳. برای ازدواج به موقع چه مشکلاتی پیش روی جوانان است؟

۱. هزینه بالای مسکن

۲. هزینه‌های ازدواج و تأمین خانواده

۳. طولانی شدن زمان تحصیلات دانشگاهی و مدت خدمت سربازی برای پسران

۴. توقعات غیر ضروری ناشی از برخی آداب و رسوم غلط

۵. رقابت نابجای خانوادگی

۶. الگو قرار ندادن روش پیشوایان دین و بی‌توجهی به راهنمایی‌های آنان

۴۴. پسر و دختر جوان چگونه می‌توانند مشکلات ازدواج به موقع را حل کنند؟ دختران و پسران جوانی که حفظ عفاف و پاکدامنی را اصل قرار داده‌اند، می‌توانند با کاستن از توقعات خود و نادیده گرفتن برخی موانع خود ساخته مانند آداب و رسوم غلط و تشریفات و تجملات زائد، یک زندگی

مشترک ساده و صمیمی را با همکاری سایر اعضای خانواده آغاز کنند و از فایده ها و شیرینی ازدواج که بسیار ارزشمند است، بهره مند شوند.

تعیین گزینه درست

۴۵. لطافت های روحی دختر، آن گاه که در فضای محبت و علاقه جنس مخالف قرار می گیرد، چه نتیجه ای برای او دارد و این نکته ضرورت کدام موضوع را ثابت می کند؟

الف. احتمال خطا در انتخاب صحیح - تحقیق در مورد همسر آینده

ب. احتمال نادیده گرفتن برخی واقعیت ها را به دنبال دارد - اجازه پدر برای ازدواج دختر ★

۴۶. کدام مورد به "زمان مناسب برای ازدواج" اشاره نموده است؟

الف. پس از کنار گذاشتن رسوم غلط ب. کمترین تأخیر پس از بلوغ جنسی و عقلی ★

۴۷. از حدیث "حب الشيء یعمی و یصم" موضوع ... مفهوم می گردد و از همین منظر است که ضروری بودن در ازدواج روشن می شود.

الف. علاقه و محبت اولیه، چشم و گوش را می بندد و عقل را به حاشیه می راند - مشورت با والدین ★

ب. علاقه شدید به چیزی باعث می شود چشم و گوش انسان باز شود - مشورت با دیگران

۴۸. عبارت های زیر به ترتیب، به کدام موضوع در ارتباط با خانواده اشاره دارد؟

الگو قرار ندادن روش پیشوایان دین

معاشرت خانواده های دو طرف با یکدیگر

شناخت دوستان همسر

الف. مشکلات پیش روی جوانان - راه های شناخت همسر - راه های شناخت همسر ★

ب. مشکلات پیش روی جوانان - آمادگی برای ازدواج - راه های شناخت همسر

۴۹. معاشرت های هوس آلود با چه عنوان هایی ممکن است صورت گیرد و نتیجه آنها معمولاً چیست؟

الف. خود را بهتر از آنچه که هست نشان دهد - پی بردن به نقاط ضعف یکدیگر

ب. شناخت روحیه همسر و یا پی بردن به نقاط تفاهم یکدیگر - سستی رابطه و جدایی ★